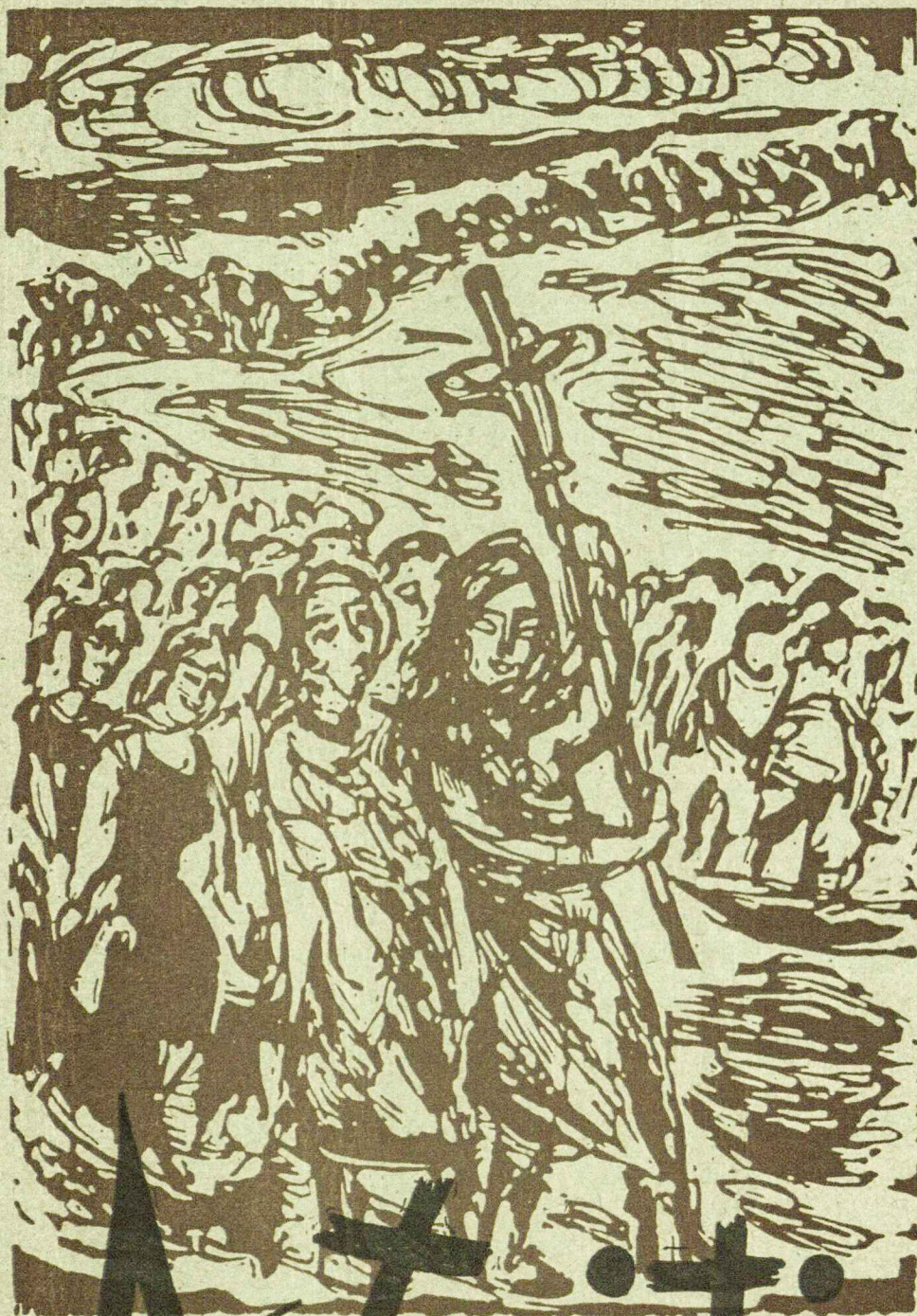

1948, 11/3/4

Ateitis

Moksleivių
ateitininkų.
Žurnalas

TURINYS

	Psl.
1. Kojelis J., Jaunam gyvenimo kūrėjui	1
2. Gričius A., Grįžimas	2
3. Poe E. A., Šešėlis	4
4. Poe E. A., Eldorado	4
5. J. T., Edgar Allan Poe	5
6. Mickevičius A., Giesmė jaunystei	6
7. Dambrauskas M., prof. Socialinis klausimas pa- gal popiežių enciklikas	7
8. Krėviškis V., Giesmės apie pavasarį, mirtį ir laimę	10
9. Lietuvos partizano žodis	11
10. Cėсна V., Sešupėle	11
11. Bagdonas A. P., Lazdynų Pelėda - Sofija Iva- nauskaitė - Pšibiliauskienė	12
12. Lazdynų Pelėda, Senelis Juozas	14
13. Vakaro malda	16
14. Jurkus P., Mūsų grafika	17
15. Kazokas V., Vaikai pavasarį	22
16. Kazokas V., Žiema	22
17. J. S., Senelio Severytės pasakojimai	23
18. Trimakas K., Lapė ir ežys	23
19. V. P., Vokiečių gimnazistų dvasios pasaulis	24
20. Ateities istorijos chronologija	25
21. Bagdonas A. P., Mirštantį sraigę	26

MERGAIČIŲ ATEITIS	Psl.
22. Prosciūnaitė V., Kasdieninis drabužis ir šventa- dieninė siela	27
23. Šakėnaitė K., Saulės pasiilgus	30
24. Baužinskaitė A., Vasaros lietus	31
25. Čerškutė O., Mano kritusiam broliui	31
26. Moterų jaunimo charta	32
27. Tarptautinis katalikų kongresas	33
28. Iš mūsų gyvenimo	33

GIMTOSIOS KALBOS SKILTELĖ	Psl.
29. D-as L., Kalbos kūryba	34

KNYGŲ PASAULY	Psl.
30. Spect., 1947 m. tremties grožinė literatūra	36
31. Nobelio laureatas — jaunimo bičiulis	36
32. Nebėra Balio Sruogos	37
33. 1947 m. Goethės premijos laureatas	38
34. Aukščiau, toliau, greičiau	39
35. Ar žinai, kad	39
36. Kreivos šypsenos	40
37. Mes svetimoje žemėje	41
38. Ateitininkai pasaulyje	42
39. Spaudoje pasižvalgus	42
40. Iš studentų gyvenimo	43
41. Ateitininkų suvažiavimas Grevene	43
42. Iš kuopų veiklos	44

VIRŠELIO

klišė — dail. V. Petravičiaus
Grįžimas vinjetė — S. Nenortos

TEKSTO

vinjetės — dail. M. Markulio
Tekste 23 iliustracijos ir reprodukcijos

Spausdinta Schweinfurter Druckerei- und Verlags-
anstalt G. m. b. H.

ATEITIS

Nr. 3/4

MOKSLEIVIŲ ATEITININKŲ ŽURNALAS

1948

JAUNAM GYVENIMO KŪRĖJUI

JUOZAS KOJELIS

Tremtis yra bandymas.

Kaip mes šį bandymą išlaikysime, priklausys nuo mūsų pačių, kiek mes sugebėsime būti budrūs, atsargūs, kiek stiprūs ir toliaregiai. Visa mūsų ateitis pilna, lyg algebros lygtyse, nežinomųjų, kurias mes turime surasti, jei norime išlikti dvasiniai gyvi savo tikėjimui, savo tautai ir tėvynei. Jūs visi žinote, kad norint išspręsti algebros lygtis su 1, 2 ir daugiau nežinomųjų, reikia žinoti atitinkamą skaičių žinomųjų dydžių, kuriais remdamiesi galėtume ieškoti nežinomųjų. Ar mums didžiajame tremties uždavinio sprendime šie žinomieji dydžiai yra duoti? Taip, jie mums yra žinomi. Į juos atsirėmę ir taikindami logikos bei istorinės patirties formules, mes drąsiai galime eiti prie uždavinio sprendimo. Šitos žinomosios kategorijos yra: mes esame lietuviai, esame ateitininkai, esame jauni vyrai. Mūsų dvasinės jėgos, atremtos į tikėjimą, tiesos, tautiškumo ir krikščioniškos meilės principus, pilnai atitinka šio uždavinio didumą.

TREMTIES UŽDAVINIŲ SPRENDĖJAI

Aš žinau, kad jūs, moksleiviai at-kai, esate per jauni visu frontu dalyvauti mūsų tremties uždavinių sprendime. Jūs esate moksleiviai ar ką tik išėję iš mokyklos suolo. Mokykliniai uždaviniai didžiumoje apsprendžia jūsų veiklą, tačiau ir šie uždaviniai yra organiškai įjungti į bendruosius mūsų tremties gyvenimo planus. Tremties mokykla sukurta iš nieko — tai vyresniosios kartos kūrybinių pastangų išdava. Tau sudarytos vienur blogesnės, kitur visai pakenčiamos sąlygos siekti mokslo, formuoti savo asmenybę. Mokyklose atgaivinta at-kų organizacija ateina tau talkon ir padeda suformuoti tikrai lietuvišką ir krikščionišką tavo dvasios veidą, neiškreiptą internacionalinių tendencijų. At-kų or-ja puikai atitinka tremties dvasią, nes ir visas at-kų judėjimas gimė tėvynės nelaimės dienomis. At-kų judėjimas nėra sukurta kokių nors dirbtinų būdų, bet iššauktas paties gyvenimo sąlygų, kokias gyvename dabar. Moksleivis at-kas turi gerai įsisamontinti, kad ir dabartinis at-kų judėjimas nėra atgaivintas dėl kokių nors politinių tikslų, kaip kartais kai kas mėgsta teigti, bet kad tai buvo paties gyvenimo reikalavimas. Todėl moksleivis at-kas turi orientuotis momento dvasioje ir mokėti atitinkamai veikti.

VYRAS — MOKYKLOS DVASIOS REFORMATORIUS

Jūs patys esate pastebėję, kad klasės bendruomenei mokykloje paprastai vadovauja berniukai. Ir neretai atsitinka, kad šį vaidmenį perima įvairūs pramušgalviai ir išdykėliai — jaunuoliai be kilnesnių idėjų ir siekių. Tąsyk klasės bendruomenės dvasia tampa užnuodyta. Moksleiviai ateitininkai klasės bendruomenėje veikdami priešingai — gaivinančiai, gali daug pasitarnauti pačiai mokyklai vykdyti nustatytus tikslus. Išdykėliai išnaudoja blogąsias progas (tremties sąlygos jų nemaža duoda), jūs išnaudokite **gerąsias**. Gerųjų progų jūs rasite irgi pakankamai daug, svarbiausios iš jų — jūs turite visada progų **gerai mokytis ir pavyzdingai elgtis**. Kurie savo gabumais ar darbštumu pasiekiate geresnių rezultatų, pagelbėkite silpniesiems klasės mokiniams. Ši pagalba turi reikštis ne tokia pigia forma, k. t. sufleravimu ar špagalkėmis, bet aukščiausiu draugiškumu; pagalbos teikimu silpniesiems mokiniams, padedant paruošti sunkesnes pamokas ir išaiškinant komplikuotesnius mokslo dalykus.

Vyras at-kas mokyklinės bendruomenės gyvenime turi rodyti sveiką kūrybinę iniciatyvą ir imtis pozityvaus darbo. Jūs ruošiate vakarus, vaidinimus, minėjimus, pasilinksminimus ir t. t. At-kas į visus tokius kultūrinius pasirodymus ir pramogų rengimus neturi būti lyg kabliu tempiamas. Jis čia turi ateiti savanoriškai, su nusiteikimu ko nors naujo išmokyti, įgyti gyvenimiškos patirties. Mūsų mokykla laisvoje tėvynėje žerėte žerėjo kūrybiniu veržlumu, skaidriu patriotizmu, jaunatviška dvasia. Tremties mokyklai viso to ima trūkti. Apsnūdimas ir apatija leidžia savo šaknis. At-kai yra pajėgūs Nepriklausomos Lietuvos mokyklų dvasią perkelti į tremties sąlygas. Tik daugiau vyriškos drąsos ir pasitikėjimo savimi!

Sunkios tremties sąlygos duoda daug progų ir dvasios kilnumui parodyti. Savo tarpe turite našlaičių, ligonių, dvasinės ir medžiaginės pagalbos stokojančių. Kas kuo galite, pagelbėkite nelaimėn patekusiems. Dvasios kilnumui parodyti nereikia medžiaginių išteklių, bet turtingos širdies. Širdies šilumoje auga ir klestės at-kiškos idėjos ir ras pritarimo visoje aplinkoje. Eidami su pagalba, visada turėkite gryną intenciją — padėti kitiems, bet ne įsigyti sau asmeninės garbės ar atpildo. Venkite šiaudinio didvyriškumo.

Brešančio jaunimo tarpe dažnai susidaroma klai-

ALFONSAS GRICIUS

Grįžimas

Taip ryškiai dar ašai prisimenu lig šioliai, —
Kaip sugirždėdavo tenai tavieji žingsniai įprasti,
Kai aš, apynakčiu iš tolimos kelionės
Pargrižęs, paklabendavau senąsias ažuolo duris.

Ir likdavom mes prieangy stovėt iš karto,
Įbedę taip akis staiga viens kitą tirdami,
Kol tu, ištaręs konvulsingai mano vardą,
Su savo skrupulingom rankom puldavai artyn.

Ir tuoj, prie smilkstančiojo židinio mane nuvedęs,
Tu jį pūsdavai, kol imdavo melsva ugnis plevent,
Ir man kalbėdavai apie nuodingų šiaurių žadą,
Kad jų artėjimas kankina naktimis tave.

O aš ten sekdavau, kaip tavo veidu teka
Senatvės nuovargis ir dėmės išgyvenimų gilių,
Taip lyg nelaimių šviesos gilia gruodžio naktį,
Beldžią mirties melodijas pašėlusioj tyloj.

Bet tie laikai pradingo lyg slenką konvojai,
Lyg pasakos, kurias sekei tu ažuolo kėdėj,
Ir sienos laikrodīs bemušdamas sustojo,
Pavargęs ilgoje laikų kelionėj pailsėt.

Ir kai grįžtu aš nūn išsekęs ir sušalęs,
Tikėdamasis kaip tada prie tavo židinio atsigaivint,
Mane pasveikina, kaip prakeikimas, tuščios salės
Ir mirę praeities vaizdai, tragizmo kupini.

Iš knygos „Žemė ir Žmogus“

dinga vyro sąvoka. Šią sąvoką mes, tur būt, būsime perėmę iš rusų. Rusijos valdovai dažnai buvo žiaurūs despotai, o liaudyje vyro sąvokai buvo irgi kergijama fizinė jėga, šiurkštumas, net įvairūs iškrypimai, kaip girtuokliavimas ir p. Taigi ir dažnas mūsų, net gi mokslus einąs jaunuolis savo vyriškumą bando įrodyti nekultūringu elgesiu, šiurkščia kalba, išgėrimu, rūkymu ir p. Klasijų bendruomenėse pigios rūšies originalumu, dviprasmiškais išsireiškimais, net mergaitėms ar jauniesiems girdint, norima išsiskirti iš kitų ir atkreipti į save dėmesį.

Ir atsitinka, kad klasių kolektyvuose berniukai šitoku nekultūringu berniškumo pabrėžimu ima vieni kitus konkuruoti ir lyg pelėsių grybeliai apkrečia visos klasės nuotaiką. Vyrai at-kai su tokiu pasinešimu turi kovoti. Tai nereiškia, kad at-kai stengtusi vaizduoti „vaikščiojančią išmintį“, kalbėti išpūstu stiliumi ar iš knygų išmoktais posakiais. Ne, tik reikia žinoti, kad visakam yra ribos — taip pat ir juokavimui. Kaip pav. kai kurie ginklai turi vad. riboklius, kurie nustato, kad ginklo vamzdis nebūtų galima per daug nusukti į kairę ar dešinę, paimti per aukštai ar per žemai, kad kulipkos neišeitų iš nustatyto apšaudymo ploto, taip ir mes savo liežuviui turime uždėti panašius riboklius, kad iš mūsų lūpų išeina žodžiai per daug nenuėitų pro šalį. Maža gudrybė mokėti paleisti šūvį, daug didesnė — pataikyti į taikinį. Nuolatine savo elgesio ir kalbos kontrole moksleivis at-kas siekia sukurti naują, tikrąjį vyro tipą, paremtą ne pigiu originalumu ar bernišku

grubumu, bet charakterio gilumu, principų tvirtumu, širdies kilnumu.

At-kas vyras mokyklos gyvenime parodo susivaldymo ir nuosaikumo tuose veiksmuose, kurie savyje nėra blogi, bet nesiderina su tremties dvasia. Aš turiu galvoje per didelį pamėgimą šokti. Ne tai yra bloga, kad šokame, bet tai, kad šokama rimto darbo sąskaiton ir dažnai prasilenkiant su mokyklos drausme. O kada šokama, jūsų pareiga budėti, kad lietuviškoji dvasia nebūtų išstumta iš šokių. Nenustebinsite jūs kita-taučių, šokdami tango, cvingą ir p. Ir jie juos moka. Bet jei jūs pašoksitė suktinį, „noriu miego“ ar pažaisitė tautiškus žaidimus, jūs pademonstruosite savo meilę lietuviškoms tradicijoms ir parodysitė savitą lietuvišką veidą. Mes savo originalius tautiškus šokius perdaug jau esame pavertę muziejiniais eksponatais ir rodome juos tik scenoje. Jūsų rankose yra galimybė mūsų tautiniams šokiams ir žaidimams grąžinti jų tikrąją vertę.

Su mokykliniu gyvenimu artimai rišasi dažniausiai pačios mokyklos kontroliuojami laisvalaikiai. Laisvalaikiai suprantami plačiausia prasme: darbo dienų popiečiai, šventadieniai, atostogos. At-kas ir laisvalaikius moka naudingai sunaudoti. Trumpesnius laisvalaikius praleiskite ore ir saulės spinduliuose su knyga rankoje ar sportuodami. Fizinės jėgos mums lygiai svarbios tremties sąlygose, kaip ir dvasinės. Nežinome, ką mums žada artima ateitis. Kovoianti tauta visom galimybėm turi būti pasiruošusi. Ilgesniausias atostogas paskirkite lektūrai ir, jei sąlygos leidžia, kelivimui; tuo būdu jūs pagilinsitė savo žinias, pažinsitė pasaulį, praplatinsitė dvasinius akiračius. Mokykla visko neduos. Ji padės tam tikrus pagrindus ir nurodys kryptį. Savo iniciatyva jūs turėsitė visa papildyti, išstobulinti, išdailinti. Jūsų žinių pagilinimui ir akiračių praplėtimui patarnaus istorinių vietų, muziejų, teatrų ir gerų (!) filmų lankymas. Parodykite pastangų pažinti Vakarų Europos kultūrą, apie kurią kadaise tik iš knygų skaitėme, o dabar betarpiu su ja susisiekiame. Praturtinkite savo dvasią, kad ateityje Vakarų Kultūros vertybėm galėtumėte praturtinti savo tėvynę.

STOVYKLOS GYVENIMO TRUKŠMĖ

Tremties gyvenimo sąlygos šiuo metu skyrė mus gyventi labiau visuomenėje, negu anomis laimingomis dienomis tėvynėje. Kaip kadaise gimtieji tėvų namai, taip dabar tautinės lietuvių bendruomenės sudaro privataus mūsų gyvenimo židinius. At-kas, o ypač vyras, pro šį faktą negali praeiti užmerktomis akimis. Jo pastangos turi orientuotis dviem kryptim: įmama ir duodama. Stovyklų gyvenimas duoda daug gražių progų pasimokyti gyventi bendruomenės gyvenimu ir išmokyti visuomeninio darbo. Tiesa, dabartinis stovyklų gyvenimas labai yra nutolęs nuo pirmųjų krikščionių bendruomenės dvasios, tačiau ir jame rasime daug ko gera, iš ko galime pasimokyti. Tik sugebėkime šalia neigiamųjų pusių išvelgti šviesiąsias ir paieškoti, Vaižganto žodžiais tariant, deimantiukų. Visuomeninio darbo pasisekimas priklauso nuo visuomeninio idealizmo. Tikrasis visuomenininkas sugeba nutolti nuo asmeninių reikalų ir savo jėgas aukoti visuomenės labui. Jūs kiekvienas tokių pavyzdžių savo stovyklose galėsitė rasti.

Einant duodama kryptim, jūs patys turėsitė

atiduoti savo įnašą lietuvių tremties visuomenei. Kaip jaunimas ir ypač kaip at-kai, jūs neturite teisės iš bendruomenės gyvenimo išsijungti, bet priešingai — aktyviai jame dalyvauti. Daug yra kalbama ir rašoma apie mūsų tremties gyvenimo blogybes. Dažnai tos kalbos yra perdėtos, tačiau, kad tam tikros mažytės ūkanėlės kai kur susidaro, yra tikra. Jūs turite su savo principais ir savo idėjomis išeiti į tremties gyvenimo ūkanas, kad jas išskaidyti. Prieš religinį indiferentizmą jūs turite išnešti Kristaus paskelbtųjų tiesų meilę, nes jūs užsimojote viską atnaujinti Kristuje. Ne partizaniškai, bet tiesiai ir atvirai jūs turite išpažinti religines tiesas ir atlikinėti religines praktikas. Be religijos niekas nesukūrė pilnutinio žmogaus ir laimės pasaulyje. Pati artimoji istorija mus moko, kad ten, kur griauamos bažnyčios ir ardomi altoriai, jų vietoje statomi KZ-tai ir krematoriumai.

Prieš tinginiavimo pasireiškimus jūs pastatykite darbo meilę. Stovyklose veikia įvairūs kalbų ir specialybių kursai. Jei tik yra galimybių, at-kas pasirenka vienus kursus, kuriuose pavyzdinčiai dirba. Šios pastangos ne tik duos naudos jums patiems, bet darbo meile uždegsite ir savo draugus ir tapsite gerais pavyzdžiais bendruomenės gyvenime.

Kaip ir mokykloje, taip dažnai ir tremties visuomenėje mes pasigendame veržlesnės dvasios, kilnesnių užsimojimų pasireiškimų; jaunuomenėje matome per didelį išsiblaškimą ir greito senėjimo procesą. Prasideda emigracijai charakteringos dvasinės sklerozės procesas. Ir tada, kai į nieką nebetikima, kai niekas nebeturi reikšmės ir niekinamos didžiosios vertybės, tąsyk viskas yra galima ir niekas nėra svarbu. Šitokiam žmogui charakteringas ir, deja, jau labai paplitęs posakis: „Neimk į galvą.“ Moksleivis at-kas turi suprasti šios ligos pavojingumą ir skelbti kovą. Jūsų idealistinį nusiteikimą turi pajusti aplinka, kurioje jūs gyvenate. Kasdieniniuose pašnekėsiuose, klasių rašomuose darbuose, susirinkimų referatuose, meniniuose pasirodymuose visuomenei jūs turite siekti palaikyti šviesųjį optimizmą ir tikėjimą į Lietuvos ateitį, Tiesos bei Gėrio triumfą pasaulyje. Jūs patys pirmiausia tuo turite būti įsitikinę, patys persiėmę šiomis idėjomis, tąsyk jos natūraliau keliu sklis į jūsų gyvenamą aplinką ir gaivins.

SAVO DVASIOS RŪMUOSE

Savo kasdieniniam gyvenime nuolat at-kas reiškiasi ne kaip sraigė, kuri jaučia tiek pasaulio, kiek pasiekia savo čiuptuvais, bet kaip kalnų erelis, pakilęs už snieguotų viršūnių, matąs tolimesnius horizontus. At-kas savo šeimoje ir artimoje visuomenėje nuolat skelbia mintį, kad už lovą, apiplyšusį rūbą, nemaloniai svetimą ir dvasiniai šaltą kambario kampą neatiduotume gero savo tautos vardo ir kilniųjų žmogaus idėjų.

At-kas vyras pats stengiasi išlikti jaunas ir jaunatvės dvasią skleisti aplinkoje. Neapsirinkite, manydami, kad jaunystė reiškia tam tikrą metų skaičių. Kartais 50 m. žmogų galime vadinti jaunu, o 18-metį jaunuolį — seniu. Laikas žmogaus dvasios apriboti neįstengia. Pakartosiu, tikiuosi jau jūsų skaitytus, Samuel Ullmann žodžius: „Jaunystė nėra žmogaus gy-

venimo laikotarpis. Tai dvasios būklė: Ji yra dvasios galia, vaizduotės kiekis, emocijų stiprumas, baimės nugalėjimas drąsa, patogumų pakeitimas nuotykiu. Metus kitus išgyvenęs, niekas nesensta. ŽMOGUS SENSTA, KAI NETENKA IDEALŲ. Metai raukšlėja veidą, entuziazmo netekimas — sielą. Tu esi tiek jaunas, kiek pasitiki savimi, ir tiek senas, kiek bijai; tiek jaunas, kiek turi vilties, ir tiek senas, kiek esi nusivylęs. Kol tavo širdis jaučia Kūrėjo, pasaulio bei žmonių grožį, linksmumą, drąsą, didybę ir galią, tol tu esi jaunas. Tik kai tu nuleidi rankas ir tavo širdis apsidengia pesimizmo šerkšnu ir cinizmo ledu, tada tu tikrai esi senas ir te Dievas pasigaili tada tavo sielos.“ (Red. pabr.) Taigi, ne metais matuojama jaunystė, bet dvasios nusiteikimu. At-kas neskuba senti, neskuba ir dėl savęs ir dėl kitų. Kad nesenti, psichologas Xonton duoda patarimą: koncentruotis į tą savo būtybės dalį, kuri palieka jauna ir nuolat linkusi augti — į savo dvasią. Pozityvios dvasios pareiškimui panaudokite visas galimybes, visas progas. Jei žmogaus prigimtis labiau linkusi į blogą, tai vyras at-kas šį linkimą sugeba apvaldyti valios jėga. Tremties visuomenė kartais nukrypsta į visokių smulkmenų ir neigiamybių nagrinėjimus, jūs gi savo žvilgsnį kreipkite į pozityvius mūsų gyvenimo įvykius.

Jūs matote, kad vyrams at-kams tremtyje yra skirti dideli ir sunkūs uždaviniai. Jei kuris nors iš jūsų tartų, kad at-ku būti per sunku, nes iš jo daug reikalaujama ir ne viskas leidžiama, aš norėčiau atsakyti: **Iš tikro, iš jūsų daug reikalaujama, bet tai kaip tik sudaro jums daug garbės.** Iš jūsų to reikalaujama, nes jūs esate turtingi: turtingi savo kilniomis idėjomis, turtingi savo dvasia, turtingi širdimi. Ką gi iš dvasios skurdžiaus galima gauti, jei jis pats nieko neturi? O ar jums ne viskas leidžiama? Čia tai apsirinkama. Jums leidžiama viskas, viskas... **daryti gera.** Bloga daryti niekas neturi teisės. Ir tik yra paprasčiausias įsivaizdavimas, kad kas tai turi teisę daryti bloga. Visiems už blogus darbus teks duoti atskaitomybę prieš Dievą ir tėvynę, prieš istoriją ir artimą. Dideli darbai ir kilnūs žygiai vilioja jaunas širdis ir iššaukia dvasines jėgas jiems įvykdyti. Kada alpinistą vilioja kalnų viršūnės, pas jį atsiranda jėgų ir drąsos įveikti ir pačias sunkiausias kely sutinkamas kliūtis. **Moksleiviai at-kai turi tapti dvasios alpinistais.** Jūsų siekių viršūnėse blizga ne ledynai, ne sniegas, bet kryžius ir lyg laimės žiburio įrašas: Omnia instaurare in Christo; viską atnaujinti: ir save, ir artimuosius ir tėvynę.

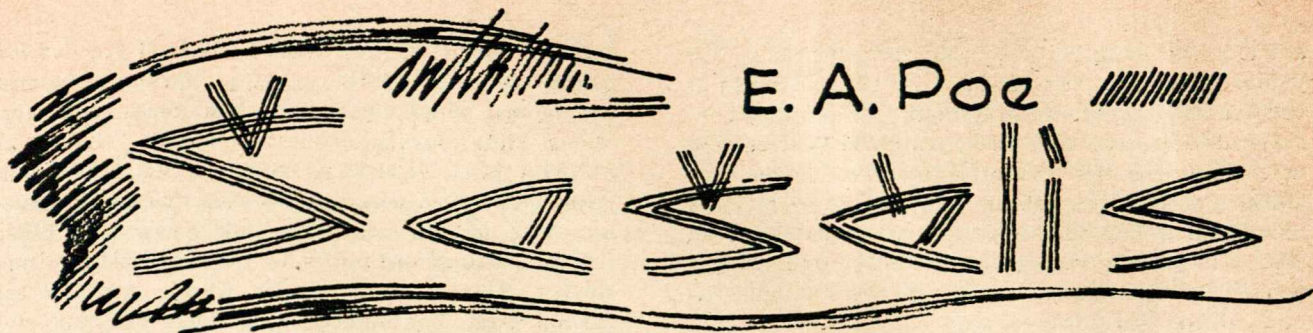
KIENO TIESA?

„Tremtis — tai mirtis“, sakė Ovidijus, ištremtas iš imperatorių miesto Romos. Mes gi sakome, kad tremtis nėra mirtis, bet **gyvenimas**, duodąs gražių progų pasireikšti vyro dvasiai. Tiesa, tremtis nėra laimė, tai yra skaudi blogybė, bet ir tremtyje mes netapsime lavonais, tačiau savo gyvybės jėgas dvigubai sutelksime, kad šią blogybę įveiktume. Kad turėti šitos jėgos, mes savo nemirtingą dvasią turime maitinti nemirtingomis vertybėmis. Šių vertybių nereikia kur nors ieškoti, jas rasite Kristaus paskelbtoje Evangelijoje ir mūsų tautos istorijos puslapiuose.

Ateitininkų ideologija laimingų būdu suėmė savyje esminguosius religiško ir tautiško principus, kurių vadovaujami drąsiai galėsime eiti sutikti tremties nežinios.

Pačių mokinių laikymasis ir veikimas mokyklai turi sprendžiamos reikšmės.

P. Drujon S. J.

Nors ir būsiu vaikščiojęs mirties
šešėlyje . . . Psalmė, XXII.

Tu, kuris skaitai, dar tebesi gyvųjų tarpe, bet aš, rašantysis, jau seniai būsiu nuėjęs savuoju keliu į šešėlių karalystę. Nes iš tikro keistų dalykų atsitiks, slaptingų dalykų paaiškės ir daug šimtmečių praeis, kol šie užrašai bus žmonių išvysti. Ir jei jie bus išvysti, tai kai kurie jais netikės, kai kurie jais abejos, ir tik keletas labai susimąstys apie šias raides, išbrėžtas čia su geležiniu tiklumi.

Metai buvo šiurpo metai, stipresnių už siaubą išgyvenimų metai, — už siaubą, kuriam jokio vardo nėra žemėje. Nes daug stebuklų ir ženklų buvo įvykę, ir visur, viršum jūros ir sausumos, buvo plačiai išskėsti juodi Maro sparnai. Tačiau tiems, kurie pranašauja iš žvaigždžių, nebuvo nežinoma, kad dangus įgavo Nelaimės išvaizdą; ir man, graikui Oinui, drauge su kitais buvo aišku, kad dabar buvo atėjęs tų septyni šimtai devyniasdešimt ketvirtųjų metų posūkis — atėjęs dabar, kai Jupiterio planeta, užėjus priekin Avinui, susijungė su baisaus Saturno žiedu. Keista padangių

dvasia, jei aš nelabai klystu, pasireiškė ne tik fiziniame žemės rutulyje, bet ir žmonių sielose, vaizduotėse ir mąstymuose.

Prie kelių raudono Chianto vyno bonkų, apsupti puikaus saliono sienų, prieblandiškame Ptolomėjaus vardo mieste, mes sėdėjome naktį septynių kompanija. Į mūsų kambarį nebuvo jokio kito įėjimo, išskyrus aukštas žalvario duris, — o durys buvo padarytos dailidės Korino ir, pasižymėdamos retu meniškumu, buvo uždaromos iš vidaus. Juodos užuolaidos aptemusiame kambaryje taip pat užsklendė nuo mūsų akių mėnulį, bespalves žvaigždes ir gatves be žmonių, bet Nelaimės nujautimas ir atsiminimas nesidavė taip pašalinamas. Aplink apie mus buvo dalykų, kurių aš visai neįstengiu aiškiai nupasakoti, — medžiaginių bei dvasinių dalykų ir sunkumo atmosferoje užtroškimo jausmas, šiurpumas ir ypač ta baidi gyvenime būseną, kurią patiria nervingieji, kai jų pojūčiai yra labai aštrūs ir budrūs ir kai protavimo galia laikinai snūduriuoja. Negyva sunkybė kabojo viršum mūsų sąnarių, kambario baldų ir taurių, iš kurių mes gėrėme; visų daiktai buvo jos prislėgti; ji spaudė žemyn visus daiktus, išskyrus tik septynių geležinių lempų liepsnas, plonomis šviesos linijomis, jos taip ir likosi degti, visos išblykusios ir nejudančios, o veidrodyje, kurį sudarė jų žibėjimas viršum apskrito juodmedžio stalo, mūsų apėsto, kiekvienas iš mūsų, ten susirinkusių, stebėjome savo paties veido išblyškimą ir neramų spindesį nuleistose savo draugų akyse. Mes dar juokėmės ir buvome linksmi kiekvienas savo nuosavu būdu, kuris buvo isteriškas; mes dainavome Anakreono dainas, kurios yra beprotybės, ir daug gėrėme, nors purpurinis vynas mums ir priminė kraują.

Buvo dar vienas mūsų kambario įnamis — tai jaunasis retorius Zoilas. Visu ilgumu išsitęsęs jis gulėjo negyvas ir pašarvotas, — šio vyksmo dvasia ir demonas. Deja, jis visai nedalyvavo mūsų džiaugsmė; tik jo veidas, maro sujauktas, ir jo akys, kuriose Mirtis buvo tik pusiau prigesiusi Maro ugnį, atrodė taip susidomėję mūsų linksmumu, kaip mirusieji gali tik susidomėti džiūgavimu tų, kurie turės mirti. Ir nors aš, Oinas, jaučiau, kad mirusiojo akys buvo įsmeigtos į mane, bet dar neprisiverčiau žvilgtelėti į jų išraiškos piktumą; nuolat žiūrėdamas žemyn į juodmedžio veidrodžio gelmes, garsiu ir skambiu balsu dainavau Tėjos sūnaus dainas. Tačiau mano dainos pamažu nutrūko; jų aidai, skrisdami tolyn pro tamsias kambario užuolaidas, pasidarė silpni, nebeaiškūs. Pro duris, pro kurias išskrido dainos garsai, išėjo priekin tamsus ir neapibrėžtas šešėlis, toks, kokį galėtų sudaryti iš žmogaus figūros mėnulis, kai jis būna žemai danguje; tačiau tai nebuvo šešėlis nei žmogaus, nei dievo, nei kokio paprasto daikto. Padrėkėjęs valandėlę prie kambario užuolaidų, pagaliau jis nusileido, aiškiai nema-

EDGAR ALLAN POE

Eldorado

Pasipuošęs, smagus,
Kunigaikštis šaunus
Saulės karšty, šešėlių kaskadom
Jojo priekim ilgai
Ir dainavo linksmi
Ir ieškojo šalies Eldorado.

Bet paseno jisai
Ir šešėlių sparnais
Širdį pridengė, kai nesurado
Vietos žemės kraštus
Nors bent kiek panašios
Į regėtą svajoj Eldorado.

Pasibastęs ilgai,
Ir palieęs visai,
Piligrimo šešėlių terado.
— Ei, šešėli, šįsyk! —
Tarė jis, — Pasakyk,
Kur yra ta šalis Eldorado?

— Virš mėnulio kalnų
Ir jo slėnių tamsių,
Ten po saulės šešėlių kaskadom
Joki priekin šauniai,
Jam atsakė tasai, —
— Jei tu ieškai šalies Eldorado.

Vertimas Vyt. Mačernio

tomas, ant žalvario durų paviršiaus. Bet šešėlis buvo neaiškus, beformis, neapibrėžtas; tai buvo nei žmogaus nei dievo šešėlis; nei graikų dievas, nei Chaldėjų dievas, nei koks egiptiečių dievas. Ir šešėlis lūkuriavo ant bronzinių durų paviršiaus, po staktos išlenkimu; jis nejudėjo ir jokio žodžio nepratarė, bet ten buvo apsistojęs ir likosi. O durys, viršum kurių stovėjo šešėlis, jei aš teisingai prisimenu, buvo kaip tik prieš pašarvoto jaunuolio retorikos Zoilo kojas. Tačiau mes, septynetas ten susirinkusių ir mačiusių šešėlių, kai jis išėjo iš tarp užuolaidų, vis nedrįsime į jį pažvelgti, bet nunarinome žemyn savo akis ir nuolat žiūrėjome į juodmedžio veidrodžio gelmes. Pagaliau aš, Oinas, pratardamas kelis tylūs žodžius, paklausiau šešėlių jo gyvenamos vietos ir jo vardo. Ir šešėlis atsakė: „Aš esu šešėlis, o mano gyvenamoji vieta yra netoli nuo Ptolomėjaus katakombų, visai prie šitų apstemusių Helusijono lygumų, kurios susisiečia su purvinu Charono kanali.“ O tada mes, septynetas, pašokome siaube iš savo vietų ir stovėjome drebėdami, nušiuropę ir persigandę, nes šešėlio balso tonai nebuvo kokios vienos būtybės balso tonai, bet daugybės būtybių balso tonai, kurie, paskiemeniui keisdami savo garsumu, liūdnam skambėjo mūsų ausyse gerai prisimenamais ir pažįstamais daugelio tūkstančio mirusių draugų balso tonais.

Išvertė Juozas Tininis

Edgar Allan Poe

E. A. Poe (1809—1849) yra nepaprastai keistas ir originalus rašytojas. Šalia Longfellow'o ir Whitman'o jis yra neginčijamas Amerikos genijus, likęs nesuprastas savo laikų visuomenės. Savo nuostabiu, išsiskiriančiu savitumu jis yra unikumas tiek Amerikos, tiek viso pasaulio literatūroje.

Jo poezijoje ir prozoje — viskas apskaičiuota ir pasverta. Autorius galvoja kaip inžinierius, kaip architektas, iš anksto savo kūrybai sudaro planus. Todėl prancūzų rašytojas Paul Valéry jį vadina matematikos genijumi. Šita Poe matematika kvėpuoja ir okultiškumu, ir mistiškumu, ir dažnai net kandžiu jumoru, kurie yra grynai amerikietiški.

Pirmuosiuose Poe eilėraščiuose dar šiek tiek žymu Bairono, Coleridge'o ir Sellio įtakos. Tačiau greit jis visiškai atsipalaiduoja nuo Europos literatūros ir ima kurti nuostabaus originalumo eilėraščius. Iš pačių geriausių jo eilėraščių (bei trumpų baladžių) pirmoje vietoje minėtini: „Juodvarnis“, „Vaiduoklių rūmai“, „Kirminai nugalėtojai“, „Elenai“, „Israfelis“, „Miestas prie jūros“, „Miegalis“, „Sapnų šalis“, „Ulalume“, „Leonora“, „Vienai rojuje“, „Annai“ ir „Annabella Lee“. Visi čia išvardyti dalykai pasižymi nepaprastu spontaniškumu, frazės tobulumu, melodingu, švelniu nuotaikingumu, liūdnu vizijų mirgesiu ir nuostabiu konstrukcijos virtuoziškumu. Eilėraštis „Varpai“ dėl savo virtuoziško onomatopejiško sąskambio anglų kalba rašytoje literatūroje neturi sau lygaus.

Kaip architektas nori, kad pagal jo projektus pastatyti pastatai būtų gražūs, taip ir Poe, būdamas grožio poetas, savo kūrinius tobulina ir apdirbinėja net po kelis kartus. Minėtas „Juodvarnis“ autoriaus buvo net 12 kartų apdirbinėtas.

Poe vienodai stiprus bei originalus tiek poezijoje, tiek novelėje. Savo novelėse jis su nepaprastu įsijautimu ir minties lakumu vaizduoja mirtį, nykimą, pu-

P. AUGIUS Iliustracija iš knygos „Žalčio pasakos“

vimą, okultinį pasaulį, reinkarnaciją, asmenybės suskilimą, mešmerizmą, vaiduoklius, kataleptinius priepuolius, perankstyvą palaidojimą, pomirtinį gyvenimą ir p. dalykus. Poe pasižymi dideliu sugebėjimu išrasti nepaprastų situacijų, keistų įvykių, šurpių baisenybių ir vaizdų, bet nesugeba sukurti charakterių. Jis išrado detektyvinę apysaką ir tuo būdu davė pradžią šios literatūros antplūdžiui Amerikoje.

Iš geriausių Poe novelių minėtinos: „Aukso vabalas“ (premijuota), „Iplaukimas į Maelstromą“, „Amontilado statinė“, „Viljamas Vilsonas“, „Ušerio namų žlugimas“, „Raudonosios mirties kaukė“, „Lidžėja“, „Juodoji katė“, „Tyla“, „Šešėlis“ ir „Žmogžudystė Morgo gatvėje“. Pastaroji dėl savo formų naujumo neturi sau lygios visoje pasaulinėje literatūroje. Kai kurios iš čia sumintų novelių pasižymi labai melodinga kalba, puikiu stiliumi (Tyla, Šešėlis, Lidžėja, J. Katė).

Didžiausia Poe apysaka, arba romanas — tai „Artūro Gordono Pymo pasakojimas“.

Savo novelėse Poe labai dažnai įterpia save ir tuo būdu padaro jas artimesnes skaitytojui.

Nepaprastos reikšmės turėjo ir šiandien dar tebeturi garsi Poe studija — „Poezijos principai“. Jam poezija yra „ritminė grožio kūryba“. „Vienintelis jos objektas — grožio jausmas“. „Su protu arba sąmone ji turi tik antros eilės giminystę“.

Dar didesnės vertės turi jo „Kompozicijos filosofija“, kurioje aiškinami išpūdžio vienumo, neapibrėžtumo ir šurpumo estetiniai pagrindai meno veikale. Neapibrėžtumas — vienas iš esmingiausių lyrinės aukštybės elementų. Liūdnumas — poetiškiausia nuotaika.

Poe turi daug sekėjų tiek Amerikoje, tiek užsienyje, ypač Anglijoje ir Prancūzijoje. Ir savo lyrika, ir savo „Poezijos principu“ jis praskynė kelią prancūzų simbolistams, ypač Baudelaire'ui. Tačiau jo garsas didesnis užsienyje, Europoje, kuri jam skiria pirmąją vietą Amerikos poetų tarpe.

J. T.

ADOMAS MICKEVIČIUS

Giesmė jaunystei

Be dvasios, be širdies — tai griaučių tautos:
Paduok, jaunyste, man sparnus!
Per negyvuosius skrisiu skliautus
Vilionių rojun — į sritis,
Kur karštis daro stebuklus
Naujųjų barsto gėlėmis,
Ir puošia aukso varsomis!

Tegu, kuriuos jau amžius tremia,
Kaktom raukšlėtom ramstą žemę,
Tiek užsibrėš gamtinio rato,
Kiek siaureregės akys mato.

Jaunyste! tu skrisk į aukštybę.
Akim viršiausio idealo,
Žmonijos visą daugenyoę,
Nuo galo perverk iki galo.

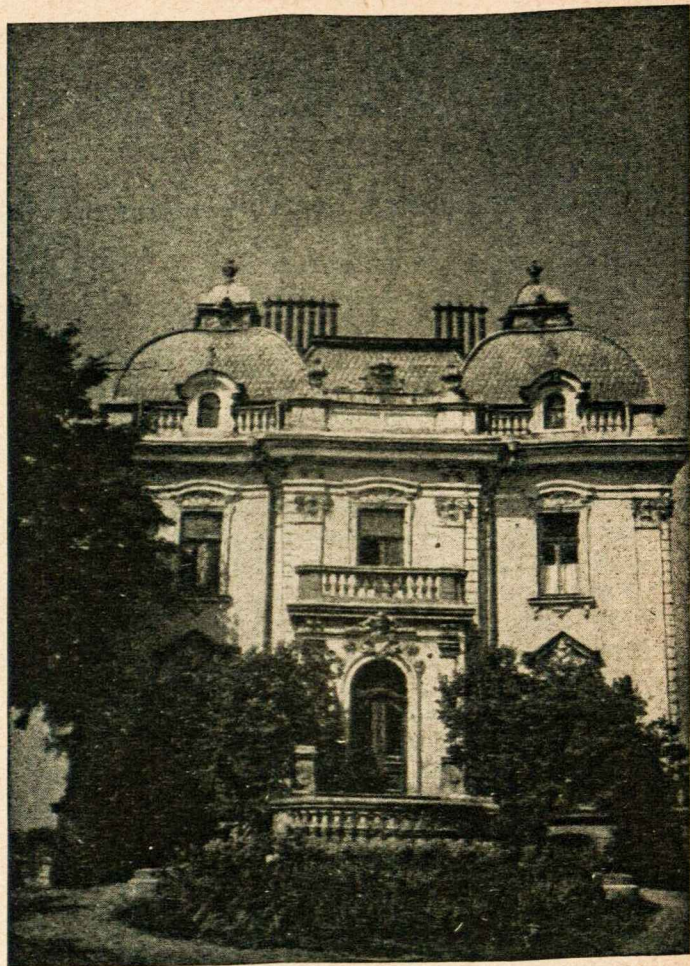
Žiūrėk žemyn, kur amžių miglos temia,
Pariaugas, maišalais aplietas —
Tai žemė! . . .
Žiūrėk, ant vandenų jos negyvų,
Iškilo šliaužas koks kriaukšlėtas.
Pats sau vairu, irėju ir laivu;
Bevydams smulkesnius šliužų gyvius,
Užrėps aukšty, tai vėl dugnan nusris,
Nelimpa prie vilnies, nei jin vilnia,
Lyg burbulas koks sprogo į sklindčius! . . .
Buities jo ir žūties nieks nepažįsta:
Tai savimeiliai.

Tau, jaunyste,
Taurė gyvatos maloni,
Kad su draugais ją dalini:
Dangaus džiaugsmas širdis gaivina,
Kad jas gija auksinė pina.

Išvien, jaunieji prieteliai!
Bendroje laimėj mūs keliai!
Drauge galingi,
Karščiu protingi,
Išvien, jaunieji prieteliai!
Ir tas laimingas, kas užviltas,
Karionėj kris,
Jei savo kūnu tapo tiltas

Kitiems atsiekt garbės pilis,
Išvien, jaunieji prieteliai!
Nors kelias staigas ir slidus,
Jėga ir ydos tramdo mus:
Bet jėgą jėgos tesugriauna,
Ydas gi praskim laužt iš jauno!

Vaiku lopšy kas nurentė Hyd'as,
Tasai jaunatvėj smaugs Centaurus,
Iš pragaro išplėš aukas,
Danguj sukraus sau laurus!
Siek ten, kur vyždis nepasiekia,
Laužk tai, ko protas nepajėgia!

Lietuvos Mokslų Akademijos rūmai Vilniuje

Jaunyste! tavo galė — tai arų vytis,
Kaip griaustinis tavo petys.

Petys į petį! Ei, bendrais
Apjuoskim žemę grandiniais!
Mintis vienan sušaukim židinin,
Ir židinin vienan dvasias! . . .
Nūn, uola, judinkis tolyn!
Naujausiais stumsim vieškeliais,
Ik išsivilkus senžieves puvas,
Atgimsi metais vėl žaliais.

Kaip erdvėj maišto ir nakties,
Sukirdintuose gaivaluos,
Vienu „te stojas“ Viešpaties,
Pasaulis stojas pamatuos;
Štai užia vėjai, teka vandenynai.
Aukštybėj — saulės ir žvaigždynai:

Šaly žmonijos dar kurčia naktis,
Kova tarp norų gaivalų . . .
Štai meilė tryška liepsnomis,
Sielos pasaulis kels iš mentalų!
Jaunystė savo iščioj jį pradės,
O prietelystė riš saitais tvermės.

Nejautrūs trūksta jau ledai,
Ir temdantieji prietarai . . .
Sveika, aušrinė neapgaulė,
Išganymo už tavęs saulė!

Vertimas M. GUSTAIČIO

SOCIALINIS KLAUSIMAS PAGAL POPIEŽIU ENCIKLIKAS

Prof. M. DAMBRAUSKAS

perpindamas enciklikų mintis savo samprotavimais ir išvadomis.

Bažnyčia nuoširdžiai pageidauja, kad valstybė būtų persunkta krikščioniškais nuostatais, į kuriuos atsirėmus tik ir įmanoma pašalinti mūsų laikų didelius gyvenimo nesklendumus. Tos garsiosios laisvės, kurios buvo pervertintos ir iš kurių buvo tikėtasi, kad jos atneš ir socialinio klausimo laimingą sprendimą, apvylė. Tik atsigrįžus į krikščioniškąjį mokslą, galima bus sukurti tinkamą tvarką ir apsaugoti tikrąją žmogaus laisvę.

Žmonės savo veikloje šioje žemėje visados liks nelygūs, nes nelygūs yra jų dvasiniai palinkimai ir gabumai, nelygi jų sveikata ir nelygus jų uolumas. Todėl ir įsigyto turto atžvilgiu jie lieka nelygūs. Tačiau, kad ir kaip skiriasi žmonės šiame žemiškame gyvenime, jie turi jaustis lygūs, kaip to paties dangiškojo Tėvo vaikai, ir neprivalo tarp jų reikštis bet kuri putlumo ar išdidumo dvasia. O toji puikybės dvasia labai stipriai reiškiasi gyvenime. Jei mes jaučiame, kad didžiulis dėl gražaus dėvimo drabužio nepridera, jei linkę esame sutikti, kad netinka ir turtu didžiulis, tai rodos, dažnai nepastebime, kad mūsų įgytas mokslas ar didelė kurioje nors srityje erudicija, ar mūsų mokslo atradimai taip pat, kaip ir mūsų turtas ar drabužis, randasi tik šalia mūsų ir todėl neturi kelti mums išdidumo. Tikrai, gana tik keliolikai metų užmesti anksčiau mėgtąjį mokslo sritį ir atsiduoti kitokiam darbui, kaip įgytoji erudicija ir net savo atradimai, lyg tas nuodėmės drabužis, mus apleidžia ir išnyksta iš mūsų atminties. Bet savo dangiškojo Tėvo atžvilgiu mes liekame vis tie patys, kol lieka mums Amžinosios Tiesos ir Gėrio troškimas. Tačiau mūsų dienų žmogus maža kreipia dėmesio į šią tiesą ir nesugeba nusikratyti išdidumo, kuris tiek neigiamai veikia žmonių socialinius santykius. Pagrindinė klaida, sprendžiant socialinį klausimą, glūdi tame, jog manoma, kad kapitalisto — darbėnio ir darbo žmogaus interesai yra nesutaikomi ir kad kova tarp jų yra neišvengiama. Čia visai išleidžiama iš akių, kad visuomenei lygiai yra reikalingas ir kapitalas ir darbas, kad vienas be kito negali reikštis, kad ir darbdavio ir darbininko gerbūvis remiasi įmonės gamyba ir kad kaip tik šiuo pagrindu gali ir turi būti sukur-

tas taikingas darbininko ir kapitalisto sugyvenimas. Toks sugyvenimas įvyks, jei darbdavys ir darbininkas vykdys vienas kito atžvilgiu savo pareigas. Darbininkas privalo sąžiningai ir pilnai atlikti darbą, kuriam jis pagal teisėtą ir teisingą sutartį yra išsipareigojęs. Jisai nusižengia, naikindamas įmonės turtą ar sukeldamas neramumus. Šitaip elgdamasis, jis kenkia sau, nes sutrukdo gamybą, kuri yra ne tik darbdavio, bet ir jo paties egzistencijos pagrindas. Taip pat ir darbdavys neturi pamiršti, kad netinka traktuoti kaip vergą, kaip prekę, be atodairos jį išnaudoti pasipelnymui ir vertinti jį tik pagal jo darbingumą.

Darbininko atlyginimas turi būti pakankamas jo šeimai išlaikyti, kad šeimos motina gaiėtų užsiimti tik namų reikalais ir vaikų auklėjimu. Jisai privalo būti suderintas ne tik su darbininko atliekamu darbu, bet ir su jo šeimos sudėtimi ir augti, šeimai didėjant. Uždarbis paprastai yra nustatomas darbdavio ir darbininko sutartimi. Tačiau klaidinga būtų manyti, kad darbdavys, apmokėjęs darbininką pagal sudarytą su juo sutartį visais atvejais savo pareigą yra atlikęs. Teisingumo organams turėtų rūpėti ne vien tie atvejai, kai darbininkui neišmokamas sutartas atlyginimas arba kai darbininkas nesąžiningai dirba ir sutarto darbo neatlieka. Teisingumo organai turėtų gilintis į visas darbo aplinkybes ir kai kurių sutarčių nepripažinti, visų pirma tų, kuriose nustatytas žemas, darbininko šeimai išlaikyti nepakankamas atlyginimas, nes šitokia sutartis tolygi yra padarytai darbininkui prievartai, išnaudojant vargingą jo padėtį.

Nustatant darbininko atlyginimą, negalima neimti domėn ir įmonės ekonominės būklės. Jei įmonės rentabilumas dėl nesugebėjimo vesti įmonės reikalus ar dėl nepakankamai modernių įrengimų, ar dėl žemų dirbinių kainų, ar dėl kurios kitos priežasties yra tiek žemas, kad įmonė negali pakelti tinkamo už darbą atlygimo, tai valstybės atitinkamų organų pareiga yra ištirti reikalą ir imtis visų priemonių netobulumams pašalinti. Taigi, valstybės galioje būtų pakeisti, jei reikia, įmonės vadovybę ir, gal būt kartais, teikti įmonei kreditą ar subsidiją. Ir daugeliu kitų atvejų valstybės įsikišimas yra būtinas: kai darbininkas negali rasti tinkamo sau ir savo šeimai buto, kai mažas jo uždarbis neleidžia jo žmonai atsiduoti namų darbui ir vaikų auklėjimui, bet verčia ją taip pat ieškoti už namų ribų uždarbio, pagaliau, kai darbininkas iš viso negali gauti darbo, valstybė turi imtis priemonių darbininkui pagelbėti. Valstybė ypatingai privalo rūpintis darbininku, kuris neturi nuosavybės ir todėl gyvenimo kovoje yra dažnai bejėgis. Tų rūpesčių tikslas būtų dvasinių ir materialinių darbininkų reikalų patenkinimas. Taigi, jo atlyginimas turi būti pakankamas jo šeimai išlaikyti; jisai negali būti tiek apkrautas darbu, kad jo dvasinės jėgos nuo perkrovimo atbuktų; jam turi būti garantuota pakankamai laisvo laiko poilsiui, palaikymui artimųjų ryšių su šeima, dalyvaujant jos rūpesčiuose, ir savo dvasios gaivinimui pagal skirtąjį žmogaus gy-

venimo tikslą. Valstybė yra toks veiksnys, be kurio negali susidaryti tinkami ūkiški žmonių santykiai.

Taikingas, harmoningas ir vieningas valstybės piliečių gyvenimas negali būti sukurtas, remiantis paskirų klasių priešingumu, kaip ir laisvu ūkiškų jėgų žaismu. (Taip daro socializmas ir liberalizmas. **Red.**) Jei laisva konkurencija daugeliu atvejų yra naudinga, tai vistiek aklos jėgos negali tinkamai reguliuoti žmonių ūkiškų santykių bendruomenėje. Susidariusiems vėlesniais laikais paskirų pramonės šakų karteliams, kaip tam tikriems ūkio reguliatoriams, neįmanoma pakilti savo veikloje į bešališko teisingumo aukštį, nes jų vyriausias tikslas yra kuo didžiausias pelnas. Tik valstybės nenuilstamu įsikišimu gali būti gesinami darbo ir kapitalo konfliktai ir laikinai susidaryti taikingi ir teisingi darbininko ir darbdavio santykiai.

Valstybės pagrindas yra tvirta šeima. Todėl valstybei turėtų labai rūpėti sudaryti tinkamas sąlygas kilniems, pagal Dievo ir gamtos reikalavimus šeimos papročiams klestėti. Tų sąlygų nėra, kai darbininkas dėl persidirbimo nustoja sveikos, giedrios nuotaikos, arba kai jisai savo darbe yra pastatytas į sąlygas, kurios gundo jį iškrypti iš dorovinio kelio, arba kai darbovietėje susidaro nedorų žmonių įtaka; visais panašiais atvejais valstybė per atitinkamus savo organus privalo energingai įsikišti. Pašalinusi negeroves, ji pasitraukia į šalį, neperžengdama savo kompetencijos ir vengdama varžyti privačią iniciatyvą, kad neiškryptų iš jai tenkančio uždavinio.

Kiekviena bendruomenė pagal jos esmę turi remti savo narių veiklą. Todėl ir valstybė, kaip tam tikra bendruomenė, privalo remti atskirų piliečių ar jų kolektyvų ūkišką veiklą ir garantuoti apsaugą teisingais keliais įsigytam jų turtui. Pasisavindama privatų turtą, valstybė iškrypsta iš jai tenkančio uždavinio, peržengia savo kompetenciją ir prieštarauja savo pačios esmei.

Valstybės vyriausias tikslas yra sukurti tiek paskirų piliečių, tiek jų bendrovių bei sąjungų ramų, taikingą, krikščioniškos meilės persunktą sugyvenimą. Todėl valstybė nenuosekliai elgiasi, kai toleruoja darbdavių ir darbininkų sąjungas, kurios aiškiai ir griežtai šiam tikslui prieštarauja. Jei sąjungos daro, taikingą ir tarpusavio meilės persunktą darbo ir kapitalo sugyvenimą laiko tuščiais plepalais (pav., komunistai ir marksistiniai socialistai. **Red.**), jie stoja valstybės veiklai skersai kelio. Darbdavių sąjunga, kuri vyriausiuoju savo tikslu laiko pasipelnymą ir viską jam subordinauja, kuri domisi darbininku tik kaip darbo jėga (kapitalizmas. **Red.**) visai nesirūpindama darbininko gyvenimo sąlygomis ir jo žmogišku orumu, bet tik siekdama išnaudoti jo jėgas iki kraštutinumo, tokia sąjunga palaipsniui parauna pačios valstybės pagrindus. Lygiai ir darbininkų sąjungos veikla laikytina priešvalstybine, kai sąjungos vadovybė stato darbdaviui visai nepakeliamus jo įmonei reikalavimus, stengiasi sutrukdyti darbą, sukelti neramumus arba paimti į savo rankas darbo suskirstymą, kad privertus paskirus sąjungos narius jai pritarti.

Valstybė, derindama darbo ir kapitalo santykius, gali savo veikloje remtis tik organizacijomis, kurios rimtai tiki darbininko ir darbdavio interesų patvaraus suderinimo galimumu. Tokiomis organizacijomis visų pirma galėtų būti krikščioniškosios darbdavių bei darbininkų sąjungos, jei jos rimtai orientuojasi į krikščionybės mokslą, pagal kurį žmogus šiame gyvenime yra tik keleivis, jo šios žemės tėvynė yra tik laikinoji tė-

vynė, kurioje gyvendamas jis privalo siekti Amžinosios Tiesos ir Amžinojo Gėrio ir moraliai tobulėti, kad paveldėtų jam skirtą Amžinąją Tėvynę. Nurodytai pažiūrai ištikimas darbdavys nelaikys savęs, savo įmonės pajamų absoliutiškai savininku, bet tik administratoriu, kuris privalo ją tvarkyti pagal artimo meilės dėsnius. Jisai mielai išleis darbininkų atstovą įmonės reikalų tvarkyme dalyvauti, kad darbininkai aktyviai matytų įmonės pajėgumą ir suprastų, kiek tas pajėgumas pareina nuo jų sąžiningumo darbe ir kaip ankštai su juo rišasi atlyginimo aukštis už darbą. Susidūręs su šitaip nusiteikusi darbdaviu, darbininkas tikrai pajustų jame savo prietelį ir brolių ir jam pasidarytų visiškai aišku, kad jisai pats lygiai taip pat suinteresuotas įmonės našumu, jos didėjimu ir rinkos užkariavimu, kaip ir darbdavys.

Negalima neigti, kad panašūs darbdavio ir darbininko santykiai galėtų susikurti ir tuo atveju, jei vienas ir kitas būtų, kad ir netikintieji, bet humaniškų principų persiėmę žmonės. Tačiau nurodytu atveju susidariusi būklė nebūtų tiek patvari, nes darbdaviui ir darbininkui tikint tik šia žemiška tikrove, trūktų vidinės jėgos, kuri tik ir gali santykių patvarumą garantuoti. Tikrai, kai žmogus tiki, kad jo dorovinis jausmas susikūrė jame tik evoliucijos keliu ir nieko antgamtiško savyje neturi, jisai gali vieną dieną kritiškai pažiūrėti į savo jausmą ir panorėti suprasti, kaip šis imperatyvas pas jį atsirado. Galvodamas šiuo klausimu evoliucijos kategorijomis, jisai, be abejo, prieš išvados, kad jo dorovinis jausmas sutampa su socialiniu instinktu, kuris susikūrė žmoguje tais žilos senovės laikais, kada žmogų iš visų pusių supo pavojai ir kada jisai, atsiskyręs nuo bendruomenės, tikrai patekdavo savo priešo ar plėšraus žvėries glėbin. Gyvendamas ilgus amžius tokiose sąlygose, žmogus išugdė savyje stiprų socialinį jausmą ir perdavė jį paveldėjimo keliu savo ainiams iki mūsų dienų, kai gyvenimo sąlygos yra visai kitokios. Visa tai matydamas, pozityvistas lengvai gali prieiti pažiūros, kad turėjęs žiloje senovėje gilios prasmės socialinis jausmas jam asmeniškai jau yra prietaras ir todėl protinga bus vadovautis egoizmu ir būti tiek socialiam, kiek tai reikalinga, kad nepatektų į teisingumo rankas. Toks nusistatymas netikinčiam transcendentine tikrove žmogui gali atrodyti nuoseklus, nes jam su šiuo gyvenimu viskas baigiasi, o gyventi antrą kartą jau nebus progos.

Kadangi humaniškų principų persiėmusiems in itin šia mūsų žemės tikrove tikintiems žmonėms trūksta vidinės jėgos ir visuomet gresia pavojus nukrypti į anksčiau nurodytą galvojimą, tai jų sukurtieji tarpusavio santykiai negalėtų pasiekti didelio tobulumo ir liktų nepatvarūs.

Enciklikų siūlomas socialinio klausimo sprendimas neranda tinkamo atgarsio valstybių tarpe. Priešingai, negalėdamos darbdavio ir darbininko santykių patvariai suderinti, valstybės dažnai nukrypsta į enciklikų smerkiamą kelią, būtent, į įmonių nusavinimo kelią. Tačiau šis kelias yra labai pavojingas. Jei valstybės nuosekliai eis tuo keliu, tai privatus kapitalas su laiku išnyks ir pati valstybė taps visų stambių darbo bei gamybos priemonių savininke. Bet kapitalas yra galingas. Jisai, net suskaldytas privataus ūkio santvarkoje, turi priemonių daryti didelės įtakos piliečių nusiteikimui ir smarkiai veikti įstatymdavystės organus. O sukoncentruotas ir patekęs valstybės dispozicijon jisai, be abejo, laimės tiek galios, kad pačios demokratinės santvarkos išsilaikymas priklausys nuo atstovau-

jančios valstybę vyriausybės malonės ir geros valios. Taigi, privačiam kapitalui išnykus, anksčiau ar vėliau demokratija taps tik iliuzija, išgalės diktatūra ir pilietis nustos visos savo laisvės ir teisių.

Siekiant sukurti enciklikų nurodomą socialinę santvarką tenka visą dėmesį atkreipti į dabarties Vakarų socialinės santvarkos lemiamą veiksnį, į kapitalą. Kodėl kapitalistas nepasotinamai, be atrodairos ir dažnai nusizengdamas krikščioniškai moralei bei humaniškumo principams, siekia pasipelnymo tikslų? Ar pasipelnymas jam yra galutinis tikslas ar tik priemonė kitam tikslui atsiekti? Atrodo, kad jisai savo aistroje yra tik ryškus atstovas plačiai paplitusio žmonėse noro iškilti visuomenėje, galimai stipriai joje pasireikšti ir kad todėl jo noras pasipelnyti yra tik priemonė savo reikšmei visuomenėje pakelti. Tikrai, visuomenė nepaprastai vertina turta, o turtuolis savo prabangingu gyvenimu ir dideliais ištekliais labai imponuoja visuomenei. Turtuolis visur randa sau ypatingos pagarbos: ir piliečių tarpe, ir valdžios įstaigose, ir net maldos namuose-bažnyčioje, o supą jį žmonės pavydi netik jam pačiam, bet ir tiems, kurie turi laimės paspausti jam ranką ar pasikeisti su juo keliais žodžiais. Tat turtulio aistra minta iš visuomenės ir šios tinkamesniame nusiteikime reikia ieškoti socialinio klausimo sprendimo. Pačioje visuomenėje turi iškilti srovė žmonių, siekiančių įpiliētinti kitokį žmogaus vertinimo mastą, kad žmogus būtų vertinamas ne pagal savo materialinius išteklius ir ne pagal savo mokslą, bet visų pirma pagal tai, kiek jisai sugeba savo privačiame gyvenime, kaip ir savo viešojoje veikloje kurti socialinės meilės nusiteikimą. Prabangus privatus gyvenimas, kuriuo nežiūrint klestinčio aplink skurdo, vis tebesididžiuojama, turės būt dabarties sąlygomis laikomas žmogaus gėda ir jo moralinio susmukimo požymių. Gyvendamas visuomenėje, žmogus visuomet bus jos įtakoje. Todėl visuomenės pažiūroms nurodytu būdu pasikeitus, žmogus norėdamas, kaip ir pirma iškilti visuomenėje, sieks galimai stipriai reikštis savo socialinio jausmo savybėmis ir, jei jisai turtingas įmonės savininkas, mielai taps savo įmonės tokiu administratorium, kuris didins ją tam, kad vis plačiau galėtų įmonės pajamas naudoti artimo meilės reikalams ir tuo didinti savo reikšmę visuomenėje.

Šitokiai būklei susidarius, kapitalisto-darbdavio ir darbininko siekimai visai sutaps, įmonė didės ir klestės ir konfliktams tarp darbo ir kapitalo neliks pagrindo. Nors toks darnus ir broliškas darbdavio ir darbininko sugyvenimas daug kam atrodo tušti utopija, bet kaip matėme, kito šviesaus kelio socialiniam klausimui išspręsti nėra, kaip tiktai tas, kuris nurodytas popiežių enciklikose. Ir mes Lietuvoje turėsime eiti šiuo keliu, kurdami naujus žmonių santykius. Vykdyti šį uždavinį, siekiant Kristaus Idealo įgyvendinimo mūsų tėvynėje, yra pašaukta mūsų jaunoji karta, kuri turi atsidėjusi tam ruoštis.

Prof. Pr. Dovydaitis ateitininkijos tėvas

„Jeigu mes drįsime ištart, kad Kristus — Dievas yra mūsų Alfa ir Omega, kad Kristus yra pirmas ir paskutinis mūsų gyvenimo tikslas, kad mes pasiryžome viską atnaujinti Kristuje, — tai kad neprieštarautumėm savo žodžiams, kad nepasiliktumėm tuščiais pagyrais ir niekšais — veidmainiais, būtinai turime padaryt, ir kiek galint greičiau, kad katalikų Bažnyčios Kristus, Dievas — Žmogus, yra mums tikriausias FAKTAS. Tą darbą darydami, mes turime į nieką neatsižiūrėt, prieš nieką nesustot, kad ir mūsų „laisvės“ amžiuje mums reiktų katakombas gamintis ir į jas persikraustyt. Ši pirmą ir didžiausią savo uždavinį atliksime tuomet, kai savo gyvenimu parodysime, kad mes netokie kaip kiti, kad mes vadovaujamės kitokiu mokslu, kitokiais principais, klausome kitokio mokytojo, siekiame kitokį tikslą, kad šiame savęs atnaujinimo procese Kristus mums yra reališkiausia iš visų realybių, kad kiekvienas iš mūsų galėtų ištarti su apaštalu: „Ne aš gyvenu, bet manyje Kristus.“

(Ištrauka iš Pr. Dovydaičio straipsnio, pirmojo ateitininkų pasisakymo, „Trys pamatiniai klausimai“, spausd. pirmajame „Ateities“ numeryje 1911 m. vasario mėn.).

Pasiskaitymui redakcijos nurodoma ši literatūra:

- Popiežiaus Leono XIII enciklika „Rerum Novarum“
 Popiežiaus Pijaus XI enciklika „Quadragesimo anno“
 A. Maceina, „Socialinis teisingumas“ (1936)
 A. Maceina, „Socialinė demokratija“ („Aidai“ Nr. 7. 1947 m., pusl. 319—324)
 Franz Xaver Arnold, „Zur christlichen Lösung der sozialen Frage“, Schwabenverlag, Stuttgart, 1947
 Vysk. dr. V. Brizgys, „Krikščioniškieji dėsniai nuosavybei naudoti ir tvarkyti“ („Tėvynės sargas“, 1947 m. Nr. 1. pusl. 34—37)

Giesmės apie pavasarį, mirtį ir laimę

VYTĖ KREVIŠKIS

I.

Ak, mano Broli, pažiūrėk į žydinčią vyšnią ir nusijuok: tegu krinta žiedlapiai ant tavo pavargusių akių.

Juk pavasaris ūžia ir putoja, kaip stiprus vynas, ir žemė gegužės mėnesį yra neramaus vyno pilna taurė.

Ak, mano Broli, pažiūrėk į žydinčią vyšnią ir nusijuok; teku nebūna liūdna, kad žiedlapiai nubyrės vieną audringą ir juodą naktį.

Argi tau ne vistiek: ir debesyje kaip kalavijas išmeigtas pavasario žaibas ir mėlyna sutema, ateinanti mylinčios mergaitės žingsniais ilgesiu degančiom žemėn.

Ak, mano Broli, pažiūrėk į žydinčią vyšnią ir nusijuok: žiedlapiai vistiek nukris ir mylimoji savo švelniais delnais nepridengs tavo pavargusių akių.

II.

Aš netikėjau, kad yra mirtis: taip man tvirtino mažas ir gležnas klevo lapelis.

Ir aš nunešiau mažą klevo lapelį, kaip savo širdį, ir padėjau į baltas mylimosios rankas.

Aš netikiu, kad yra mirtis ir praradimas, — sakiau jai, — ir girdėjau, kaip už langų manjolijos skleidė

savo rausvus žiedus; kaip paukštelis viltingai ciekėjo, prisiglaudęs prie lango stiklo.

Ir aš mačiau, kaip mažas klevo lapelis buvo sutrintas mylimosios pirštų, ir pajutau, kaip mano širdį kas kart labiau gėlė sunkus ir nevilingas jos lūpų: „Ne“.

Aš netikiu, kad yra mirtis, mano Broli: žemėje gyvena tik sudužtanti iliuzija.

III.

Tu neklausk manęs apie laimę, nes aš myliu jūrą, jos neįmatomą gelmių tamsumą ir amžiną kelionę.

Tu nelauk manęs, sustojant nusiskinti vaisiaus nuo laimės obels: aš per daug gerai žinau, kad tai iliuzija. Vos tik pakelsi ranką, medžio šaka suvirpės ir pakils.

Tu neklausk manęs apie laimę, nes skrendantis paukštis nežino, kur ieškoti to, ko nėra.

Aš myliu nesibaigiantį bangavimą ir nepaliaujamą praradimą. Bet — ak — ten niekada nebuvo užklydusi laimė.

Tu nesakyk man, kad jinai yra. Aš žinau, tu meluoji, nes ir tavo širdis taip pat nepasotinta ir nuvilta, kaip ir manoji, mano Broli.

LIETUVOS PARTIZANO ŽODIS

Per rankas mus yra pasiekęs laiškas iš Lietuvos. Jis buvo siųstas į Jungtines Valstybes, kurias pasiekė necenzūruotas, kadangi pašto dėžutėn buvo įmestas ne Lietuvoje. Laiškas buvo atspausdintas amerikiečių lietuvių spaudoje. Laiško autorius yra vienas studentas, buvęs stud. ateitininkų korp! „Grandies“ korporantas. Kaip iš jo laiško paaiški, jis su broliais ir draugais dalyvauja dabartinėje Lietuvos rezistencijoje prieš okupantą. Jis rašo: „Brangios Atminties Priešeliai! Priimkit nuoširdžius sveikinimus nuo tėvynainio X. Prieš mėnesį aš gavau per Y. Jūsų adresą. Žinia, kad Jūs esat gyvi ir šiaip taip pasiekę Ameriką, man ir mūsų šeimai suteikia didelio džiaugsmo. (Laiško autorius mano, kad adresatas yra pasiekęs JAV). Kadaisė praleistos gyvenimo dienos mus tiek pajėgė surišti taip, kad ir geroki laiko tarpai nepajėgia išdildyti malonaus prisirišimo Jūsų šeimai. Mes džiaugiamės Jumis gyvais ir tikimės, kad likimas leis Jums sugrįžti, tai mūsų neradę, bent mūsų pakelėse ar žaliuos gojuos antkapius aplankysit.

Atleiskit, kad aš, nežinodamas Jūsų gyvenimo, ke-
liais žodžiais bandysiu nupiešti padėtį savo tėvynės,
šeimos ir savo.

Ponas I ir II jau „dačiuose“. Gavę, rodos, daugiau
negu po dešimt metų „malonumo“. Likę šeimos nariai
išvyti iš namų. X. baigus Ž. Ū. Akademiją. Y. moky-
tojauja. Jūsų močiutės laikosi sunkokai, kaip ir dau-

Mūsų tėvynė gyvena neblogiausiai, tik šiek tiek
pralenkia pragarą. Pas mus prie aukštos kultūros ga-
vosi tokia pažanga, kad mūsų gyvenimas daug kartų
pralenkia 41 metus. Iš viso „dačiuose“ jau vasaroja
apie 220.000.

Laisvės kova, nemenkėdama dėl gausumo aukų ir
kraujo, vis aršėja. Broliai, išbaigę amuniciją, susi-
sprogdina, kad neatpažintų veidų. Tuo apsaugojama
šeimos nariai, jeigu dar lig šiol „neapsaugoti“. Mūsų
eilėse yra ir sesių. Mums kritusiems nėra ne tik ka-
puose, bet nei žemėje, pakelėse, vietos. Dažną lavoną
Nemunas išneša arba gyvuliai suėda.

Mes kviečiame Jus ir visą orutinį pasaulį padėti
kovoje prieš „išlaisvintojus“. Apibūdinęs politiką,
bendrujančią su Rytų okupantu, jis toliau rašo: „Mes
davėm jau daugiau, negu kad mūsų laisvė galėtų kai-
nuoti. Mums paliko kova ne tik dėl tėvynės egzisten-
cijos, bet ir už tai, kad kur nors pasaulyje liktų lais-
vas ir gyvas žmogus. Savu bėdų mes nepasakojam,
nors ir „neblogai“ gyvenam, nes mes užimti mintimis,
ar sekanti diena nebus mūsų mirties valanda.

Savo adreso aš neduoju, nes gyvenu be jo.

Savom močiutėm Jūs negalit padėti nei pinigais,
nei kitkuo. Pasitikėkit čia buviais.

Bimbą pas mus pasveikino gana maloniai — net
su kiaušiniiais. — Su Dievu

Jūsų NN“

1947. V. 19.

GYTAUTAS ČESNA

ŠEŠUPĖLE . . .

Šešupėle, tekėk, plauk, Šešupe,
Su tavim plaukia mūsų daina.
Jaunas juokas mums sklinda iš lūpų,
Veidus puošia jauna šypsena.

Mes atėjom ieškoti ir rasti,
Mūs jaunystė čia ieško šviesos,
Mūsų jėgos čia žydi ir bręsta,
Vyrams vėtrų, audrų nebaisu.

Čia pažįstam, kas kenčia ir džiaugias,
Čia suprantam, ko trokšta širdis . . .
Mes elgetą sutiksim, kaip draugą.
Ir turtuolis mūs žodį girdės.

Tat į darbą, į darbą, draugužiai,
Nepabūgsim kančių ir kovos.
Idealo kely nepalūžę,
Mes išeisim prikelt Lietuvos.

(Suvalkijos moksl. at-kų stovyklos 1939 m. daina).

gelis tautiečių. Joms pagal išgales padeda kai kas,
tarp jų ir mūsų šeima.

Mes visi keturi be X. nesilaikom nei Kaune, nei
namuose. Labai esam dėkingi už tuos du dalykus,
kuriuos X. su Jumis parnešė supakuotus iš xx. (Tai
buvo ginklai — šautuvai. Red.). Dabar mes kiekvienas
po tokį su malonumu čiupinėjam, jei save neapsunki-
nam tankiau „spiaudančiu“. Ačiū Dievui, kad visi pa-
siekiam kojom arimus, nors ne visos kūno dalys apsi-
ėjo be operacijų.

Komentarų nereikia. Tragiška ironija ir tvirtu-
mas, kuris kalba iš laiško, liudija pats už save. Mums
lieka tik mokytis iš savųjų draugų tėvynėje ir iš šir-
dies atsiliepti jų kvietimui kovoti. O mūsų, jaunųjų,
kovos būdas dabar: pavyzdingas pareigų atlikimas,
rimta ruoša gyvenimui per mokyklą ir organizaciją,
solidarumas visų su visais kūrybiniame darbe ir gy-
venime. Atminkim visur: ir sporto aikštė, ir šokių
salė, ir iškylų, kad esam pašaukti ne tik džiaugtis,
bet ir ieškoti gyvenimo gilybės bei savo asmens tvir-
tumo. Tai pagrindinis mūsų rūpestis. Ir reikia žinoti,
kad jaunystė be šio rūpesčio nebus kūrybinė dvasia,
atnaujinanti pasaulį ir vaduojanti Lietuvą.

Nariai vienos moksl. at-kų kuopos, slapta veikusios I
bolševikų okup. metu, prie savo globėjo — kapeliono
kapo.

Lazdynų Pelėda — Sofija Ivanauskaitė-Pšibiliauskienė

Rašo A. P. BAGDONAS

XIX a. pabaigoje lietuvių tauta vis drąsiau ėmė reikštis literatūroje, vedama kovą net dviem frontais: net 40 metų su rusais dėl lotyniškų raidžių ir spaudos laisvės, su lenkais — dėl tautinio ir politinio savarankiškumo. Šioja kovoje dalyvavo įvairūs visuomenės sluogsniai. Net nutautėjusioj mūsų bajorijoj atsirado vienas kitas, kuris išdrįso sulaužyti prolenkiškas bajorijos pažiūras ir prisidėti prie „litvomanų“ judėjimo.

Lazdynų Pelėda ir buvo viena iš tų garsiųjų Žemaičių bajorių moterų, kurios mūsų literatūroje išvarė gilią vagą. Zemaitės, Šatrijos Raganos ir L. Pelėdos

vardai nors iš dalies nuplovė mūsų ištautėjusios bajorijos gėdos žymes, o jų darbai bei kūryba ugdė tautą naujam, laisvam gyvenimui.

GYVENIMO LAIPTAIS

L. Pelėda gimė 1867 m. Žemaičiuose, Tryškių valsč., Paragių dvarely. Jos tėvas Nikodemus Ivanauskas ir motina Karolina Petkevičiūtė susituokė visai jauni, nepasiruošę gyvenimo kovai. Tėvas, būdamas menininkas, lankė Muncheno dailės akademiją, nors praskolintas dvaras maža tedavė lėšų mokslui. Gyveno vargingai. Motina uždariaudavo adymu, siuvinėjimu ir siuvimu. Baigęs akademiją, tėvas apsigyveno Varšuvoj, Krokuvoj, pagaliau Šiauliuose, kur tapė bažnyčioms paveikslus. Vėliau liko gyventi savo dvarelyje. Be Sofijos jiems gimė ir antra duktė — Marija, būsimoji rašytoja Lastauskienė. Neturėdamas lėšų vaikų mokslui, mokė pats, ko mokėjo. Dukros skaitė visa, kas tik pateko į rankas. Įvairūs nuotykių romanai nesveikai žadino idealistinę vaizduotę ir ugdė sentimentalumą. Sofija išaugo idealistė, pasiryžusi kilniems darbams ir aukoms. Proga aukotis pasitaikė. Iš Rusijos grįžo jos tėvelio draugas, senas, nusigyvenęs ir nusigėręs bajoras Pšibiliauskas, kuris jai pasipiršo. Norėdama nelaimingąjį pataisyti,

ji išteikėjo, tačiau dar pirmąjį vestuvių vakarą pamatė, kokią nepataisomą klaidą buvo padariusi: į vestuves prisistatė neteisėta Pšibiliausko žmona su keiliais vaikais ir pareiškė pretenziją į vyrą.

Vyras nepasitaisė — gėrė kaip gėręs. Nei žmonos ašaros, nei maldavimai nieko nepadėjo. Palaužta ir nusiminusi ji vargo su dviem kūdikiais, lyg „musėlė po išrūgas“. Kaip tik tuo laiku ji susipažino su studentu Povilu Višinskiu, karštu lietuviu patriotu. Šisai įtraukė L. P. į susipratusių lietuvių būrelį, davė jai draudžiamosios lietuviškos literatūros ir skatino ją pačią rašyti į laikraščius. Žodžiu, sąmoningai ar nesąmoningai nurodė jai naują gyvenimo tikslą. Turėdama 30 m. amžiaus, L. P. pradėjo rašyti ir pirmuosius savo kūrinius davė taisyti P. Višinskiui. Kadangi šis buvo pozityvistiniai socialistinių pažiūrų, tai ir L. P. straipsnelius jis taip ištaisydavo, kad atitiktų jo pažiūras. L. P. užsikrečia tom pat idėjomis. „Burtininkė“, „Davatka“ ir kt. pirmieji jos raštai buvo išspausdinti „Varpe“ ir „Ūkininke“.

L. P., prisidėdama prie lietuviško sąjūdžio, užsitraukė bajorų giminių pyktį. Šie ją apšaukė savo luomo išdavike ir su ją nutraukė santykius. Taip ji likosi viena, izoliuota ir išjuokiama, įvairių šmeižtų plakama. Šmeižtai pasiekė ir P. Višinskį, kuris iš dalies patikėjo kalboms ir nutraukė su ja ryšius. Tas įvykis nepaprastai sukrėtė nelaimingąją rašytoją. Ji nebeteko vienintelio užtarėjo, parodžiusio jai naują gyvenimo kelią, nebeteko pagrindo ir tikslo gyventi. Būtų nusižudžiusi, jei ne vaikų verksmas. Jis prikėlė motiną. Nuo šiol jos gyvenimo tikslas — vaikai: sūnus ir duktė. Vaikams paūgėjus, rašytoja išvyksta Vilniun, gauna darbo Vileišio knygyne ir rašo toliau, bet jau nuosakiau. Pradeda bendradarbiauti ir katalikiškuose laikraščiuose: „Tėvynės Sarge“, „Saltiny“ ir kt.

Užėjusi 1905 m. revoliucija sukrėtė ir jos gyvenimą. Uždaromas knygynas. Ji liekasi be darbo ir lėšų. Antras smūgis — iš mokyklos pašalinamas sūnus, duktė taip pat turi išvykti į Žemaitiją. Pagaliau L. P. susiranda darbo Vievio vaistinėje ir ten išbūna tris metus. Tuo tarpu jos vyras išnuomoja ūkį ir išvyksta Amerikon. Ten jis, būdamas girtas, netrukus žuvo geležies apdirbimo fabrike. L. P. vėl grįžta Vilniun, pragyvena iš raštų ir siuvinėjimo. Bet jos laukia dar vienas smūgis — miršta jos mylimiausias kūdikas — duktė. Užklumpa Didysis Karas. L. P. Vilniuje prasidėda juodžiausios dienos. Bado šmėkla ir sunki liga vos nenuvaro į kapus. Atsitiktinai patiria apie jos nelaimę mūsų didysis visuomenininkas M. Krupavičius ir suorganizuoja nelaimingąjį pagalbą. Jėgos grįžta.

Jei ieškoma priemonės žmonių bendruomenei pagydyti, šitoji yra tik viena — viešojo ir privataus gyvenimo krikščioniškas atstatymas.

LEONAS XIII.
Rerum Novarum.

Aušros Vartų Dievo Motina — vienintelė jos paguoda. Pradedą vėl kurti. Jos pažiūros galutinai susiformuoja. Po karo apsigyvena pas sūnų Meškių-Gadoniškių dvarelyje. Ten sielojasi ir kitų vargais. Jai išrūpinama pensija ir ji gali pasišvesti tik kūrybai. Persikelia į gimtuosius Paragius, tačiau gyvenimo palaužtos kūno jėgos nebenori tarnauti. Negailestingoji džiūva, ta visų mūsų kūrėjų palydovė, nebeleidžia įvykdyti visų sumanymų. 1926 m. kovo 11 d. miršta. Patsai Tumas Vaižgantas atsisveikina su jos palaikais.

Ilgą laiką jos kapas Tryškių kapinėse buvo užmirštas ir apleistas, tik vokiečių okupacijos metais Tryškių pradžios mokyklų mokytojai iš savo aukų pastatė jai kuklų paminklą.

KŪRYBOS PASAULIS

Tuo pačiu Lazdynų Pelėdos pseudonimu rašė ir Sofijos sesuo Marija Lastauskienė. Bet, Sofijai, be abejo, priklauso šie kūriniai: **Klaida, Motulė paviliojo, Stebuklingoji tošėlė, Klajūnas, Ir pražuvo kaip sapnas, Sugriautas gyvenimas, Burtininkė, Davatka, Jūdošius, Džiugas, Našlaitė, Kas priešas, Kaliniai, Roželės laimužė ir kt.**

Lazdynų Pelėdos raštų tematiką sudaro **dvaro, miesto ir kaimo santykių bei kaimo buities vaizdavimas**. Nusigrįžusi nuo dvaro, L. P. visas savo simpatijas paskyrė kaimui ir jo žmonėms. Mėgstamiausi jos veikėjai yra nelaimingieji, klajūnai. Jų gyvenime atsispindi ir pačios autorės buitis.

Dvaras — visų blogybių šaltinis. Kas į jį patenka, žūva ir moraliai ir fiziniai. Tačiau savo išore dvaras blizga ir vilioja nepatyrusius kaimo žmones, kurie tampa jo aukomis. Savo ištvirkimu dvaro ponai užkrečia visą aplinkumą. Ypatingai tamsiai piešia L. P. dvaro gyvenimą šiuose kūriniuose: „Stebuklingojo tošėlė“, „Klajūne“, „Ir pražuvo kaip sapnas“, „Našlaitė“, „Klaidoje“, „Karalaitė lėlė“, „Stebuklingosios tošėlės“ Juozelis, nelaimingasis „Bivainės driskis“, našlaitis, susipažįsta su Onele, tokia pat našlaite. Gimsta tarp juodviejų tyra meilė, bet... „Išsipytrėjo ponaitis į Onele ir pojuokot su ja užsimanė“... Juozelis, abiem keršydamas, pasikaria po ponaičio langą, o Onele, ponaičio nuskriausta ir pamesta, miršta iš sielvarto girioje, ant Juozelio kapo. Ištvirkėlis dvarininkaitis sugriovė dviejų vargšų laimę ir juos pradžė. Net po mirties Juozelio vėlė turi klaidžioti girioje ir groti savo tošėlė. Šis veikalėlis dvelkia gryna romantika ir, be abejo, yra pats geriausias L. P. kūrinys.

Panašus motyvas kartojasi ir „Našlaitė“. Ten našlaitė Roželė, ponaičio nuskriausta, susilaukia kūdikio, kurį nužudo, patenka į kalėjimą, bet vis dėlto, ištikimo mylimojo palaikoma, išveria ir vėliau sukuria šeimą.

„Klajūne“ Juozas, patekęs į dvarą ūkvedžiu, pamiršta savo tėvus, mylimąją Barbelę, susideda su kambarine Vikte, dvaro aplinkumoj jau sugedusia, paskum išbėga Amerikon. Ten netenka rankos, grįždamas tėvynėn, jau visai nebefoli namų, sušąla. Tai vis dvaro nelaimingos aukos, kurios dėl savo nepatyrimo ir silpnos valios pražudo savo ateitį ir pačios be laiko žūva.

Tvirtai esu įsitikinusi, kad žmogus tuomet tegali būti tikrai naudingas savo tėvynei, jei yra išaukęs iš savo tautos kultūros. Svetimų kultūrų turtai, renkami jo iš visur, turi lyg grūdai kristi į savą žemę.

ŠATRĮJOS RAGANA

Miestas — autorės taip pat nėra mėgiamas. Jis daugelį lietuviško kaimo vaikų sunaikina. **Miestas, kaip ir dvaras, smūdo žmonių moralę ir sugriaua gyvenimą** ne vienam doram kaimo vaikui (Petrui Jonaičiui „Klaidoje“, siuvėjui Jokūbui ir Ankai „Sugriautame gyvenime“ ir kt.).

Stambiausias Lazdynų Pelėdos veikalas — „Klaida“. Joje L. P. vaizduoja 1905 m. revoliuciją Lietuvos kaime. Šį judėjimą autorė vaizduoja juodomis spalvomis, nes jame mato svetimas apraiškas, nesutampančias su religinga lietuvių kaimiečio prigimtimi. Šį neigiamą autorės nusistatymą revoliucijos atžvilgiu iššaukė, matyt, kai kurie išsišokimai prieš katalikybę: kryžių šaudymas, bažnyčių išjuokimas, dvasiškių niekinimas ir kt. Nepaslapstis, kad revoliucijos dalyviai būdavo ir komunistų suagituojami tokiems žygiams. Už tokias pažiūras į revoliuciją kritikai puolė ir pačią autorę ir jos apysaką. Žinoma ši revoliucija turėjo ir teigiamų pusių, kurių autorė neparodė. Tačiau jos aprašomieji įvykiai nebuvo iš piršto išlaužti, o gyvenimiški faktai. L. P. teisingai pastebėjo, kad visas revoliucinis judėjimas koncentravosi miestuose, o iš čia plėtėsi. O miestuose virė klasių kova, žmonės buvo verčiami automatais. Čia klestėjo dorinis smukimas svetimtaučių išlaikomose smuklėse, kabaretuose. Į fabrikus patekęs doras lietuviško kaimo jaunimas turėjo palūžti ir nupulti, o kartu žūti tėvynei ir Bažnyčiai. Ir miesčioniškoji buržuazija negeresnė. Savo gyvenimu ji sužlugdė vyriausią „Klaidos“ personą Petrą Jonaitį, kuris užmiršo visus savo kilniuosius idealus ir pareigas tėvams, tėvynei ir tautai, vedė ištautėjusią miesčionę, bajoraitę Eugeniją, ir buvo nelaimingas. Žmona nepasidarė lietuvi, bet jį patį pametė, susidėjusi su kitu. Visiškai palaužtas Petras buvo įtrauktas į revoliucinį judėjimą ir kažkur žuvo. Tad nenuostabu iš kur toks L. P. nusistatymas prieš revoliuciją.

Didžiausią tragediją pergyvena kaimo mergaitė Roželė „Roželės laimužė“, patekusi Vilnių į žydų savaliautojų nagus, kur ji turėjo linksminėti girtus smuklės svečius, uždirbdama savininkui didelius pinigus, kol pagaliau, iščiulpus visas gyvybės sultis, žuvo.

Kaimas —

Tik vienas kaimas L. Pelėdos yra be galo idealizuojamas. Kaimas yra stipriausias tik moraliai, tiek tautiniai. Šis tautiškas dažnai yra nesąmoningas, bet aiškus. L. P. geriausiai ir sekėsi vaizduoti kaimo gyvenimo scenas: „Klaidoje“ Petro laukimą, „Motulė paviliojo“ žiaurią vaikučių buitį, „Ir pražuvo kaip sapnas“ klumpių dirbėją, kaimo menininką senelį Juozą. Čia ir glūdi L. P. tikrasis kūrybos grožis. L. Pelėda taip pat sukūrė nenykstančius lietuvių sodiečio tipus, kaip „Klaidos“ senutę Jonaitienę — rūpestingą, gerą širdę, kuklią, pamaldžią, gerą, darbščią moterį, senį Jonaitį, Jonaičių kaimyną senį Grigą, kaimo išminčių ir filosofą.

Lazdynų Pelėdos kūryba, išplaukusi iš skaudančios širdies gelmių, yra kupina užuojautos vargstantiems, nelaimingiesiems, gyvenimo persekiojamiems klajūnams, kokia buvo ir pati autorė. Nuolat žiauri gyvenimo realybė sužlugdo jos veikėjų idealizmą, sugriaua jų laimę, užtemdo siekiamą tikslą. Kaltos dvi priežastys: paties veikėjo klaidingas žingsnis — klaida ir išorinės aplinkybės — dvaro ir miesto sugedusi atmosfera. Jos stumia iš prigimties dorus veikėjus į pražūtį, o jie, dėl savo valios silpnumo nepajėgdami atsisipirti, smunka ir be laiko žūva.

Senelis Juozas

(IŠ „IR PRAŽUVO KAIP SAPNAS“)

Daugel linksmy pavasarių pergyveno senis Juozas. Ir kaip jis prisimena, kiekvienas pavasaris jį gaivintė gaivino, kilnote kilnojo. Kitoks našumas, kitoks valkumas atsirasdavo sustirusiuose per žiemą senelio sąnariuose. Linksma ant širdies, lengva ir taip gera, neapsakomai gera būdavo. Kiekvienas pavasaris būdavo jam tartum nepaprasta naujiena.

Iš žiemos miego pabundanti gamta — tai buvo jo visad atdara knyga, iš kurios nuo pat kūdikystės mokėsi senis gamtos paslapčių; darydamas savo pastabų, didino savo žinių skaičių.

Kiekviena žemės saujelė su sprogstančiomis joje sėklomis, kiekvienas šapelis pritraukdavo seniuko akis: ištisomis valandomis, pritūpęs prie skruzdyno, tyrinėjo jis mažų darbščiųjų vabalėlių įpročius ir papročius ir atsidusdamas kartodavo: „Dievo galybė nenumatoma, nenuprantama!“

Bėt kaip sunku buvo seniui, kol jis susilaukdavo tų šviesiųjų pavasario dienų! Liūdo, ilgėjosi, kaip mažas vaikas, nors šioks toks darbas niekada jam iš rankų nekrito.

Rūsčiomis žiemos dienomis ir ilgais vakarais, tupėdamas pas krosnį, pynė jis bučius, venterius ir tinklus mezgė; dienoms pratysus, medžio darbų griebėsi: kibirams šulus tašė, geldas skobė.

Iš visų darbų labiausiai jam prie širdies ėjo klumpių dirbimas. Klumpę padaryti tai niekis, bet jų padailinimas, gražinimas buvo tikras Juozo džiaugsmas.

Kelias dešimtis porų klumpių išskobęs, senis sustatydavo jas asloje ir iš eilės imdavo daĩlinti, tikrai pasigėrėdamas.

Atsidaro jis, būdavo, trobos kampe prie durų įtaisytą lentynėlę ir išsiima sau reikalingų tam tikslui

dalykų: šukių krūvelę, žašų plunksnų pluoštelį ir dailiai susuktų popierėlių su dažais.

Atsiraitytes rankoves, imdavo maišyti jis tad šukėse dažus, kiekvienai skyriui įdėdamas plunksną, o visus išmaišęs, užsikurdavo pypkę ir sėdavo prie darbo. Užsimovęs sau klumpę ant kairiosios rankos, atsargiai atsargiai dažo, būdavo, išraizytas šakeles.

Visa ko tenai buvo priraizyta. Šmaikščios eglėlės, skarotos rūtų šakos, dobilėliai, raguoti oželiai ir margi paukštukai, — tokie keisti, kokių dar ir gamta neprasimanė.

Išbaigęs visą gražumėlį, padėdavo ant žemės, meilčiai šypsodamas, ir prisimerkęs imdavo žiūrėti, traukdamas pypkę.

— Užmesk akį, mama! — prabildavo į žmoną: — ar ne genys?

— Besibiaurioji, tėvai; kas tau už tai mokės? Įmaus į purvyną, tai ir po gražumo! Būtumei verčiau kuriam indui šulus sutašęs: ir sau ir žmonėms bent naudos būtų, o čia . . .

Temo tada šviesusis nusišypsojimas ant senelio veido, pranykdavo, kaip nebuvęs, ir senis, galvą kinuodamas, tardavo:

—Ar išmano kiaulė pipirus! — ne jai ir renkami. Tiek teismanai, kiek iš dubens į dantis, arba kad tau kas tuoj atkišęs skatikus pabarškintų. Eik tu, eik! Nabage, naktį gimusi esi! . . . Ne su vienais skatikais gyvensi, ne su savim nusineši! . . .

Žmona, pečius traukdama, atsikirsdavo tyliai:

— Ne, tu su savo margomis klumpėmis dangaus slenkščių nebaldysi!

Smarkiau nesusikirsdavo juodu niekada, bet iš mažmožių susidaro gyvenimas . . .

Senis Juozas, nors iš žmonos niekada negavo pritarimo savo „nenaudingiems“ darbams, bet vis dėl to

Blombergo gimn. Alf. Lipniūno vardo m. at-kų kuopa su MAS Blombergo rajono vad. mokyt. P. Bagdonu ir globėju kun. K. Juršėnu.

Op, op, Nemunėli . . . Nemunas ties Druskininkais

laikas nuo laiko mėgino atrasti nors paguosmę arba pagyrimą savo širdingajai pamėgai. Liūdną ir truputį jam pikta buvo, kad artimiausioji jo draugė nesupranta, neatjaucia jo darbo vertės, o tuo tarpu, kai į žmonės išnešęs, vos imdavo statinėti savo margąsias klumpes, būriai žmonių, suaugusių ir vaikų, džiaugėsi neatsidžiaugdami, ir žiūrėk, nė valandos netruks, išgrobstydamo jas, nesilygdami su seniu.

— Ot nagai, tai nagai! Tai protas, ir išgalvoti tokius paukščius! — O kad juos bala! Tartum gyvi!

— Anoki ne stebuklai, — pamodamas ranka, sakydavo senis paniekinamai: — ot sau, žiemos laiku ką gi dirbsiu senatvėje? Tai ir teploju žmonių akimis džiuginti, — vis šmėkšta.

Sakė taip senis, bet savyje džiaugėsi, jog esama betgi žmonių, kuriems verta yra pasidaruoti.

Laikas netrukdavo praeiti, ir vyturėliai, linksmi čiuurvėdami, atnešdavo senio taip laukiamą pirmąją pavasario dieną. Tą dieną Juozas anksčiau atsikeldavo, kaip visada; poteries pakalbėjęs, suimdavo savo skabtus ir visokius įrankius ir užnešdavo ant aukšto. Pasikiau, apsivalęs su įrankiais, susėsdavo su žmona pusryčiauti. Pavalgęs sakydavo:

— Na, motin: vėl pragyvenome metelius, o kitų ar besulauksiva? Ar kitamet šiokią dieną dar abudu susėsiva prie šito stalelio?

Žmonos akyse išvydęs ašaras, ėmė jos galvą į rankas ir, veidą glostydamas, tildė:

— Na ko? Nesiašarok, durnele! Dievas duos, tai ir sulauksime!

Apglaudęs ir pabučiavęs, paleisdavo. Ji rinko indus nuo stalo, jis, peiliuką išsitraukęs, kirpo ženklą į sienoją.

Pirmiausias nuo stalo sienojas gerokai buvo iškarpytas — tai jo paties pragyventieji metai. Antrajame sienojuje matėsi beveik perpus užkarpų, — tai žmonos amžius. Trečiajame vos keliolika karpų tesi-

matė, — tai vienintelio sūnaus Jonuko meteliai . . . Nubraukė jį 63-čių metų audra, nubraukė, kaip pio-vėjo dalgis dar nepažydušį pavasario augmenėlį . . .

Ta keturiolika užkarpų ir per visa sienojų plotį iš-piautasis kryželis dažnai išspausdavo ašarą iš tėvo akių, nors daugel metų jau praslinko nuo tos liūdno-sios dienos.

Užkirpo karpus dviejuose sienojuose, į trečiąją paž-velgė, „amžiną atilsį“ sušnibždėjo drebančiomis būpo-mis, nusibraukė ištryškusią ašarą nuo akių, atsiduso ir, nusikabinęs nuo gembės kailinius, ėmė vilktis.

Užsivilkęs, susijusė diržu, užsimovė savo aukštą ausėtąją kepurę pasiėmė lazda ir persižėgnojęs išėjo, sakydamas:

— Pasilik sveika, motin! Eisiu pažiūrėti, kas „sviete“ girdėtis.

Nemanykit, kad Juozas miesčiukan, ėjo arba prie kaimynų. Anaipol. Jo „svietas“ tai buvo šalia tro-belės sodelis, giria, pas kuria stovėjo butas, giria, ku-rios gelmėje po velėna gulėjo Jonukas su daugel jau-nikaičių viename kape.

Juozo „svietas“ — tai pievos, žaliuojančios aplin-kui, tai paukščių čiulbavimas, tai srauniojo upelio čiurlenimas, — visa tai buvo jo „svietas“. Jis tai visa taip karštai mylėjo, nors niekada apie tai nesakė.

Čionai su kiekvienu medžiu, su kiekvienu kampeliu stipriai surišti buvo visoki atsiminimai iš kūdikystės, iš jaunųjų. Visa ko buvo: ir linksmų ir liūdnų va-landų. Juozas visa ko matė: ir šilta ir šalta, ir juoda ir balta . . .

Išėjęs iš trobos, pasuko senis į giria. Oi, ta giria, giria! . . . Visai kaip kitąsyk, kada Juozas, mažiukas būdamas, dvaro karves ganė: šniokščia, užia savo am-žiną rimtąją gaidą . . .

Čia jis sau, būdavo, birbynes drožinėjo, tošeles darė, ilgus, dviem mastais, trimitus; triubijo, švilpiniavo, birbino. Gira tarė jam, garsas dešimteriopai atsikarto-

davo: vos vienas nutildavo, Juozas kitą užtraukdavo, — dažniausiai vakarais nuo saulėlydžio, iki vakarinei patekant. Taip gražu buvo toje girioje! . . .

Vakarinė žvaigždė primindavo Juozui laiką. — Bus dyžos, — maste tada ir, įsidėjęs tošėlę ir birbynę į kišenę, sudumdavo savo ilgąjį trimitą.

Vos trimito balsas girioje suskambėdavo, prigudusios prie to balso karvės viena po kitos nėrėsi laukan iš tankmės ir rimtai, mūkiudamos, keliavo genečiu namo.

Paskui jas bėgo Juozas. Bėgdamas, tai kūlę apvertė, tai ant kilio pažingėjo, tai šiaip stripinėjo, — tiek jame gyvybės buvo, kad nežinojo pats, kur dėtis.

— Visa kaip tada, — masto senis. — Šit tie keliai dar tebėra . . . Visa kaip tada, tik jis vienas nebetoks!

Toliau laukas: už lauko upės krantas; tenai kiek tai sykių į tą lauką tėvui valgyt nešiodavo! . . . Tėvas į dvarą baudžiaivos ėjo. Gyveno varge, kaip visi baudžiauninkai: stūmė gyvenimą diena iš dienos ir nesvajoj, kad kitaip galėtų būti.

Stūmė gyvenimą, kol jėgų pritrūko. Tada Juozas perėmė rankas seniui: susimainė vietomis. Juozas lažan ėmė eiti, senis karves ganė. Ganė, kol vieną pavasarį, atsirėmęs eglės, užmigo amžinu miegu. Rado jį šypsantį. Matyt, gražius reginius suteikė jam Dievas paskutiniąją valandą, nes be gailėsio su šiuo pasauliu persiskyrė . . . žinoma, kaip baudžiauninkas . . .

Juozas jau tada buvo vyras, dailiai nauagęs: laibas, kaip liepa, stiprus, kaip ažuolas.

Tėvui mirus, ir motinėlė ėmė kažin ko silpnėti. Kasdien didžiau linko prie žemės, ir sunku jai buvo bešeimininkauti.

Vieną sykį, Juozui iš dvaro vakare sugrįžus, tarė:

— Juozeli! jaučiu, kad neilgai trukus palūšiu. Ką tu veiksi, vienas likęs: nei putros nebus kas supila, nei kas žodelio pasako nuo darbo parėjus. Pasižvalgyk po merginas, ir kuri pritiks prie širdies, parsivesk šeimininkauti.

Nesižvalgė Juozas ilgai, nes jam daugiau kaip metai į akis buvo įkritusi vieno baudžiauninko duktė: pamatė ją, kai savo tėvui valgyt atnešdavo.

Juozas žiūri dabar į lauką, ir svajoja; jis čia ją tartum mato su lauknešėliu bėgančią: našį, skaistį, linksma; tartum girdi jos balsą.

Palieknės dvarelis tikras pragalėlis:

Čionai mūsų vargai, nepabaigti darbai . . .

Mato Juozas, kaip, jį išvydusi, paraudo, dainuoti nustojo ir šypso.

Nutrūko svajojimas.

Šit kryžius palaukėj . . . Po tuo Kryžiumi, po veja Jonelis jo guli . . . Užmindė kazokai kapą; užaugo veja, betgi tėvo širdis neužmiršo; ligu laisvės spindulėlis blykstelėjo, jis savo rankomis čionai kryžių pastatė . . .

Ir šit pasidėjo senis savo aukštą ausėtąją kepurę, atsiklaupė, bučiuoja kapą, su sūnumi kalbasi, o ašaros byra, byra . . .

Atrėmė galvą į kryžiaus kamieną.

— Oi — oi — oi! — šnabžda tylomis, — buvo, visa buvo, ir pražuvo, kaip sapnas . . . Kas mus senius į kapus bepalydės? Kas apverks, apraudos?

VAKARO MALDA

(Parengė Seligenstadto kuopa. Skaityta Obere Kalle 1947. VII. 13. baigiantis laužui)

Paskutiniai gestančios saulės spinduliai raudonu purpuru nudažė didingus kalnus. Nutilo paukščių giesmės, nustojo ošusios šimtametės skarotos eglės, apri-mo vėjas, ir visa, kas gyva, sutartinėj tyloj garbina Tave, o mano Viešpatie!

Dieve, kuris savo stebuklinga galia sukūrei šį nuostabiai gražų pasaulį, suteik mums, vargingiems Tavo vaikams, palaimintąją ramybę. Pažvelk, gerasis Viešpatie, į karo audrų nualintą, geriausiųjų sūnų krauju nušlakstyta, mūsų brangiąją tėvynę. Visagali, Tu gi matai, kaip baisiai ji kenčia dėl mūsų priešų piktybių. Suteik per savo didžią meilę jai laisvę ir nepriklausomybę.

Mano Jėzau, globok mano tėvelius, brolius, seseris, visus artimuosius ir atvesk į tikrąjį kelią mano priešus. Sustiprink, o Šv. Dvasia, mūsų tauriuosius brolius partizanus ir duok, kad jų kraujas, pralietas dėl tėvynės, nebūtų veltui, o atneštų jai šviesų rytojų. Gerasis Jėzau, pažvelk į mūsų brolius, kenčiančius tolimojo Sibiro taigose, ir suteik jiems pakankamai iš-tvermės ir sveikatos pernešti sunkią dalį . . .

Viešpatie, sustiprink mūsų tremties jaunimo dvasią, neleisk jam užmiršti Tavo ir Tėvynės meilę! Laimink mus, kurie norime eiti Tavo nurodytu keliu į Amžinąjį Džiaugsmą. Padėk mums pasiekti mūsų kilniuosius tikslus, visa atnaujinti Tavyje!

Priimk, mūsų Tėve, su šio laužo liepsna kylantį aukštytį tikrą mūsų meilės ir padėkos jausmą. Dėkojame Tau už šią dieną, kurią Tu mums savo malonin-gąja ranka vedei. Atleisk mums mūsų nuklydimus, už kuriuos mes iš širdies gailimes, ir būk su mumis dabar ir visados ir per amžius. Amen.

At-kų skyrius
Seligenstadto parodoje.

MŪSŲ GRAFIKA

Rašo PAULIUS JURKUS

Grafika, palyginus su kitomis meno rūšimis, yra dar nesena. Ji įsivare tik į šeštąjį amžių, kai tuo tarpu kiti menai, pvz., skulptūra, architektūra, tapyba, save dabina jau tūkstantmetiniais laurais. Pats grafikos žodis yra kilęs iš graikų kalbos — grafein. Jo pirminė reikšmė suprantama kaip rašyti, brėžti. Pagrindinis technikos momentas čia yra įrėžimas, įbrėžimas į kokią nors medžiagos plokštelę. Nuo jos paskui jau spausdinama. Pati raizymo technika, kuri kartais primena graverio auksakalio darbą, yra priešinga kūrybos dvasiai: Todėl į grafiką ilgai žiūrėta kaip į amatą. Tik pastaruoju metu ši pažiūra yra beveik išnykusi. Šis šimtmetis ją pastatė greta kitų meno šakų.

Jos lopšys — humanizmo pradžia. Feodalizmo laikais menas tarpo tik feodalų ir Bažnyčios rūmuose. Galingi valdovai gyveno rūmuose, pilyse, kurias reikėjo puošti. Turėjo daug pinigų, statė bažnyčias, rotušes ir, norėdami praeities žygius ar savo vardą įamžinti, tapė sienose dideles freskas, kaldino iš marmuro statulas, antkapius. Jie ne tik galėjo savo dvaruose išlaikyti menininkus, bet ir savo pinigais buvo pajėgūs realizuoti šių pastarųjų darbus.

Viduramžių gale ir humanizmo pradžioje išaugo miestelėnai — buržuazija. Ji pradėjo reikštis visuomenėje, mene ir panoro kaip ir herzogai ar grafai papuošti savo namus. Tačiau freskos, didelio formato paveiksai buvo nepritaikomi siauriems ir žemiems miestelėnų kambariams, o kartu per „aukštas menas“. Jie norėjo tokio meno, kuris kalbėtų į jų širdis, derintųsi jų buities. Jie negalėjo savo kamabrių išplėsti į sales ir jas freskom dekoruoti, nes neturėjo tiek pinigų. O vis dėlto jie pasidarė herzogai ir markizai, meno mecenatai. Jie į gyvenimą pašaukė grafiką. Nedidelėm kainom jie galėjo pirkti įvairių paveikslų, net didžiųjų meistrų kopijų ir jomis papuošti savo kambarius.

Pradžioje buvo raizoma varyje, nors pagrečiui ėjo ir medis. Tiesa, tai nėra 15 šimtmečio išradimas. Jau prieš tai nuo medžio lentų buvo spausdinamos kortos ir sienų apmušalai. Pats spausdinimo būdas jau buvo prieš tai nuo medžio lentų buvo spausdinamos kortos ir spausdinti, iš medžio išpiaustant visą puslapį. Kylanti miestelėnų kultūra jau nebegalėjo pasitenkinti perrašomomis knygomis. Šis nepasitenkinimas davė Gutenbergui išradimą.

Spausdinamos knygos panoro pasipuošti. Pradžioje buvo piešiama dar rankomis, bet greit pritaikinta grafika. Čia ji rado sau gerą dirvą ir, kuo geriausiai klestėdama, išsilaikė iki šių dienų.

Pradžioje grafika buvo paprastas amatas, bet 15 amžiaus gale ji išaugo ir užkariauja sau vietos šalia tapybos. Nuo tada įvairūs grafikos darbai pasklinda po visą pasaulį.

Pats dauginimo būdas nulėmė ir grafikos techniką. Kūrinyje turėjo būti pervesas ant vario ar medžio plokštelės. Tada plokštelė tepama dažais, dedama į presą ir spausdinama. Varis, palyginus su medžiu, yra kietas. Į jį raizoma aštriu smailiu kalnu ar adata. Nušlifuojoje plokštėje išbraižomas piešinys. Ištepęs dažais, tos vietos, kurios yra įrėžtos, pasilieka juodos ir, uždėjus popieri, jame atspausdina paveikslą.

Taip dirbo įvairūs Europos menininkai, kaip A. Dürer, Burgmaier, Holbein. Tokiu būdu buvo iliustruojamos beveik iki 19 amžiaus galo visos knygos ir gaminamos paveikslų reprodukcijos. Augant technikai ir chemijai, grafikoje panaudoti jų laimėjimai. Čia atsirado įvairūs dauginimo ir pervedimo ant plokštelių būdai: akmuo, litografija, cinkografija, ofsetas ir t. t.

Spalva grafikai buvo sunkiai išsprendžiamas dalykas. Pradžioje buvo spalvinamas kiekvienas darbas atskirai. Vėliau padaryta kiekvienai spalvai atskira klišė. Šis būdas dar iki šių dienų tebesilaiko. Jis nūnai yra tiek ištobulėjęs, kad technikos pagalba yra perduodami sudėtingiausių spalvų paveiksai.

Šiandie tikrasis grafikos vardas dažniausiai taikomas tik medžio ir vario raiziniui. Šis menas visame pasaulyje puikiai klesti ir yra pritaikytas daugiausiai knygų iliustravimui. Kai senau grafika buvo pripuolamas menas (atskirai prie jos nesėdėta), tai dabar yra net atskiros grafikos mokyklos (Paryžiuje), kiekvienoje meno akademijoje ar mokykloje sutinkama jai skirta katedra. Jau dabar dailininkai specializuojasi.

Nukryžiuotasis Liaudies
medžio ražinys

P. AUGIUS Iliustracija iš „Žalčio pasakos“

LIETUVOS LIAUDIES GRAFIKA

Tuo laiku, kai Vakaruose gimė ir augo grafika, Lietuvoje nebuvo miestelėnų. Kaimui nebuvo prieinama dvaro bei bažnyčios tapyba, skulptūra. Nugalėjus protestantizmą, visame krašte pasireiškė gyvas religinis atbudimas. Ne tik bažnyčioje, bet ir namuose norėjo žmonės, matyti šventuosius. Tačiau šie šventieji turėjo atitikti jų dvasią, prakalbėti to krašto kalbą. Žmonės pradėjo iš medžio drožti statulėles. Atsiranda iš liaudies tarpo dievdirbiai, kurie, nėję jokių mokyklų, dideliu savo nuoširdumu piausto medį ir sodybas, pakeles, laukus papuošia Rūpintojėliais, Šv. Jurgiais, Izidoriais Artojais.

Kambaryje tačiau teprigijo tik vienintelė sulptūros forma Krucifikso pavidale. Ūkininkas tačiau svajoja apie savo Globėją, Šv. Trejybę, apie Apvaizdą, kad ji visą laiką saugotų jo namus.

Liaudis pradeda raižyti medį ir spausdinti nuo jo pirmuosius sieninius paveikslus. Tai yra 18, 19a. Reikia manyti, kad pirmieji pavyzdžiai bus atėję per lenkus iš Vakarų Europos. Tačiau mūsų grafikos darbai pasireiškė labai savitai. Lietuvoje ji plačiai nepaplitė. Gausiausia ji Žemaitijoje, kur Varnių, Ž. Kalvarijos, Darbėnų apylinkėse buvo keli meistrai. Vytauto kultūros muziejuje Kaune ir „Alkos“ muziejuje Telšiuose yra išlikę net keliolika medžio lentų, klišių.

Kaip Vakaruose grafiką pašaukė į gyvenimą miestelėnai, taip mūsų tautoje-liaudis. Todėl jos pobūdžiai ir keliai skiriasi. Miestas turėjo meistrus, mokyklas, įvairias medžiagas ir technikas, o mūsų liaudis tik kalta, peilį, medžio lentą ir savo didelį jausmą. Miestas

kūrė prabangai, o mūsų liaudis religiniam būtinumui. Miestas grakštino linijas, siekė formos tobulumo, liaudis — idėjos išreiškimo. Todėl mūsų liaudies grafika yra perdėm religinio pobūdžio, kur didelis nuoširdumas, religinis pergyvenimas išperka formos primityvumą, technikos netobulumą ir padaro tuos kuričius net šiandien vertingus.

Liaudies grafikai plačiau pasiskleisti trukdė uždaras žmonių gyvenimas, trūkumas susisiekimu. Kai ši pastaroji problema 19a. gale beveik išsisprendė, grafiką ištiko kitas didelis smūgis. Tuo metu pradėjo iš Vakarų plūsti jau masiškai gaminami spalvoti paveikslai, oleodrukai. Jie atrodė gražiau, spalvingesni, margesni ir net pigesni. Šie paveikslai ir išstūmė mūsų medžio raižinius. Jie turėjo sugulti kur nors klėtyse ar kamaroje ant lentynos ir laukti griedresnių dienų.

O jos atėjo su mūsų tautiniu atbudimu. Išaugus pirmajai lietuvių šviesuolių kartai, jų tarpe jau atsiranda ir tokių, kurie jaučia norą būti menininkais. Jie lanko mokyklas ir pradeda kurti meną, kuriame lietuvis atrastų savo sielos dalelę. Tai yra 20 amžiaus pradžia. 1907 metais jau Vilniuje suorganizuojama pirmoji lietuvių meno paroda. Tačiau šių dailininkų tarpe dar nėra nė vieno grafiko, kuris būtų atsidėjęs vien šiai meno sričiai. Tiesa, randame M. K. Čiurlionio, A. Varno, P. Galaunės grafikos darbų. Jie įdomūs, bet negausūs, pripuolamo pobūdžio. Jų nė vienas nepalietė nei medžio, nei vario.

Tik Nepriklausomoje Lietuvoje grafika vėl paplūsta. Atsiranda jau specialiai studijuojančių šią meno šaką ir ją puoselėjančių.

Dar šito amžiaus pradžioje per literatūrą ir spaudą buvo mesti šūkiai, kad visi atsigręžtų į lietuviškąją liaudies kultūrą, ją pagrįstų savo kūrybą. Liaudies stiliaus imitacija pagauna ne tik mūsų poetus, rašytojus (V. Krėvė, L. Girą), bet ir muzikus (M. K. Čiurlionį). Grafika tiesiogiai tuo laiku nebuvo susidomėta. Ją iškasė ir į meno aukštumas iškėlė jau Kauno Meno Mokykla.

1932 metais įsikuria menininkų grupelė „Ars“, o 1933 jaunųjų dailininkų sambūris „Forma“. Šios abidvi grupelės proklamavo šūkius: atgaivinti vėliakos senąją lietuvių liaudies meną ir jį sulieti su naujosiomis Vakarų Europos meno formomis. Kaip pagrindinis ir programinis punktas ir buvo tas atsirėmimas į liaudies meną.

Šis liaudies meno iškėlimas ir įvertinimas sutapo ir su Vakarų Europos meno posūkiu. Vakaruose, ypač Paryžiuje, norėdami atnaujinti meną, menininkai susidomėjo primitivųjų tautų ir apskritai liaudies menu.

Pabrėždami savo individualybę, jie nukrypo į primitivizmą, į savo asmens išsiskyrimą. Kai kurie mūsų dailininkai studijavo šitose mokyklose, ir lietuvių liaudies grafikos atnaujinimą jie pradėjo naujoje individualioje dvasioje.

Čia reikia prisiminti ir kitą faktą, kuris paneigdamas dailininko individualybę, norėjo tiesiogiai atkurti liaudies meną. Šį bandymą atliko garsus rusų grafikas Bilibinas. Šis kelias greitai pasirodė esąs klaidingas, nes nė vienas istorinis menas negali būti vėl atkurtas, pakartotas. Menas yra laiko kalba; norint jį atkurti, reikia ir visą gyvenimą: galvosena, socialinę ir kultūrą atsukti atgal. Ir mūsų grafikų tarpe buvo pasirodęs šis bandymas (V. K. Jonyno kai kuriuose ankstyvesniuose darbuose), bet greit nuo jo atsisakyta.

Susidomėjimas apskritai liaudies menu atkreipė pasaulio dėmesį ir į mūsų liaudies meną. Mūsų rūpintojėliai, įvairios statulėlės, medžio raižiniai, rankdarbiai

V. PETRAUSKAS Grėbėjos

TEL. VALIUS Knygos viršelis (medžio raiž.)

įvairių parodų proga buvo užieniečių aukštai įvertinti.

Kauno Meno Mokykla yra išleidusi nemažą būrelį grafikų. Vieni jų nubyrėjo, pasitenkindami tik piešimo mokytojo vieta, kiti jų vertėsi knygų iliustravimu, o treči dar savo studijas pagilinio užsieny ir pradėjo kurti ne tik knygų iliustracijas, bet ir atskiras kompozicijas. Jie visi daugiau ar mažiau pasiliko ištikimieji dviejų sąjūdžių proklamuotiems šūkiams, neįklimpo į sausą formalumą, bet išsineštą iš liaudies raižinių kūrybinę dvasią puoselėjo toliau.

NAUJIEJI GRAFIKAI

Siems Kauno Mokyklą baigusiems grafikams tiesioginės ir netiesioginės įtakos turėjo grafikos klasės vedėjas prof. Adomas Galdikas, formuodamas jų menininį pasaulį, juos orientuodamas į mūsų tautos dvasią. Nūnai jis yra pagarsėjęs savo tapyba. Jis yra dirbęs oforte, o pastaraisiais metais jo grafiški darbai yra atlikti pieštuku ar rašalu. (Jie repradukuojami jau įvairiomis mechaninėmis formomis.)

Kas yra matęs prof. A. Galdiko tapybą, tas turi vaizdą ir apie jo grafiką. Savo kilme jis yra žemaitis nuo Mosėdžio. Augęs romantiškoje gamtoje, girdėjęs daug senoviškų padavimų, pasakų, legendų, jis pamėgo savo kraštą. Visa savo kūryba yra į jį atsirėmęs. Jis praskleidžia senos, senos, kažkur matytos Žemaitijos peizažus, senas koplytėles, kapines, ežerus, jūrą. Tačiau jis nėra pasidaręs tos gamtos kopijuotojas. Jam sukelia tam tikrą pergyvenimą, o paskui temperamento šviesoje jis atkuria vėl matytą gamtovaizdį. Jis pilnas nerimo; blaškosi ne tik medžiai, bet ir visos linijos. Bėgdamos, tirpdamos jos kaip tik sustiprina jo kūrybos romantinį ansapvį. Pieštuku ir rašalu atlikti darbai taip pat degte dega, kaip ir jo peizažai spalvose. Atsidūręs tremtyje, jis ne tik ne-

palūžo, bet dar su didesne energija pradėjo išsakyti savo krašto ilgesį. Ne tik tapybiniai darbai, bet ir šikcai pilni plazdančios meilės savo gamtovaizdžiu. Šiuo metu jis gyvena Paryžiuje ir yra atsidėjęs vien kūrybai.

Jo mokiniai, veikiami mokytojo kūrybinių idėjų, susižavėję „Ars“ ir „Forma“ idėjomis, su dideliu entuziazmu pasinėšė į liaudies meno nuotaiką. Tai buvo bendra mūsų menininkų laiko mada. Vieni iš jos greit išaugo, susirasdami sau kitą kūrybinį kelią, antri dar tik bando, o treči dideliu savo individualumu liaudies meno nuotaikoje yra sukūrę daug dalykų.

Dail. Viktoras Petravičius yra labiausiai pajutęs liaudies meno nuotaiką, išeinančią iš jos raižinių ir ornamentikos. Jis yra gimęs 1906. V. 12 Bėdalių kaime. 1935 m. baigė Kauno Meno Mokyklą ir privačią prof. M. Dobužinskio dekor. grafikos studiją. Gilino mokslus Paryžiuje ir ten baigė specialias aukštąsias grafikos mokyklas. Meno tikslais yra apkeliaavęs Italiją, Belgiją, Švediją, Vokietiją. 1937 metais Paryžiuje, tarptautinėje meno parodoje, už grafikos knygą — „Gulbė karaliaus pati“ gavo „Grand Prix“. Dalyvavo visose dailininkų rengiamose parodose Kaune ir 1934 m. Čekoslovakijoje (Kočičioje). 1938 metais surengė savo tapybos ir grafikos darbų parodą Kaune. 1940 m. Kauno Taikomosios Dailės Institute vedė dekoratyvinių audinių katedrą, 1941 m. buvo pakviestas į Lietuvos Meno Tarybą ir Vilniaus Meno Akademiją.

Jis yra išleidęs kelias atskiras grafikos knygas: „Gulbė karaliaus pati“ ir „Marti iš jaujos“, „Viktoras Petravičius“ — 60 linoleumo raižinių. Dalyvavo Augsburgėje išleistoje „40 Wood-Cats“. Dabar rengia naują savo darbų knygą ir dalyvauja „Lietuvių grafikoje“. (Naujosios lietuvių grafikos knyga, leidžiama „Patrijos leidyklos.)

Savo kūryba jis praveria seną pasaką, jaujos tamsumas, laumes, klajojančias neramias dvasias. Šių metų kūryboje jis padarė posūkį, iš tautosakinės tematikos pasukdamas į žmogaus buitį ir jo tragiką. Šiame naujame kelyje jis yra sukūręs jau vertingų darbų. Visos jo graviūros būdingos savo primityvios formos pajautimu. Jis negali daug galvoti, ieškoti formų ir kompozicijos, jis dirba impulsyviai, greitai, nesigilindamas į detales, norėdamas save kuo greičiau išsakyti. Jis yra mūsų grafikas lyrikas, išsakęs savo vidinę nuotaiką didžiu nuoširdumu. Skubėdamas veržiasi į paveikslo visumą, nesustoja prie detalių, nes trokšta kuo greičiau atverti ilgesingas lygumas, besiblaškiančius medžius ir paveikslo nuotakai pajungtus žmones. Vienur komponuoja jis sodriom ir linijom ir baltom dėmėm, kitur paleidžia viską tirpti smulkių linijų raizginy. Ji žiūrovą patraukia savo nuotaika, kaip tolina nerami daina.

Savo atsirėmimu į liaudies meną V. Petravičiui giminingas yra Paulius Augustas-Augustina-vičius. Jis gimė 1909 m. rugsėjo mėn. 2 d. Žemaičių Kalvarijoje, ūkininkų šeimoje. 1935 metais baigė Lietuvos Meno Mokyklą Kaune, o 1938 m. Paryžiuje „Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts“ ir „Conservatoire Nationale des Arts et Metiers“. Nuo 1935 metų dalyvavo visose Lietuvos dailininkų sąjungos rengiamose parodose, 1934 Čekoslovakijoje (Kočičioje), 1937 m. pasaulinėje meno ir technikos parodoje Paryžiuje ir tais pačiais metais Čikagos pasaulinėje litografijos ir medžio raižinių parodoje. Savo laiku buvo

profesorium Vilniaus Meno Akademijoje ir dėstė paišybą Dailės Mokykloje Kaune.

Savo kūryba jis stengiasi prikelti kažkada girdėtas legendas, pasakas, praveria žemaičių buitį, kur dar tebėra gyvas mistinis, pilnas savitų tradicijų pasaulis. Šiomet jis išleido iliustruotą „Eglės žalčių karalienės“ knygą. Joje yra 101 grafikos darbas. Joje fantastinėmis formomis kalba apie Eglės tragiką (kartu ir apie mūsų). Jis taip pat savotiškai naivus savo raižiniuose. Tačiau to temperamento, kuris yra V. Petravičiaus kūryboje, jau nerandame. Darydamas planus ir piešinius, jis jau apskaičiuoja, jau sintetina detales, pasitenkina pagrindiniais konturais. Figūrose neieško ypatingo grakštumo, nei jų atbaigimo. Jas jungia gerai išplanuotai kompozicijai. Todėl čia kartais kai kurie daiktai, pvz., medis virsta kažkokiais keistais simboliais, kurie, kaip klajokliai paukščiai, kartoja per visą kūrybą. Namai piešiami kaip grybai, moterys su trikampėmis skarelėmis. Visas jo jausmo platumas suspindi ten, kur žmogus pasilieka gamtoje ir yra jos veikiamas. Tada švelniai, nuoširdžiai bėga linijos, kartais net persiskverbdomos per daiktų kontūrus. Tačiau jis pasilieka daugiau dekoratyvinio pobūdžio, nesigilina į psichologiją, neryškina buities santykių, o tik ja kaip kūrėjas džiaugiasi. Jo kūryboje daugiau statikos, negu dinamikos, daugiau logikos, negu nuoširdaus pergyvenimo. Sintetindamas gyvenimo tikrovę, dailininkas tačiau pasilieka nuoširdus, įtikinąs. Nors nerandame čia gilių, žmogų sukrečiančios problematikos, tačiau sutinkame tikrą mūsų žemės pergyvenimą, kuris atskleidžia jos melancholiškus, bet giedrius vaizdus.

Kai V. Petravičius ir P. Augius yra stiprai atsirėmę į lietuvių liaudies meno nuotaiką, tai Telesforas Valius jau yra iš jos išaugęs. Jame pasireiškia tas pats lietuviškas darbštumas, nuoširdumas, o kuriama šis pasaulis jau krypta į žmogų.

Jis yra gimęs 1914 metais Rygoje. 1937 m. baigė Kauno meno Mokyklą prof. A. Galdiko vedamą Grafikos klasę. Nuo 1937 m. dalyvavo visose Lietuvių Dailininkų S-gos rengiamose parodose. 1942–1944 metais Vilniaus Dailės Akademijos grafikos katedros vedėjas.

Savo kūrybos pradžioje jis dar domėjosi žmogaus buities temomis, nors ir jose pastebimas aiškus simbolizmas. Juo toliau, juo giliau žvelgia jo akis į būtį ir joje pamato tragišką žmogų. Žmogus čia pastatomas prieš likimą, kuris naikina bėt kokią švieselę, bet koki žmogaus norą. „Pajūrio tragedijos“ ciklą jis užbaigia sunkiu karstu, kuris tarsi juodas likimo simbolis kabo virš jo paveikslų. Tremtyje matome sukurta „Gaisrą Lietuvos kaime“. Sunki moteris, beskambinanti varpą ir toluomoje degas kaimas yra mūsų nelaimės simbolis. Šita moteris dar šaukiasi pagalbos, bet aplink vaikšto juodi šešėliai, keistas sielvartas ir „Badas“. Kada šitaip išryškinamas žmogaus tragizmas, tai gamta nebeturi sau stiprios vietos. Ją dailininkas Tel. Valius vartoja tik norėdamas pabrėžti žmogaus tragizmą ir pagrindinę kompoziciją.

Sunkus temos vaizdavimas nulemia ir pačią formą. Ji neišieškoma, neišdailinama, tačiau linijos visada yra paklusios pačiai idėjai. Sintetinės detalės, žmonių vaizdavimas anatomiškai per daug netvarkomas, o palenkiamas pačiai idėjai. Bado kompozicijoje yra palenktas kiekvienas bruoželis, kiekviena medžio šakelė. Būdamas palinkęs į simbolį, jis dažnai išryškina pirmąjį planą, o antrąjį paleidžia tirti nykiose

tolumose. Tas sustiprina dar labiau jo idėją ir kompoziciją.

Dalyvaudamas įvairiose parodose, jis kaip tik savo tragizmą patraukė žiūrovą ir susilaukė gyvo susidomėjimo. Jo darbų randame Vilniaus ir Kauno muziejuose. 1945 metais Vorarlberge išleido savo darbų atskrą knygą, dalyvavo Augsburgėje išleistame „40 Wood — Cats“, dabar dalyvauja su naujais darbais rengiamoje „Lietuvių grafikoje“ ir medyje raižo R. M. Rilkės „Korneto“ iliustracijas.

V. K. Jonynas mūsų grafikoje užima pačią keisčiausią vietą. Jis yra taip pat išaugęs iš lietuvių liaudies meno nuotaikų ir nūnai sukūręs savitą, įdomų knygų iliustravimą. Jis taip pat Kauno Meno Mokyklos auklėtinis, gilinęs mokslus Paryžiuje, aplankęs daugelį kitų kraštų, paskutiniu laiku Lietuvoje vadovavęs Taikomosios Dailės Institutui.

Lietuviškoje visuomenėje jis pagarsėjo „Duonelaičio Metų“ iliustracijomis. Savo kūrybinį darbą pradėjo apie 1930 metus. Pirmieji darbai rodo aiškų dekoratyvinį charakterį. Jame žymu ir liaudies meno nuotaikos. Kartais net pasirodo liaudies stiliaus kiek sumodernintas kopijavimas. Tačiau V. K. Jonynas

V. K. JONYNAS
Iliustracija iš P. Merimée „Lokys“

Didžiojo menininko M. K. Čiurlionies kapas Rasose, Vilniuje.

greit iš to išaugo ir nukrypo į linijų grakštinimą, į technikos tobulinimą. Dideliu darbu ir kantrybe jis yra dabar pasiekęs tobulos grakščios technikos ir aukšto meno lygio.

Kai kiti mūsų grafikai savo kūrybos objektus pasirenka daugiau ar mažiau laisvai, kai patys kuria laisvas kompozicijas, V. K. Jonynas atsiremia tik į knygos iliustravimą. Jam knyga duoda tą medžiagą, iš kurios jis padaro jau savo iliustracijas. Jis giliai įsiskaito į autorių, išieško veikėjų charakterius. Jį patraukia ne tiek jų psichologija, kiek pats judėjys, kiek vidinė paslėpta būseną. Pastatydamas veikėjus, jis gražiai komponuoja aplinką, gamtą. Ji paveikslė neužima pagrindinės vietos, visur pirmąja žmogus, jo vidinė nuotaika. Gilindamasis į veikėjus, jis nori atskleisti visos knygos subtilų virpėjimą, tą dvasią, kurią skaitytojas jaučia, bet jos nesukuria vaizdu. Todėl jo iliustracijos atbaigia knygą regimais vaizdais. Dar to negana. Jis nepasitenkina viena kita knygos iliustracija, bet išsitiesia plačiai, kurdamas įvairias scenas, subtilias užsklandas, antraštes, pirmąsias raides ir nuostabių idomumu sukomponuodamas ir išpildydamas knygos viršelį. Jis yra tarsi atskiras kūriny, giliai atskleidžias visą knygos vedamąją mintį, paremtas stipria kompozicija. Galų gale jis savo grafika visą knygą užvaldo. Daug kas iš mūsų yra matęs Duonelaičio „Metų“ iliustravimą. Ten jo grafika eina pagreičiui su visu tekstu, kartais jį net nustelbdama. Toks sumanymas pareikalauja daug laiko ir darbo. O V. K. Jonynas mėgsta dirbti kaip retas mūsų grafikas. Vien Duonelaičio „Metams“ jis paaukojo savo kūrybinio darbo ketverius metus.

Šito karo metu jis padarė Goethes „Jaunojo Verterio kančių“ iliustracijas. Jos buvo išstatytos parodose ne tik Lietuvoje, bet ir Prahoje ir keliose Vokietijos rengtose parodose. Jas įsigijo Hamburge Kunsthalle ir Goethes muziejus Weimare. Paskutiniu laiku jis iliustravo Prosper Mèrimée „Lokį“ ir šiuo laiku iliustruoja Šekspyro „Hamletą“.

Reikia dar pažymėti, kad jis prancūzų zonai yra padaręs kelias pašto ženklų serijas. Šie ženklai įvairiose pašto ženklų parodose buvo labai gerai įvertinti ir susilaukė didelio susidomėjimo.

Išaugęs iš liaudies meno dvasios, jis ir savo techniką jau pakeitė, joje neberasime nei formos primityviškumo, nei linijos grubumo. Skambančia grakščia linija yra paremti jo darbai. Kiekvienas brūkšnelis apskaičiuotas, kuo švaresniai išpauštas kalnu medyje. Kai šitaip dirbama, tai laisvam jausmo prasiveržimui nebelieka vietos. Jis yra racionalistas, matematiniu tikslumu apskaičiuojas savo darbą, įvertinąs kiekvieną smulkmeną ir su dideliu atkaklumu siekias savo užsibrėžto plano. Jo medžio raizginiai pasidaro elegantiški, su delikačiu jausminių formų pasireiškimu. Visur jaučiamas tam tikras formų puošnumas, laisvumas, kuriame randame daug koketerijos ir skonėjimosi. Jis tvirtai iaiko formas savo rankoje. Komponuodamas vartoja kontrasto spalvas, mažą pastato prieš didelį, baltą prieš juodą ir atvirkščiai. Taip vartodamas formas, jis pasiekė didelę meninę laisvę, ir jo graviūros daro jau net tapybinį įspūdį.

Čia susipažinome tik su keturiais mūsų grafikais. Kitų neliesime. Vieni jų dar nesurado savo kelio, kiti pradėję sustingo ir nieko naujo nebedavė. Šie keturi grafikai yra dabar ryškiausiai pasireiškę, susidarę sau vardą ir kūryboje gausiai pasireiškę. Kur eis mūsų grafika toliau, kokios naujos jėgos ateis joms dirbti, parodys ateitis.

Vincas Kazokas
Vaikai parasarį

Tai jūs ilgėjotės kadais, žvalgydamiesi po pusnynus!
Ir ne varpelio laukėte suskambant, ne!
Tik savo ilgesį miegodami, skandinote sapne,
Ir siautėte, užmiršę viską, mirgančiuos gėlynuos.

Bet kai tik pirmas pumpuras tarytum griausmas plyšta,
Ir upėje vanduo pakyla drumzlinas ir neramus,
Tada atplėsiate duris ir valkose paklystat,
Pamiršę motinas ir duoną, jūs visą dieną nesugrįžtat,
Ir esate laimingi, neradę kelio į namus.

ZIEMA

Kažinkur, girios pakrašty, sušvinta žiburėlis.
Pilkoj tamsoj ištirpsta kelias ir namai. —
O tu bevardžiu ilgesiu prie kelio parimai,
Išsižiūrėjęs į stiklę pražydusią ledinę gėlę. — — —

Ir tavo širdyje pavasariai vėl bunda, kelias —
Akimirksniui sumirga slėniai vėl žali,
Staiga tave per baltas lygumas toli,
Štai išveda klajot kažinkur, nepasiekiamai toli,
Suskambęs nepažįstamo keleivio tolimas varpelis.

Senelio Severytės pasakojimai

Nuobodžiais rudens ar žiemos vakarais susirinkusiems vaikams prie ugnies senelis Severytė pasakodavo iš senų dienų būtovės: apie prabėgusias dienas, žmonių gyvenimą ir papročius. Visa, ką įdomiausia senelis Severytė man yra papasakojęs, aš ir jums, jaunieji mano draugai, čia pasakysiu.

1. OŽY, OŽY, PRAŠYK SNIEGO!

Senelis Severytė ponų (būdžiaivos) laikais daug ganęs. Tik pradėjus žilti plaukams, jau gerokai pausiams šarma nušarmojus, vieną dieną ir jį ponas suaugusiu paskaitęs ir prie orės priskyręs. Tokia jau tuo metu pono valia buvusi: vienas dar vaikigaliu būdamas prie žagrės buvo siunčiamas, o kitas — prie pono bandos tikra senatve numirdavo. Taigi, senelis Severytė visą puskapį metų ponui gyvulėlius ganęs ir piemenų gyvenimą bei visus vargus gerai pažinęs. Piemenų gyvenimu jis visus pasakojimus pradėdavo, ypač mėgdavo pasakoti, kaip jie, rudens sulaukę, ožį apie beržą vesdavo ir sniego prašydavo.

— Vasarą ganyti, — pradėdavo senelis mums, prie ugnies susirinkusiems, — buvo vienas malonumas. Ir paukšteliai ir uogos, ir grybai su riešutais, — tai vis tavo rankose. Bet gi jau rudenį: nykumas, nykumas nematytas, visur tik dangus piktas, visur liūdna, o tas gi lietus, lietus — pila kaip pasamdytas. Ir mes, jau Visų Šventų šiaip taip sulaukę, tuojau sugriebdavome dvaro ožį ir dui apie beržą tris kartus atbulą vesti. Patį ožį rinkdavomės kuo balčiausį ir kuo seniausį, nes toks greičiau iš dievų žiemą išprašydavo. Paprastai mes sugriebdavome jau tokį ožį, kurio ragai tiek platus būdavo, kad ne pro kiekvienus vartus tvartan įeidavo ir ne kožnas vyras jo atkaklumą suvaldydavo. Tokį ožį keli piemenys atkėmėdavome iki miško, prie storo storo — jau glėbininko — beržo. Ten papuošdavome ožio ragus žolelėmis, beržų tošimis ir karklų žievės plėšomis. Pažabodavome mūsų oželį eglės šaknų pavadžiais, „aprengdavome“ iš šiaudų pintais drabužiais. Ant ragų galų pririšdavome smaluotų tošių žvakutes, o ant uodegos — skambalą. Aptaisius šventai ožį, vyriausias piemuo apsitaisydavo seniui: apsivilkdavo ilgiausia rudine, susijuosdavo karnine juosta, užsidėdavo iš žalių žolių pintą kepurę, apsiaudavo šiaudiniais batais ir su didele didele linų barzda. Tada visų piemenų buvo įkeliamas beržan. Paskui jam būdavo paduodama didelė lenkta lazda. Tada beržo senis pradėdavo barškinti beržą lazda ir sakyti piemenišką pamokslą. Pamokslą jis pradėdavo:

„Var var vanku, šarku, čia niekas, čia ne griekas, čia visa piktuma...“ Po to jis pasakodavo kiek piemenukai per vasarą privargo, kiek daug dienų lietus ir kaitras kentėjo, ganydami pono galvijus. Dabar tai prasidėję dar bjauresnės dienos, nei saulės, nei linksmumo, vien tik šaltis ir lietus. Esą jau pats metas, kad ateitų žiema ir piemenukus atleistų nuo beržo rykštės namo, kur jiems seniai jau esanti šilta vieta prie ugnies paskirta ir laukianti jų iš laukų sugrįžtant. Bet žiema juos pamiršusi, ir šiandien jie šauksią jau žiemą, prašydami dievų, kad greičiau pataisytų

jai kelius ir kad oželis gerai senelę žiemą rogelėms vežtų, jos senų kaulelių gruodu netrankytų, bet pūkinius patalėlius paklotų. Baigęs savo didžias šnektas, beržo piemuo sukrėsdavo beržo šakas ir pradėdavo vėl belsti lazda. Tuomet piemenukai sukrisdavo prie žemės, pabučiuodavo ją savo lūpomis ir pradėdavo didžiąją ožio iškilnę — vedimą. Tuomet padėgdavo smaluotas prie ožio ragų tošis, du piemenukai stumdavo atpakalią ožį, du už šakninių kamanų tempdavo, o jauniausias — už jo trumpos uodegaitės turėdavo traukti. Likusieji piemenys lydėdavo oželį, rankose laikydami degančius žolių pluoštus arba išsmaluotas tošis, o kitose rankose skambino skambalais, tarškino tarškyklėmis, kuo kas išmanė barškino ir kaip mokėjo

KĘSTUTIS TRIMAKAS

Lapė ir ežys

(Pasakėčia)

Rytmetį saulutė danguje pakilo
Ir iš miego kėlė gyvulėlius šilo.
Štai ežys rėpliojo lapuotoj pakrūmėj:
Maisto sau ieškojo... Tik išlindo ūmiai
Rudnugarė lapė. Strykt iš po eglaitės
Ir vargšėlį griebti už kupros jau taikės.
Jis, skubiai pajutęs siaubingą pavojų,
Negalėjo bėgti trumputėlėm kojom.
Žlast ežys pavirto greit į kamuoliuką,
O sprauni laputė jau aplinkui sukos:
Tai snukiu pabadė, letena paspyrė,
Bet ežys gulėjo tyliai, kaip numiręs.
Kai spygliai laputei sužeidė snukutį,
O pūkinės kojos jau kraujuotos darės,
Ji tada suprato netikėtą kliūtį:
Ir pasigalvojus, kuo lipsniausiai tarė:
— Ka veiki čia vienas, mano mielas kūme?
Čia, kur aš miegojau, sau ramiausiai krūme
Nuo sapnų jausmingų man taip buvo gera,
Tik girdžiu pro miegus — šičion kažkas šnara.
Pažiūrėt atbėgau... Žiūriu — tu, kaimyne,
Susirietęs tūnai vienas samanyne.
Pakalbėti noriu, — linksmi baigė lapė.
Bet ežys tūnojo — nieko neatsakė.
Ši, nebeištverus, jau pikčiau prabilo:
— Ei, tu, senas kelme, pabaisa tu šilo.
Tavęs est nenoriu; jei manai, tai klysti;
Tokią mėsą valgant galima sulysti.
Ot, riebios vištienos kąsnelis — kas kita.
Aš tavęs neėsčiau, nors patsai prašytum...
Na, palieku gyvą tave vien iš meilės, —
Koja pamojavo ir, nuričius seiles,
Kiūtino geresnio kąsnelio ieškoti,
Kur nereik su spyglių aštrumu kovoti...
— Visgi „žmoniškų“ žvėrių yra dar mūs sviete;
Vienas pagailėjo net manęs spygliuoto, —
Juokėsi ežys, iškišdams galvą savo,
Ir gužton šeimynos pamažu keliavo.

Müncheno liet. gimn.

Vokiečių gimnazistų dvasios pasaulis

Save gal truputį ir pažįstame, bet pabandykim pažinti kitus ir palyginkim tada save su jais. Neseniai Württembergo gimnazijų 7 ir 8 klasių mokiniai užpildė anketas, kuriose buvo jų klausama daug įvairių įdomių dalykų. Atsakymų suėjo 16.632. (Kiek būtų suėję pas mus? **Red.**). Pirmasis klausimas buvo: „Koki vokiečių poetą ar rašytoją Jūs labiausiai mėgstate?“ Atsakyta: labiausiai Šilerį, paskum Goethe, toliau koki užsienietį rašytoją jie labiau mėgsta, atsakė, kad už visus labiau Sekspyrą. Jau daug mažiau Dickensą, Kellerį, Lagerlöf, Hedinę, Tolstojų, Dostojevskį, Moljerą ir tt. Mums įdomu, kad vokiečių jaunimas pažįsta ne tik savus, bet ir svetimuosius kūrėjus. Pasirodė, kad vokiečiai turi supratimo ir apie antikos

vamzdeliais grojo. Beržo piemuo vis barškino beržą savo lazda ir šaukė:

„Oželi, oželi, šauk žiemą! Mes toliai vis tavęs nepaleisim, kol tu Žiemelės neprišauksi. Mes tave kasdien rykštėmis plaksim, kol tu Žiemelės nešauksi.“

Ir jeigu taip tempiamas atpakalias ožys pradeda bliauti, visi jau patenkinti, kad užsispyręs ožys iš dievų Žiemos prašo, „Žiemelę pats šaukiasi“. Taip veda tris kartus, būdavo, oželį apie beržą, kol tas visas suprakaituoja. O paskutinį kartą vesdami, stengiasi dar tam oželiui kiekvienas piemenukas savo rykšte „atminimui“ pridėti. Apvedę tris kartus ožį apie beržą, vėl iškelia beržo piemenį žemėn ir patį oželį „nurėdo“. Dabar visus ožio parėdus čia pat sukurtoje ugnyje sudegina. Kartu sudegina ir kiekvienas piemuo savo rykšte. Prieš įmesdamas ją ugnin, dar vis oželiui parodo, kad šis nepamirštų, ką pirma pažadėjo. Po visų iškilmių oželį pašeria žole, duona ir namo paleidžia.

Dabar jau, likę vieni, piemenys šokdavo apie laužą, dainuodavo ir linksmindavosi, nes tuojau žiema jau ateisianti ir juos nuo rykštės atišianti. Šios šventės pabaigai visi piemenys užtraukdavę ir oželio giesmę, kurios šiandieną jau niekas visos nebemoka:

Kai aš mažas buvau,
Šile ožius ganiau,
Ant kelmelio šedėdamas,
Sūrio galą kramtydamas,
Oželį dainavau.
— Tu, oželi juodbarzdėli,
Auk, auk, auk,
Dievuks mūsų tavęs
Lauk, lauk, lauk.
Paupelyj yra kalnelis,
Kur ugnelė, kaip žvaigždėlė
Dieną naktį smelk, smelk, smelk.
Ten Ruginis su Žvaginiu
Dievui ožius smaug, smaug, smaug.
Po rugpjūtės ir rugsėjės,
Vesim tave, juodbarzdėli,
Ant to tai kalnelio,
Kur Ruginis su Žvaginiu
Garbei — šlovei dievų mūsų
Ir tave pasmaugs, ir tave pasmaugs . . .

Bet ne visados su šia ožio švente visa gerai baigdavos, — kartais, prisiminęs sunkias dienas, pridėdavo dar senelis Severytė . . .

J. Š.

rašytojus. Mieliausias jiems esąs Homeras, už jo daugeliu balsų atsilikęs Cezaris, toliau tragiškasis Sofoklis, įdomusis istorikas Tacitas, kuris ir apie aiščius rašė, išmintingasis, dieviškuoju vadinamas, Platonas ir tt. Anketa rodo, kad švabų jaunimas labiausiai įkibęs yra į anglų kalbos studijas. Toliau mokosi prancūziškai, visai mažai rusiškai. Yra daugiau bestudijujančių lotynų ir graikų kalbas, nei mūsų „kaimynų“ rusų. Bet jeigu jaunimas galėtų gauti, iš knygynų jis visų pirma išgrobstytų Goethes raštus. Mažiau kas pirktų idealizmo dainiaus Šilerio raštus, nors jį ir didesnis skaičius mėgsta. Didžiausias susiinteresavimas yra inoksliniais veikalais, paskum menu.

Apie muziką jie turi irgi supratimo, jeigu jie sugeba turėti net savo vadinamą „Lieblingskomponist“. Jauna dvasia, pasirodo, daugiausia myli žaismingąjį Mozartą. Tik paskum didingąjį Beethovoną, Bachą ir kitus. Mieliausi jiems esą vokiečiai komponistai.

Buvo anketoje ir toks klausimas: „Kurią meno epochą Jūs labiausiai vertinate ir koki menininką joje?“ Atsakas gavosi: nieką kitą taip, kaip dvasinąjį platus mosto renesansą, o iš jo vokiečių grafiką A. Dürerį. Tik paskum Michelangelo ir tt. Gotika liko antroje vietoje. Barokas trečioje, o romantika paskutinėje. Taigi, atrodo, kad vokiečių dvasia dabar į romantiką nelinkusi . . . Išradimus švabų jaunimas taip pat vertina ir pirmoj eilėj Röntgeno spindulių atradimą, paskum medikamentų atradimą, penicilino ir kt. Atomo bombos atradimą jie laiko taipgi naudingų dalykų. Iš mokslininkų populiariausias jiems atomo tyrinėtojas Hahn, toliau neseniai miręs kvantų teorijos atradėjas Planck, penicilino — Flemming, relatyvybės teorijos autorius Einstein. Iš filosofų jie mėgsta labiausiai kataliką Romano Guardini, kuris skaito labai įdomias paskaitas Tübingeno universitete.

Iš sporto šakų mėgstamiausias pasirodė besas plaukymas, toliau — slidinėjimas, keliavimas, lengvoji atletika, jojimas. Stebimasi, kad mažai kas pasisakė už futbolą. Už krepšinį gi — niekas. Pas mus jis tikriausiai pirmoj vietoj būtų.

Keliauti vokiečiai norėtų, jei tik atsirastų galimybė, pirmiausia į Italiją. Norėtų pamatyti ir Šveicariją, Angliją. Amerika tik ketvirtoj vietoj, o kaimyninė Prancūzija jau vos penktoj. Apie Austriją jie nenori girdėti.

Į klausimą, kuo jie nori tapti, atsakė: visų pirma mokytoju, paskum daktaru, architektu, inžinierium, vaistininku, vertėju, teisininku, chemiku, kunigu. Mūsų abiturientai, tur būt, su mažomis išimtimis atsakytų — daktaru — gydytoju, nors pagrįstą ir protingą atsakymą kodėl, kažin keli tesugebėtų duoti. Charakteringa, kad mokytojais, gydytojais, vaistininkais ir vertėjais labiausiai norėtų būti mergaitės. Taip pat įdomu, kad vienoj gimnazijoj iš 19 septintos klasės mokinių 17 pasisakė norį būti katalikų kunigais, o iš 26 aštuntokų — 6 rengiasi kunigų seminarijon.

Bendrai — vokiečių jaunimas labiausiai vertina praktiškus dalykus ir už juos pasisako. Vokiečių pedagogai laiko dabartinį savo jaunimo dvasios paveiklą maža tvarkingu, reikalingu aiškumo, praplėtimo ir gilumo. Jaunimo dvasia apsisprendžianti už akimirkos gyvenimą ir akimirkos reikalavimus.

Kaip būtų pas mus?

V. P.

Ateities istorijos chronologija

1899. Friburge (Šveicarijoje) liet. kat. studentų draugijos „Rūta“ įsikūrimas.

1909. X. 28. Luvene (Belgijoje) iš liet. kat. studentų tarpo sudarytas organizacinis komitetas, įkurta Lietuvos Katalikų Studentų Sąjunga.

1910. II. 19. Luvene iš kunigų sudaryta pirmoji L. K. Stud. S-gos valdyba (Galdikas, Kuraitis, Maliauskas, Viskanta).

1911. III. 12. šios valdybos nutarimas sąjungos valdybą perleisti studentams pasaulininkams, studijuojantiems Rusijos universitetuose.

1910. Katalikų moksleivių organizuoto sąjūdžio pradžia. (Dovydaitis, Kuraitis, Bizauskas, Reinys). Kauno moksleivio K. Bizausko šapirografuotas „Ateitis“ Kaune. Pirmas numeris — 1910 m. rugsėjo mėn. Pasirodžius 1911 m. vasario mėn. spausdintai „Ateičiai“, šis K. Bizausko laikraštis, pasivadinęs „Mūsų Ateitim“, ėjo dar daugiau kaip metus.

1911. II. „Ateitis“ Nr. 1, „neapmokamas priedas“

Lietuvos Nepriklausomybės 30 metų sukakčiai paminėti „ATEITIS“ skelbia visai moksleivijai

konkursą

referatui, novelei ir eilėraščiui parašyti. Referato tema: **KAIP TREMTIES MOKSLEIVIS GERIAUSIAI GALI PASIRUOŠTI ATSTATOMAJAM NEPRIKLAIMOSOMOS LIETUVOS DARBUI.** Novelės ir eilėraščių tematika laisva. Konkurso terminas — 1948 m. balandžio mėn. 1 d. Darbus, pasirašytus slapyvardė, siųsti „Ateities“ adresu. Prie darbo atskirame, užlipytame vokely turi būti pažymėta autoriaus slapyvardė, tikroji pavardė, adresas, lankoma gimnazija ir klasė. Iš kiekvienos grupės bus premijuojami trys geriausieji darbai, kuriuos atrinks speciali komisija. Premijom skiriamos vertingos dovanos. Konkurse gali dalyvauti ir ne Vokietijoje gyvenantis ir ką tik gimn. mokslą priverstas nutraukti gimnazijų jaunimas.

prie A. Jakšto „Draugijos“ Nr. 50. (32 p. Priedu ėjo iki 1912 m. galo). Medžiagą duoda kat. studentai iš Maskvos. „A.“ pasirodymas — formali „ateitininkų“ pradžia.

1913. „Ateitis“ — savistovus laikraštis. Red. — leid. Jakštas — Dambrauskas. Faktinė redakcija: Pr. Dovydaitis, E. Draugelis, V. Endziulaitis.

1915. IV. „A.“ sustoja.

1916. VI. „A.“

1916. VII. Dambrauskas Kaune vėl leidžia „Ateitį“ (ligi 1919. II.) Atgaivinta ėjo iki 1940 birželio mėn.

1946. XII. atgaivinta Vokietijoje.

1911. VII. 15. Visuotinas L. K. Stud. S-gos susirinkimas, vykdydamas Luveine esančios sąjungos valdybos nutarimą, išrenka naują valdybą: stud. Pr. Dovydaitis (pirm.), E. Draugelis (įžd.), Kaunas (rašt.). Vėliau: Dovydaitis, Draugelis, Z. Starkus, V. Endziulaitis, P. Grajauskas.

1911—15. Kasmet vasaromis slapotos at-kų konferencijos Kaune ir Vilniuje.

1912. Ateitininkų studentų 50.

1927. vien Lietuvos Un-to Stud. At-kų S-gai priklauso 357 studentai.

1930. Vytauto D. Un-te 12 korporacijų ir draugovių, iš viso 596. Tais metais atstovybės rinkimuose at-kai laimi 844 balsus.

1932. XI. 22. Dotnuvos Žemės ūkio Akademijos Stud. At-kų S-ga turėjo 2 korp! ir vieną klubą — 115 narių ir 57 filisterius.

1932. pab. Priskaitant užsienio un-tus: Friburgą, Luveną, Paryžių, Vieną ir t. t., stud. at-kų buvo apie 1000.

1912. Moksl. at-kų 250.

1930. 72 moksl. at-kų kuopos su 3550 narių.

1940. moksl. at-kų skaičius išauga iki 11.000.

1916. vasarą Voroneže šapirografuotas at-kų laikraštis „Inkaras“.

1916. X. „Ateities“ Spinduliai“.

1916. X. Petrapilyje. Ten iki 1917. rugsėjo mėn. 12-ka numerių (328 pusl.).

1917. X. iki 1918. V. Voroneže Nr. 13—20 „At. Spindulių“ (252 pusl.).

1929. XII. 20 J. Keliuočio atgaivintas Kaune at-kų ideologijos jaun. moksleivių žurnalas. Ėjo, vėliau B. Brazdžionio redaguojamas, iki 1940 m.

1918. XI. 30. Kaune miršta Vytautas Endziulaitis, moksl. ir stud. at-kų veikėjas, „Ateities“ red. kom. narys, Rusijos tremty visuomenininkas, darbininkų organizatorius (šv. Juozapo dr-ja).

1919. Pirmoji ir antroji (1920 m.). Lietuvos Karo Mokyklos laida, kurios apie 80% buvo ateitininkai.

1919—1920. Ateitininkų aukos kovoje už Lietuvos laisvę: Vincas Dovydaitis, lakūnas Kumpis, A. Matulaitis (Steig. Seimo narys), Sideravičius, A. Rauba, Vaitiekūnas ir t. t.

1920. Pirmasis jubiliejinis ateitininkų kongresas Kaune.

1925. antrasis at-kų kongresas Kaune.

1921. Pr. Dovydaitis pradėjo leisti moksl. at-kėms atskirą laikraštį „N. Vaidilutė“ (ėjo iki 1940 m. birželio mėn.).

1924. X. 11. At-kų pastangomis pradėjo eiti mėnesinis žurnalas „Židinys“. Red. prof. V. Mykolaitis-Putinas. Nuo 1932 m. vasaros prof. St. Šalkauskis.

Studentų at-kų studijų dienos Seeshauptė. At-ko teimas.

**Moksl. at-kai meldžiasi kalnų
stovykloje Ob. Kalle**

1927. VII. 15. reorganizacinė Palangos Konferencija, kurios metu paskelbta naujoji at-kų organizacinė sandarvė — trijų sąjungų: Moksleivių, Studentų ir Sėdraugijų Federacija. Fed. vadu išrinktas prof. St. Šalkauskis.

1930. VIII. 30. Švietimo ministerio įsakymas vidurinėse ir aukštesnėse mokyklose uždaryti srovines organizacijas. Valdžios administracija prievartos priemonėmis pradeda trukdyti Moksl. At-kų Sąjungos veiklą.

1930. Prof. Pr. Dovydaitis — at-kų garbės pirminkas.

1930. trečiasis at-kų kongresas Kaune.

1930–1940. Moksl. at-kų pusiau konspiratyvinė veikla N. Lietuvoje.

1932. At-kai sėdraugiai turėjo 14 skyrių ir apie 300 narių.

1932. At-kų spaudos išsivystymas:

„Ateities“ ėmėjų — 2950

„Ateities Spindulių“ — 3130

„Naujosios Vaidilutės“ — 2000

„Židinio“ — 2000

Iš viso — 10.800.

1935. ketvirtasis at-kų kongresas Telšiuose. Fed. Vadas prof. K. Pakštas: „pasukti Lietuvos laikrodį šimtą metų pirmyn“.

1940–41. Necentralizuota moksl. at-kų kuopų veikla bolševikų okupacijos metu (Prienuose. Vilkavišky ir kit.).

1941–44. Centralizuota pagrindinė Moksl. At-kų S-gos veikla visoj Lietuvoj vokiečių okupacijos metais. Du centrai: Vilniuje ir Kaune.

1941 birželio 22–25. Heroiškos at-kų aukos Rainių miškelyje ir kitose skėdynėse.

1941. XII. 4. At-kų ideologo prof. St. Šalkauskio mirtis Šiauliuose (gimęs 1886 m. geg. mėn. 16 d. Ariogaloje).

1942. IV. 6. Bolševikų kalėjime suvarginto (1940. VII. 11. — 1941. VI. 24) sociologo — visuomenininko, didžiojo darbininkų vado dr. Dielininkaičio mirtis.

1943. gegužės mėn. Vokietijoje, Stutthofo konc. stovykloje, nukankinti moksl. at-kų spaudos redaktoriai ir gimn. direktoriai: Kazys Rauba (paskut. „Židinio“ red.), Antanas Januševičius, Zigmas Masaitis.

1945. balandžio mėn. Žūsta po dviejų metų KZ stovyklos Stutthofe moksl. at-kų dvasios vadas kun. Al-

A. P. BAGDONAS

Mirštanti sraigė

Savo lūpom žiedą palytėjau,
— Žiedą baltą vyšnios po langais.
O takais pabalusioj alėjoj
Tavo žingsnių aidas palytėjo
Mano sielą ilgesio sparnais . . .

Baltos vyšnios mūsų žingsnius girdi
Ir aidus lakštingalos maldos . . .
Jos suokimas gali akmenį pravirkdyt —
Šventas balzamas palies dvi širdis,
Jųjų ritmas aidus tuos kartos . . .

Kažkas mirė žemėje po kojų . . .
— Sraigės kiautą trekšteliant girdi.
Ak, nejaugi laimė tolimoji,
Kaip ši sraigė, mirštanti po kojų,
Ak, nejaugi ji tokia trapi? . . .

fonsas Lipniūnas ir Studentų At-kų S-gos C. Valdybos pirminkas inž. Antanas Šapalas.

1945. spalio mėn. moksleivių, ir studentų at-kų organizuoto darbo atnaujinimas tremtyje (Vokietijoje).

1946. Pirmosios konferencijos tremty (Tübingene): studentų at-kų (I. 5–6), moksl. at-kų (IV. 28–29). Antroji stud. at-kų konferencija ir 35 m. at-kų sukakties minėjimas (IV. 28–29). Tuo pat metu Federacijos konferencija.

1946. Pirmosios moksl. at-kų studijų dienos Eichstättė (VII. 3–10), antrosios 1947. VII. 6–16. Obere Kalle.

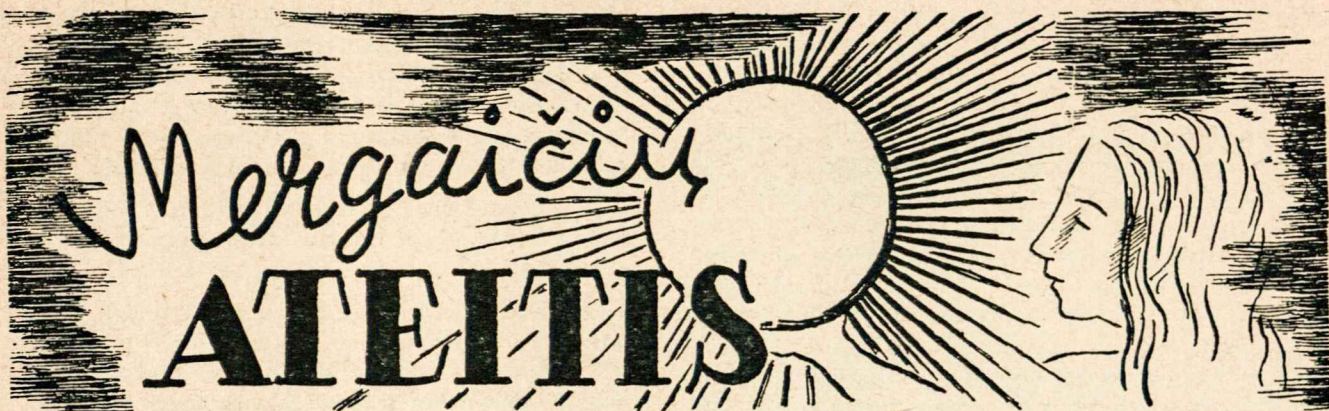
1947. Stud. at-kų suvažiavimas Oberaudorfe (vasario mėn.) ir studijų dienos Seeshauptė (VIII. 3–10).

1947. geg. 22–24. Reino konferencija. Fed. vadu perrinktas doc. dr. A. Damušis, Tarypos pirm. išrinktas prof. dr. A. Maceina.

1946. VIII. 28–29. Pirmasis anglų zonos moksl. at-kų suvažiavimas Seedorfe. Antrasis tos zonos suvažiavimas Grevene 1947. VIII. 7–8.

Moksl. at-kai Oberstдорfo Alpėse.

VLADA PROSCIŪNAITĖ

Kasdieninis drabužis ir šventadieninė siela

(Paskaita, skaityta metinės moksleivių (Reino) konferencijos metu)

Esama šventadienių rūbų, kuriais apsivelkam iškilmių progom. Visvien — ar tai būtų eilinis sekmadienis, kada šventadieniu drabužiu mes priklaupiam prieš Altorių, ar tai būtų mūsų asmeninės šventės, kad ir gimtosios dienos vaisės, kada šventadieniu drabužiu pagerbiame savo svečius ir save, ar tai galų gale mūsų tautinės išskilmės.

Kiekvienu tokiu atveju šventadienis rūbas yra išviršinis mūsų ženklas, išviršinė forma. Ir kyla klausimas: kokia esmė, koks išvidinis turinys glūdi šioje išviršinėje formoje? Ar po šventadieniu rūbu spindi lygiai šventadieniškai nusiteikusi mūsų siela? Ar sekmadieniais, dalyvaudamos švenčiausioj iš švenčiausiųjų Aukoj, mes tik automatiškai sumetam kelis poterėlius, ar giliau susimąstom dėl savo gyvenimo, savo asmens ir savo klaidų? Ar, išleidusios artimųjų būrelį gimimo dienos vakarą, pajėgiame susikaupti ties praėjusiais metais, gal surasdomos ir šį tą taisytino? Ar tautinių švenčių progom tiktai mokame paroduoti savo margaspalvėm juostom, ar sugebame išigilinti į savo pareigas tėvynei — ar atliekame jas iš tikrųjų taip gerai ir gražiai, kaip gražiai plėvesuoja juostos ant šventadienio rūbo? . . .

Ir būtų liūdna, jei visom šitom progom mūsų interesas susibėgtų tik į šventadienį rūbą, jei pro jį — pro tą išviršinę formą — mes nenorėtume ar nepajėgtume išigilinti į gyvenimo esmę. Būtų liūdna, jei nepajėgtume susikaupti ties didžiuoju pasauliu ir ties tuo mažuoju pasaulėliu, kurį kiekviena nešiojame savyje — būtent, ties savo dvasiniu gyvenimu.

Prancūzų filosofas Ernest Hello yra karčiai, bet teisingai pasakęs: moterys dažnai jaudinas dėl netikrų vertybių, bet jos neturi širdies tikroms didybėms. Jos myli tai, kas žiba, bet nemylti to, kas šviečia. Iš tikrųjų — pavojus slysti gyvenimo paviršium yra daug didesnis gražiajai lyčiai, negu vyrams, pavojus rinkti pigius blizgučius, visai nešlifuojant tų retų brangakmenių, kurie glūdi mūsų sielos gelmėse. Pati gražiausia akių spalva, pačios meniškiausios garbanos, paskutinės mados drabužiai — visa tai gali padaryti iš mūsų gražią ir blizgančią moterį; bet jei mūsų sielos brangakmeniai nešvies nors per gražiausias akis, ir jei apie santūrų skonį nekalbės kiekviena mūsų drabužių raukšlė, mes

būsime panašios į pigiai blizgantį stiklą, bet nešviesim, kaip brangakmeniai.

Ir — mano jaunosios sesės — kai jūs vilksitės savo šventadieniu rūbu, kai kuria nors proga puošniau šukuosit savo kasų vainiką, ar jūsų mintys nesustos akimirkai prie anų prancūzų filosofo žodžių? Ar savo blizgančiam šventadieniui rūbui jūs paruošėt šviečiančią šventadienę sielą?

Aš tikiu — jūs susimąstysite. Susimąstysite ties savo šventadieniu rūbu ir pro jį praregėsit savo sielos brangakmenį — tegul dar mažytį, tegul dar su dėmėmis, bet jau bandantį šviesti . . . Ir jis šviečia vis labiau ir vis skaidriau — su kiekvienu jūsų pasiaukojimu, kiekviena didvyriškai pakelta nuoskauda, kiekvienu atsžadėjimu, kiekviena sunkiu darbu pirкта pareigos valanda . . .

Bet kai pasinersit kasdieninių darbų pilkumon, jūs nusivilksit šventadienį drabužį nuo savo kūno. Tačiau jūs turite sielos drabužį, ir jo niekada nenusivilkate. Bent neprivalote nusivilkti. Jūsų sielos drabužis yra jūsų pasaulėžiūra.

Pasaulėžiūra tai nėra baisus ir šaltas žodis, gimęs filosofų smegenyse, ir šaltai, beprasmingai skambas moteriškai širdžiai. Teoretiškai — pasaulėžiūra tai yra nusistatymas Dievo, pasaulio ir žmogaus atžvilgiu; praktiškai — pasaulėžiūra yra gyvenimo būdas. Mes paliksime šiandien teoriją nuošaly — mums rūpi praktiškai išsiaiškinti, kokia yra mūsų pasaulėžiūra ir koks turi būti jos įkvėptas ir ją persunktas mūsų gyvenimo būdas.

Jūs, kurios susirinkote šiandieną čia, į šią malonią ekskursiją, susirinkote ne vien pramogai. Tai yra ir mūsų susikaupimo dienos, susikaupimo kaip tik ties mūsų pasaulėžiūra, kad vėl grįžusios į savo kasdieninį darbą, mes parsivežtume ne tik malonios kelionės išpūdžius, bet naujų minčių savo protui, naujų impulsų savo veikimui ir naujos šviesos, kuri spinduliuotų mūsų kasdieninio gyvenimo pilkumoj ir tada, kai kelionės išpūdžiai jau bus išdile.

Daugumas jūsų, aš manau, jau priklauso senai ir garbingai ateitininkų šeimai. Tos, kurios bent formaliai dar nesat išijungusios į šitą gyvąjį sąjūdį, ir kurios dar nestovit po Visa atnaujinti Kristuje vėliava

— jūs bent savo simpatijomis priklausot tai pačiai ateitininkijos šeimai. Jūs esate ateitininkės, jūs turite ateitininkiškąją pasaulėžiūrą, ir tai yra jūsų sielos šventadienis rūbas, kurio jūs niekada neprivalote nusivilkti. Jūs esate ateitininkės ne tik per šventes, per suvažiavimus, per konferencijas, jūs liekat **ateitininkiškos pasaulėžiūros žmonės ir kasdienybėje.**

Bet, prieš analizuodamos, kaip mūsų pasaulėžiūra turi formuoti mūsų kasdieninį gyvenimą, dar norėtume prisiminti, o gal ir įsisąmoninti, kodėl pasiryžome stoti į šitos Kristaus armijos karių eiles? Kodėl pasiryžome kaip tik šiandien, kai pasaulyje aidi visokių visokiausių sąjūdžių šūkiai, sąjūdžių, kurie puošia save pažangiųjų, moderniųjų idėjų blizgučiais, ir šalia kurių krikščionybė kai kam atrodo, nors ir graži, bet sena ir atgyvenusi idėja, kuri nėra pajėgi nei pataisyti nei formuoti chaotiško pasaulio. Ir, vis dėlto, mes norime pasilikti ištikimi krikščioniškos bendruomenės nariai, nežiūrint to, kad kitos idėjos, kiti sąjūdžiai yra iškėlę moralinį kalaviją viršum sielų, kurios nori pasilikti Kristuje.

Ir, mano jaunosios sesės, ar nesusidrumsčia kartais abejojimu jūsų dvasia, o gal net nesąmoninga baime, — ar verta tokiais laikais rikiuotis po Kristaus vėliava, kai Jo priešų kariuomenės pernelyg didelės ir stiprios... Aš žinau, kad tokios abejojimo drumzlės apneša kartais ir geriausių norų jūsų sielas, juk kiekviena didelė tiesa yra išgimdoma abejonių kančiomis. Ir dėl to norėčiau jums pasakyti, gal jus padrąsinti iš giliausio įsitikinimo — ne, **jūs nesate vienos savo krikščioniškojo idealizmo pasaulėžiūroje.**

Jūs nesate vienos, kai sekmadienį per Pakėlimą priklausiat prieš stebuklą, įvykusį Ostijos plotkelėj. Tą pačią akimirką milijonai rankų kelia tokią pat stebuklingą Ostiją ir Azijos džiunglėse ir Sacharos dykumų oazėse ir New-Yorko dangoraižių koplyčiose ir bombų sužalotose Europos katedrose, — ir milijonai kelių, drauge su jumis priklaupia prieš Avinėlį.

Jūs nesate vienos ir savo lietuviškoj ateitininkiškoj šeimoj, nes tokia pat Kristaus dvasia, jei ne plačia, bet gilia ir nesulaikoma srove, liejasi per Europą.

Jūs nesate vienos — su jumis yra ir didieji valstybių vyrai, kaip Trumanas, Atlee ir Churchillis, kurie vis dažniau pareiškia, kad Europos laiminga ateitis glūdi krikščionybės principų įgyvendinime.

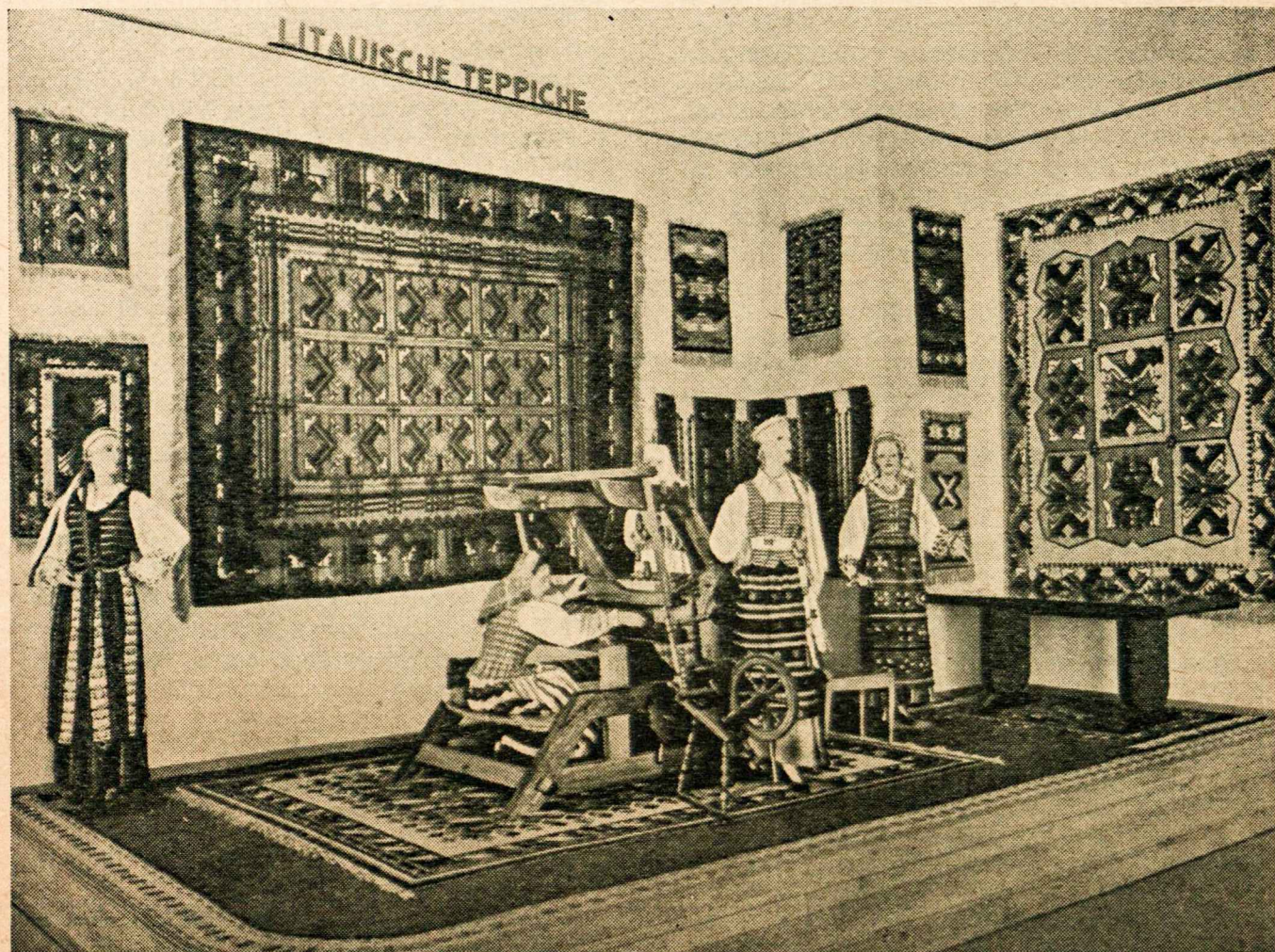
Jūs nesate vienos — net antikrikščioniškų sąjūdžių vadai jau ima tvirtinti, kad jų idėjos turi būti suderintos su krikščionybės principais...

Taip, mano sesės, jūs turit savo krikščioniškąją pasaulėžiūrą, jūs norit ją išlaikyti ir ja didžiuojatės.

Bet ir vėl — ar jūsų pasaulėžiūra nėra tik šventadienis rūbas? Gal jūs tik pasitenkinat deklaruodamos, kad esate ateitininkės? Ir kaip savo pasaulėžiūrą jūs taikot gyvenime?

Pasaulėžiūra uždeda trejopą pareigų: pareigų Dievui, pareigų žmonijai ir tautai, pareigų mums pačioms.

Pareiga Dievui? ... Viešpatie, kaip tai paprasta, — pagalvojate jūs. Jeigu aš sekmadieniais išklausau šv. Mišių, jei rytą, vakarą sumetu po poterėlį, jei per Velykas neapleidžiu sakramentų, o jeigu dar kartais

Lietuvos skyrys 1936 m. tarptautinėje Berlyno rankdarbių parodoje

mūsų dabar nereikalauja herojinių žygių — galvojate jūs — už mūsų tikėjimo išpažinimą niekas mūsų nemeta į areną žvėrimis, nedegina ant laužų, nesodina į kalėjimus. Ne visos gi mes galim kaip misionierės važiuoti į laukinių kraštus, nemokame mes steigti nei naujų vienuolių ordenų, kaip Ignacas Lojola. Mes esame mažos ir kuklios moterys ir tokios pat mažos yra mūsų pareigos Dievui. Ką gi dar ypatingo galima apie jas pasakyti? . . .

Mano sesės, ir taip ir ne. Jeigu ir iš tikrųjų mažos yra mūsų pareigos Dievui, tai nuo to, kaip mes jas atliekame, priklauso mūsų sielos didybė ar menkystė.

Kasdienės maldos? Ak, kaip tai paprasta! Juk dėl to jos ir vadinasi kasdienės! Vienas Tėve mūsų, viena Sveika Marija . . . Viešpačiui svarbu, kad mes jo neužmirštume. Tiesa, mes Jo neužmirštam. Mes neužmirštame Jo didžiausio įsakymo pirmosios dalies: **mylėsi savo Viešpatį visa savo širdimi, visu savo protu . . . Bet šis įsakymas dar turi savo antrąją dalį: mylėsi savo artimą, kaip pats save.** Save mes mylime, ir kasdienės maldose sau prašome palaimos: prieš didesnes keliones, prieš egzaminus, gal net prieš rašomuosius darbus. Bet ar dažnai mes prisimenam artimą savo smulkutėse kasdienėse maldose? Ar prisimename savo motinas, kurias gal palikome tėvynėje nežinomam likimui, ar kurias turime su savimi drauge ir kurios atiduoda kiekvieną geresnį drabužį, kad tik dukra gražiau atrodytų, kurios, pačios nykdamos, atitraukia nuo savo burnos riebesnį kąsnį, kad jų vaikas nenustotų kilogramo svorio? Ar dažnai mes prisimenam jas — tas tyliąsias didvyres savo maldoj, ar dažnai paprašom ištvermės jų dvasiai ir stiprybės jų kūnui?

Už geležinės Rytų uždangos Altajaus, Sibiro, Kazachstano plotuose tūkstančiai mūsų tautiečių kenčia žmogaus sukurto pragaro kančias. Gal ne vienas iš jūsų brolis, sesuo, motina ar tėvas. Tik fantazijoje, tik iš po poetų plunksnos ar dailininko teptuko į mus prabyla šiurpūs vaizdai kruvinų, kaulėtų rankų, kylančių iš Sibiro taigų . . . Gal jos kyla, kaip maldavimas padėti, kaip grasinimas neužmiršti? . . . Ir, vis dėlto, mes juos užmirštam. Užmirštam savo mažytį kasdieninę maldą, nors turime Viešpatį, Kurio akiai ir valiai nėra geležinių uždangų, ir Kuris yra pasakęs: belskitės ir bus jums atidaryta. Bet ar mes beldžiamės?

Ir štai šią akimirką, kai mes ekskursuojam gražiausia Vokietijos upe, kai romantiškai nusiteikusios praplaukiame pro išpūdingąją Lorelei, mūsų lietuviškuose miškuose granatos drasko jaunų vyrų kūnus, kaimuose kerštinga ranka žudo jų žmonas ir kūdikius, o miestų aikštėse kaip šmėklos kybo pakaruokliai — lavonai tų, kurie nuo plėšikų gynė tėvų žemę . . . Ak, kaip visa tai yra baisu ir tolima jautriai moteriškai širdžiai! . . . Bet ar tokia pat tolima yra mums gailėstinčiausioji Kristaus širdis, kuri kažkada pati buvo ietimi perverta, ir argi taip šiurpu yra mūsų didvyriškų partizanų kančias paaukoti tai Dieviškajai Širdžiai mūsų smulkutėj, kasdieninėj vakaro maldoj? . . .

Kažkada, kai aš pati buvau tokia jauna, kaip jūs šiandien, mūsų gimnazijoje vedė rekolekcijas neužmirštamasis vienuolis jėzuitas kun. Venckus. Jis patarė mums turėti mažytį savo kasdieninių maldų kalendorių — kad ir nerašytą — kieno rūpesčius mes galėtume pavesti Dievui kiekvieną savaitės dieną ir kam prašyti palaimos. O jeigu ir mes bandytume panašiai pasielgti? Gal tai būtų žingsnis į tai, kad mūsų ateiti-

Milano un-to prof. A. Šidlauskaitė su Vokietijos mergaičių at-kių dovana šv. Tėvui.

ninkiškas tikėjimas nebūtų tik šventadienis rūbas, o giliausias gyvenimo turinys.

Tiesa, per Velykas mes paprastai nepraleidžiame Atgailos Sakramento. Užvelkam savo sielai šventadienį rūbą Prisikėlimo Varpams skambant, ir vėl nuvelkam — iki ateinančių Velykų. O didžioji Kristaus gimimo šventė? Ar mes įsijaučiam, prieš ką mes prakartėlėj nusilenkiam, gal ne tik prieš gimusį Dieviškąjį Kūdikį, bet ir prieš Kūdikį, kuris išaugo į jaunikaitį — tokio amžiaus, kaip jūs šiandien, ir Kuris turėjo ir tokių pat žmogiškų pagundų, tokių pat sielvartų, tokių pat kietų pareigų, kaip jūs šiandieną turit. Bet ar mes eucharistiškai susijungiam su tuo Kūdikiu, prašydamos iš Jo, kaip iš dievažmogio, palaimos mums — žmonėms!

O Sekminės — Šventosios Dvasios šventė — šventė giliausios prasmės mūsų Bažnyčioj. Argi ne tam Kristus gimė, kad mūsų atpirkimui mirtų ant kryžiaus, ir ar ne dėl to jis mirė, kad šventoji Dvasia, suspindus viršum žmonių galvų, išsiliepsnotų ir žmonių širdyse, jas pašventindama ir sustiprindama krikščioniškajam gyvenimui, krikščioniškai kovai ir krikščioniškam laimėjimui? . . .

Jūs visos iš Šventosios Istorijos žinote apie Sekminių stebuklą, kada Šventoji Dvasia ugnies liežuviais suplazdėjo viršum žmonių galvų, visos tautos, kalbėdamos sava kalba, vienos kitas suprato. Ir ano stebuklo šešėly — šešėly Sekminių Evangelijos, ar mes priklauspiame prie Dievo Stalo, prašydamos vieno mažyčio stebuklėlio, — kad ir į mūsų širdis nužengtų šventoji Dvasia, ir kad liepsna, kurią Ji įžiebtų, niekada mumyse nebeužgestų . . .

Sostinės Vilniaus bokštai.

Saulės pasiilgus

KRISTINA ŠAKĖNAITĖ

Fragmentas iš romano „Išvogtas pavasaris“

Jautėme, kad žemė maudosi žieduose ir saulėj, jautėm, kad ten, anapus mūsų ir sargybų, šypsosi gegužis, žiedais pasipuošęs, kad gyvenimas skuba ir verda. O mums? Mums duotas tik siauras dangaus plyšelis, toks mažytis, toks mėlynas, toks švelnus, lyg kūdikio garbanėlė, nukritus ant akies.

— Mergaitės, šiandien, atrodo, labai graži diena, kad tik vestų pasivaikščioti, kol saulė tebebus „būdose“, — atsidusau, stovėdama prie kameros lango.

— Neužsimanyk vėl lipti prie grotų, kaip anądien. Vėl nualpsi, pamačius žaliuojančius medžius.

— Pavasaris, gegužis, ak tu, Kristina, reikia susitaikyti su likimu, — ramino bardama visuomet man gerutė Alicija.

Katrytė tuo tarpu rūpestingai minkė duonos sviedinuką, į kurį įdėjus laišką, progai pasitaikius, norėję „būdoj“ permesi eseriai. Tuo tarpu iš gretimos kameros pasigirdo „morzė“. Alicija, pačiupus šaukštą, tuoj telegrafuoti atgal. Lilė ėjo sargybą prie durų. Aš, susirietus prie Alicijos, stropiai seku jos miną, laukdama naujų žinių.

— Bolševikai į Pabaltijį traukia kariuomenę, — pagaliau pasako Alicija, nušvitusiu veidu.

— Dieve, Dieve, duok greičiau greičiau karą, — sudejavom visos, o veiduose žaidė lengvutė šypsena.

Staiga atrakina kameros duris.

— Pasivaikščioti! — šuktelėjo vyriškas balsas. A, tai „Bimbaliukai“, neblogas prižiūrėtojas, kartais išdrįsta ir pajuokauti. Syki, kai mes paprašėm jo adatos, siūlų ir druskos, jis mus gražiai paerzino:

— Na, na, tanko neužsimanykit.

— O ką, mes galim ir tanko paprašyti, nemanyk, — atšovė visad drąsi Alicija.

Mes jo nelabai bijom. Einam koridorium pasistumdydamos. Jis baras, grąšina karceriu, bet mes žinom, kad jei kitas nematys, „Bimbaliukai“ mums nieko nedarys. Išėinam į kiemą. Dieve, kokia saulė, kokia didelė ir karšta. Ir dangus toks didelis ir taip mėlynas, lyg vosilkų jūra. Žiūrim — prie pat mūro kiaulpienė pražydus. Lilė kapt, nuskynė ir eina toliau. Pamatė „Bimbaliukai“ pradėjo bartis ir reikalauti parodyti, ką paėmė nuo žemės. Toji, rydama seilę, atsakė: — Žirmį, va, kur jis dabar, — ir parodė į pilvą. Tas bumbėdamas ir šaukdamas ant visos moterų giminės, nuvedė mus į pasivaikščiojimo „būdą“. Tegul šaukia, mes visvien jo nebijom, į karcerį nejdės jis.

Pasivaikščiojimo „būdoj“ metu greit apžiūrėm visas sienas: ar nėra kokio įrašo, naujienų, pavardžių kokių. Šį kartą niekur nebuvo galima atrasti morzės taškelių. Tiek to, susikibom su Katryte ir vaikstom ratu po būdą.

— Kai žemė taps žiedais marga,

Aš diemedžiu žydėsiu.

Kai priešas mindžios tėviškėlę —

Poemą jam sudėsiu. —

Pradėjau vaikščiodama balsiai deklamuoti.

— Mergaitė, kaip tavo vardas, kuri taip gražiai deklamuoji? — pasigirdo iš gretimos, „būdos“ vyriškas balsas.

— Kristina, — atsakiau.

— Mano Jurgis, būkim pažįstami.

A. Baužinskaitė (Hanau)

Vasaros lietus

Susisupo saulė debesėlių skraiste
Ir pravirko tyliai ašarom gailiom,
Šlaito ramunėlė, čiobrelis palaistė,
Nuprausė eglynus blizgančiom rasom.

Debesėliai linksta vėjo supurenti,
Ir dangaus mėlynėj supasi lengvai.
Stirnom šoka, blaškos, švenčia džiaugsmo šventę,
Pūko debesėliai — tie skliautų laivai.

Apibarsė pievas, javų lauką, giria,
Krištolo lašeliais vasaros lietus.
Iš už debesėlių linksmai saulė irias.
Tuoj dangaus mėlynėj debesėliai siaus.

Hanau liet. gimn.

Centrinės sienos per sienos apačią, atkasus žemes,
iškišau ranką į jo „būdą“. Mano ranką tvirtai suspaudė
vyriška ranka, ir aš išgirdau tylų kugždesį: — Vilties,
stiprybės, ateis diena laisva ir mums ir Lietuvai. Ar
rūkot?

— Taip, — atsakiau. Jis minutei paleido mano ranką
ir įdėjo į saują keturis popirusus. Aš numėčiau pa-
piirusus į „būdą“, o pati vėl iškišau ranką pas juos.
Staiga, mano ranką skaudžiai primynė.

— Paleisk ranką, — surikau. Tyla.

— Paleisk ranką, — antrą sykį riktelėjau.

— Nešūkauk, ten kažkas pradare duris, kentėk, —
subarė draugės. Vyrų „būdoj“ girdėjosi barimas ir
grąšinimas. Dar minutė ir mano ranka laisva. Išgir-
dau: — Pavojus praėjo, už „bako“ rasi laišką. Supra-
tom, kad prižiūrėtojas nugirdo mūsų pažintį ir brolis
Jurgis, nenorėdamas manęs išduoti, užmynė mano
ranką.

Už poros dienų randu mažytį laiškėlį: „Mylima sese,
nežinau, kas tokia esi ir iš kur. Žinau tik Tavo vardą,
bet žinau daug. Žinau, kad ir tu kenti. Mus riša
bendra skausmo grandis, bet, tikėk, ji greit subyrės ir
tada be užtvarų paduosim viens antram ranką. Jurgis.“

Kitą dieną rūpestingai padedu už „bako“ išvietėj
mažą laiškeliuką. Dienos slinko. Jokios žinutės, kuri
pajvairintų gūžias valandas. Tik vieną rytą randu
ant lango rėmo išvietėj įrašą: „Kristinut, išvažiuoju
8 metams į Kazachstaną. Aš gal ten laisvės sulauksiu,
o Tu čia pat Lietuvoj. Ištvėrmės, nepamiršk maldoj,
pasitik, kai grįšiu. Jurgis.“

Sieloj paliko taip tamsu ir juoda, taip begaliniai
klauku. Aštuoniems metams be tėviškės saulės, be
pastogės, be artimos širdies, lyg šuo ujamasi ir daužo-
mas. Mano Viešpatie, už ką? Ar už tai, kad mylėjo
sklypelį savo mėlyno dangaus? Grįžau į kamerą švi-
ninėm kojom, sieloj draskėsi skausmas, lyg alkanas
šuva. Ir, rodos, jutau savo rankoj jo vyrišką ranką ir
girdėjau jo testamentinius žodžius: „Ateis laisva diena
ir mums ir Lietuvai.“

Buvo puiki gegužės naktis, kai tu, broli, išėjai. Žy-
dinčių vyšnių ir obelių šakos balzganoje mėnulio švie-
soje tartum mojo tau „sudie“ . . . kai tu prie sodo
vartelių atsiveikini su mama. Tavo veide spindėjo
tvirtas pasiryžimas ir valia. Bet tavo balsas truputį
virpėjo, kai tu tarei: „Aš grįšiu, mama!“

Tau einant Panemunės tiltu, tyliai apačioje, šna-
rėjo Nemunas. Kaunas miegojo. Tik kai kur Šančiuose
spindėjo žiburėliai ir ilgomis spygliuotomis juostomis
driekėsi Nemuno vandenin. Ir tą naktį tu pasakei:
„Kodėl man niekad nebuvo toks gražus Kaunas, kaip
šią naktį?“ Tu nejautei, kad jau paskutinį kartą tavo
pėda liečia Kauno gatvių grindinį.

Iš Panemunių sodų tave ilgai lydėjo žydinčių vyš-
nių kvapas. Kaiėjai tu Juozapavičiaus prospektu,
tyliai biro ant šaligatvių kaštanų žiedų lapeliai ir lyg
snaigės dengė tau galvą, pečius . . .

Per Žaliąjį tiltą nudardėjo traukinys. Toli Kaunu
aidėjo garvežio švilpukas, lyg tardamas sudie, sudie . . .

Prieš stotį apsidairėi. Miegąs Kaunas tyliai šla-
mėjo medžių viršūnėmis. Karo Muziejaus bokšte iš-
mušė pusę pirmos. Karmelitų bokštai, Prisikėlimo
bažnyčia, Kūno Kultūros Rūmai, Centrinis Paštas, Pa-
žangos Rūmai — viskas tau plaukte plaukė pro akis.
Tai paskutinis sudie . . .

Įėjai į stotį. Neužilgo atėjo ir traukinys. Tu įlipai.
Pro vagono langą dar kartą pažvelgei į miegantį
Kauną. Gal bylojo širdyje baisus nujautimas, tačiau
tu stengeisi jį užslopinti. Ir traukys tave išnešė . . .
Toli, toli . . .

Dabar kažkur ten yra tavo kapas. Nepalaistė savo
ašaromis jo nei mama, nei aš. Savo gyvybę tu pa-
dėjai ant tėvynės aukuro niekam nežinomas, nereika-
lingas . . . Tik gal mirdamas prisiminei miegantį
Kauną, tyliai šnarantį Nemuną, žydinčias vyšnias ir
namus . . . O gal ir nespėjai. Bet aš žinau, kad tavo
paskutinis atodūsis buvo skirtas tėvynei, kurią tu taip
karštai mylėjai. Dabar tave dengia svetima velėna . . .
O broli, kada galėsiu aplankyti tavo kapą, tą menką
medinį kryželį? O gal jau ir jį nušlavė karo audra
ir tu likai vienui vienas . . .

Bet nors ir daug žydinčių pavasarių praeis, tu, broli,
niekad nebūsi mūsų užmirštas. Nors tavo kapo neliks
nė ženklo, tačiau ta gegužės naktis kiekvieną kartą
primins tave ir tą paskutinį „sudie“ . . .

Seligenstadto liet. gimn.

Mes davėm jau daugiau, negu mūsų laisvė galėtų
kainuoti. Mums paliko kova ne tik dėl tėvynės egzisten-
cijos, bet ir už tai, kad kur nors pasaulyje liktų laisvas
ir gyvas žmogus.

LIETUVOS PARTIZANAI

Moterų jaunimo charta

Moteriško katalikų jaunimo Charta arba Deklaracija, priimta Romos kongrese

„Mes, pasaulio katalikės mergaitės, atstovaujančios bet kurią rasę ir socialinę klasę, suprasdamos mūsų misijos svarbą dabar ir ateity, jausdamos iš to išeinančią atsakomybę ir vaidmenį, kurs tenka mums atlikti teisingos ir pastovios taikos, garantuojančios moralinį ir materialinį tautų gerbūvį, asmens ir šeimos teises, atstatyme ir išlaikyme,

„Konstatuojame, kad šiandien trūksta pasaulyje taikos dėl tiesos, teisingumo, meilės, tvarkos, saugumo ir altruizmo stokos;

„Manome, kad moterys ir ypatingai katalikės mergaitės, gali prisidėti prie šios būklės pagerinimo, jei tuo tikslu dirbs broliškoj vienybėj;

„Norime pasiruošti šiai misijai, atlikti ją ir, mūsų gyvenimo ir veiklos pavyzdžiu, pabudinti troškimą tuose, kurie šiandien gyvena subediejęusio pasaulio dezorientuoti, kad ir jie išpažintų mūsų tiesą, laimės ir taikos šaltinį.

Pareiškiamo mūsų valią visas jėgas aukoti šiam tikslui ir tikimės būti naudingos mūsų specifiškai moteriškais ištekliais.

„Mūsų — moters asmenybė — turi pilnutinę vertę, kaip ir vyro asmenybė

„Biologinio ir fizinio pobūdžio prigimties skirtumų dėlei, mūsų teisės ir mūsų pareigos šeimoj ir visuomenėj yra skirtingos nuo vyro teisių ir pareigų.

„Suprasdamos, kad tos pareigos savo visumoj sudaro didžios vertės moralinį veiksni, kurs yra būtina sąlyga pilnutiniam žmogiškos tvarkos nustatymui, randame reikalo suformuluoti jas ir pareikšti mergaičių katalikų statuto formoje.

„Teigiame, kad kiekviena jauna moteris, kaip asmuo, privalo:

1. turėti, deramos socialinės tvarkos dėka, sąlygas savo sveikatos palaikymui, normaliam fiziniui išsivystymui, kaip teisę išplaukiančią iš jos prigimties savumų ir kaip priemonę pasiruošti žmonos ir motinos pareigoms;
2. būti išaukleta, atsižvelgiant į savo asmenybės reikalavimus;

Vieno Lietuvo un-to stud. at-kės, vokiečių okupacijos metais dirbusios su moksl. at-kēm.

- a) moralės ir religijos srity garantuojant sąžinės laisvę,
- b) atsižvelgiant į ypatingus kiekvienos palinkimus,
- c) atsižvelgiant į moters pareigas šeimoj, duodant jai specifiškai moterišką ir namų ruošos kultūrą,
- d) atsižvelgiant į jos veiklą visuomeninėj plotmėj, paruošiant ją kaip profesinę darbininkę.

Šitas auklėjimas turi būti paremtas jaunuolės tėvų sutikimu ir turi užtikrinti laisvę pasirinkti mokyklas ir organizacijas, atsakėnčias jaunuolės ideologijai.

3. Būti laisva pašaukimo (moterystės ar mergystės) pasirinkime;

4. Būti ginama nuo viešų, jos asmenybę deformuojančių, dorovingumo pavojų (pornografijos, prostitucijos ir t. t.)

Kaip profesinė darbininkė, jaunuolė

1. turi turėti laisvę rinktis darbą ar profesiją pagal savo palinkimus, neprieštaraujančius savo pašaukimui.

Orientavimas profesijon turi būti atliktas užtikrinant asmens laisvę,

2. darbas turi būti atliktas tokiose sąlygose, kurios nepažeistų asmens vertės, fizinės sveikatos ir dvasinės lygsvaros,

„Tuo tikslu:

- a) pageidaujame, kad kiekviena šalis suorganizuotų sveikatos tikrinimo punktus ir pasirūpintų profesiniu jaunuolių paruošimu, prisitaikydami prie laiko sąlygų ir galimybių;
- b) reikalaujame, kad uždarbis, kaip vyrui taip ir moteriai, būtų nustatomas pagal atlikto darbo kiekybę ir kokybę, išskyrus tuos atvejus, kurie liečia šeimą išlaikančius asmenis. Darbininkų organizacijos turi turėti mergaičių organizacijų atstovus jų vadovybėse. Darbo valandų skaičius turi būti toks, kad jaunuolei liktų laisvo laiko sveikam ir pailsinančiam pomėgiui, kultūriniais ir dvasiniams reikalavimams patenkinti ir religinėms praktikoms atlikti.

„Kaip pilietė jaunuolė privalo:

1. Turėti laisvę organizuotis bendrojo gerbūvio ribose,
2. dalyvauti viešame gyvenime, užimdama tokią vietą, kuri atsako jos pasiruošimui ir jos prigimčiai,
3. naudotis politinėmis teisėmis, ypačiai balsavimo teise, tuo būdu užkirsdama kelią sauvališkam moters iš politinio gyvenimo išskyrimui.

„Kaip būsima žmona ir motina jaunuolė privalo:

1. turėti įstatymais garantuotą laisvę vyro pasirinkime,
2. turėti teisę į ekonominę paramą, kuri užtikrintų moterystės galimybę: kraitį ir visa tai, kas reikalinga padengti su šeimos įkūrimu susijusias išlaidas.
3. Šeimos, kuriai moteris yra skirta, ribose, moteriai turi būti užtikrintos:
 - a) asmens teisės, (sąžinės laisvė ir moters asmenybės išlaikymas),
 - b) galimybė, kaip savo vyro lygiateisei draugei, dalyvauti šeimos autoriteto pareikšime, ypačiai auklėjimo ir namų ruošos srityje.

„Tuo tikslu prašome, kad šalyse, kur dar nėra pri pažintos moters ir vyro lygybės teisės vedusiųjų tarpe, valdžios įstatymai gintų moterį prieš vyro perdėtą autoriteto pareiškimą, ir kad būtų duota teisė moteriai paimti į savo rankas namų vadovybę tais atvejais, kada vyras pasirodytų tam netinkamas;

4. stengtis nustatyti tokią visuomeninę ir ekonominę tvarką, kuri duotų galimybę moteriai atlikti savo laisvos namų valdovės ir savo vaikų auklėtojos misiją.

5. valdžios autoritetas turi stengtis palenkti visuomeninio gyvenimo įstaigas bendradarbiauti morališkai sveikos atmosferos sukūrimui, likviduojant tai, kas palaiko viešą nedorovę.

„Pripažįstame, kad šioms teisėms, iš mūsų pusės, atsako atitinkamos pareigos:

„Kaip asmuo: jaunuolė privalo respektuoti savo asmens vertę ir tobulinti savo fizines, protines ir moralines savybes.

„Kaip profesinė darbininkė: jaunuolė privalo tarnauti visuomet savo pajėgumo ir savo moteriško pašaukimo ribose; tuo tikslu ji privalo gilinti savo profesinį pasiruošimą ir atsakomybės jausmą, pagyvinti, reikalui esant, aktyviai prisidėti prie sindakalinių ir panašių judėjimų, kurie turėtų pagreitinti krikščioniško mokslo šviesoj profesinių ir socialinių problemų išsprendimą.

„Kaip pilietė: turi ugdyti visuomeninio atsakomumo jausmą ir, pagal savo palinkimus ir galimybes, įsipareigoti bendradarbiauti su tais, kurie dirba šeimos, moters ir vaiko teisių gynimo darbe.

„Kaip būsima žmona ir motina: turi rimtai pasiruošti šiai misijai namų ruošos ir vedybinio gyvenimo srity,

turi kultivuoti iki maksimumo pedagoginius talentus, nekaltumo, švelnumo ir protingumo dorybes, kurios turėtų būti kiekvienos jaunuolės puošmena;

kovoti su visu kuo, kas gresia pavojumi šeimai, moteriai ir kūdikiui.

„Mes laikome būtinu pažinti šias teises ir pareigas tuo tikslu, kad pajustume mūsų pilną atsakomybę prieš Dievą, artimą ir visuomenę.

„Tikimės, kad prie mūsų principų prisidės viso pasaulio mergaitės, kurios natūralinės teisės pagrindu ir šaltiniu laiko Dievą, ir ypačiai tos jaunuolės, kurios, kaip krikščionės, tiki į Jėzų Išganytoją.

„Žinome, kad kalbame milijonų jaunuolių vardu, kurios, nežiūrint kuriai rasei ar socialinei klasei priklausytų, yra su mumis, būdamos katalikės.

„Esame įsitikinusios, kad asmens, šeimos, profesijų, valstybių ir tarptautinio gyvenimo tvarkos nustatymas galimas tiktai pagal krikščionišką mintį; kad tiktai ji gali pašalinti tuos pavojus, kurie kaskart labiau grąsina pasauliui, ir paruošti naują, sutarimu ir taika pagrįstą erą, dėl kurios esame pasiryžusios veikti ir kovoti drauge su visais geros valios žmonėmis.“

Blogi ir neverti krikščionies vardo, jeigu mes tik metrikuose užrašyti krikščionimis, arba jeigu mes neatsisakome Kristaus išpažinimo tik žmonių akių dėlei ar šiaip kokiems žemiškiems tikslams, o savo gyvenimu nieko neparodome, kad mes, kaip kitokio mokslo pasekėjai, faktiškai esame kitoki!

PRANAS DOVYDAITIS

Tarptautinis Katalikių Kongresas

1947 m. rugsėjo 7—16 d. d. Romoje įvyko Tarptautinės Katalikių Moterų Lygų Unijos ir Mergaičių Jaunimo Sekcijos kongresas. Lietuvos kongrese atstovavo Milano universiteto profesorė Dr. Agota Šidlauskaitė ir Romos universiteto studentė p-lė Macevičiūtė. Lietuva buvo minima šalia kitų valstybių. Šv. Tėvui audiencijos metu buvo mūsų atstovių įteikta Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjungos ir Katalikių Mergaičių Jaunimo vardu dovana: Aušros Vartų koplytėlė. Kardinalui Pizzardo įteiktas tremties lietuviškas spaudos albumas. Taip pat įteiktos tautinės medžio dovanos Tarptautinės Unijos Pirmininkei poniai Engheringh-Steenbergh ir Katalikių Mergaičių Sekcijos Pirmininkei panelei de Hemptinne.

P-lė de Hemptinne savo paskutiniame laiške, rašytame po kongreso, apgailestavo, kad į Romą negalėjo atvykti atstovės iš prancūzų zonos. Drauge ji pareiškė, kad mūsų atstovės, lietuvės iš Italijos, prof. dr. Šidlauskaitė ir stud. Macevičiūtė labai gražiai atstovavo savo tautietes.

„Mergaičių Ateitį“ redaguoja B. ŠLEPETYTĖ.

Raštus siųsti „Ateities“ adresu, pažymint

„Mergaičių A.“

== Iš mūsų gyvenimo ==

Eichstätt. — Mergaitės veikia pasiskirsčiusios 3 būreliais: I—II kl., V kl. ir VII—VIII kl. Jaunesniasias nares globoja vyresnių klasių narės, o VII—VIII kl. būrelį — ateitininkė studentė. Kiekvienas būrelis turi atskirą darbo planą ir pagal jį dirba. Pavyzdžiui, VII—VIII kl. būrelis per pirmąjį 1947—1948 m. m. ketvirtį padarė 7 susirinkimus, kuriuose išnagrinėjo 6 temas (parašė tiek referatų), surengė diskusijas ne savo būrelio rėmuose, rašė visos narės bendromis temomis (taip pat ir atskiromis) rašinėlius, juos kritikavo ir vertino, mokėsi dainuoti, iškaltos, deklamavimo, nagrinėjo ateitininkiškosios ideologijos pagrindus, skaitė šv. Raštą ir kt. Be to, narės kiekvieną dieną aplanko bažnyčią, meldamos pasirinkta intencija. Paskutiniui metu yra ypač atkreiptas dėmesys į praktiškąjį veikimą: k. a. gerus darbelius, padedant artimui ir kt. Panašiai veikia ir kiti būreliai.

1947. IX. 20 suruoštoje religinėje valandėlėje aktyviai dalyvavo ir mergaitės: sukūrė vakaro maldą, giedojo ir kt. Taip pat mergaitės neatsilieka ir nuo šv. Mišių klausymo rateliais rytais už kuopą. **D. V.**

Hanau. — Stovykloje veikia du mergaičių ateitininkių būreliai. Vyresniųjų mergaičių būrelis išsirinko Šv. Teresėlės vardą, jaunesniosios ateitininkės — Šatrijos Raganos vardą. Būreliai turi savo globėjas: vyresniųjų p. Sužiedelienė, jaunesniųjų — p. Mažeikienė. Susirinkimai vyksta kas savaitę, į kuriuos dažnai atsilanko ir kun. kapelionas. Susirinkimuose skaitomos ištraukos iš Šv. Rašto, šv. gyvenimų, skaitomi įvairūs referatai. Žodžiu, stengiamasi kuo tampriau burtis, bendradarbiauti ir stiprėti savo ideologijoje. **A. B.**

Tvarko L. DAMBRIŪNAS

KALBOS KŪRYBA

Beveik kiekviena tauta turi savo kalbą. Ji nėra tautai kieno nors duota, bet jos pačios susikurta. Kuriama ji yra visų tautiečių, t. y. visų jos vartotojų, pastangomis. Tik ne visais laikais vienodai ji kuriama. Galėtume skirti du ryškesnius kūrybos laikotarpius — nesąmoningąjį ir sąmoningąjį. Skiriasi jie tuo, kad pirmojo, nesąmoningojo, laikotarpio atskiri kalbos kūrėjai nėra žinomi. Taip kaip liaudies grožinės kūrybos, pav. liaudies dainų, kūrėjai nėra žinomi. Sąmoningojo laikotarpio kalbos kūryboje daugiau ar mažiau pasireiškia ir atskiri asmenys. Ir jie yra žinomi, kaip atskiri grožinės lietratūros kūrėjai rašytojai. Vadinasi, kaip literatūroje, taip ir kalbos kūryboje galima skirti liaudies ir individualią, atskirų asmenų, kūrybą.

Pagal tai galima skirti net dvi kalbas — liaudinę ir individualinę. Individualinės atskirų asmenų kūrybos rezultatas yra dabartinė mūsų literatūrinė kalba, kuri, lyginant ją su liaudine kalba, turi ryškesnį individualumo požymių. Ji šviesuomenės pastangomis sukurta. Atskirų asmenų įtaka jos kūryboje gali būti gana ryški. Tas faktas ir suteikia literatūrinei kalbai individualumo pobūdį. Tiesa, liaudinę kalbą kuria irgi ne kolektyvas, bet atskiri individai, asmenys, bet jie nėra ryškūs, individualūs. Liaudinės kalbos kūrėjas taikosi prie daugumos skonio, visuomenės įpročiai yra jo kūrybos norma, tuo tarpu individualus kūrėjas yra daugiau laisvas ir jis pats iš dalies formuoja visuomenės skonį.

Lietuvių literatūrinei kalbai atskirų asmenų įtaka ypač ryški. Toji lietratūrinė kalba, tokia, kokią mes ją šiandien turime, sukurta per kelias dešimtis metų. Tam labai daug reikšmės turėjo spauda. Ji negalėjo naudotis visomis tarmėmis, bet turėjo kurti viena bendra visam kraštui kalbą. Tokia bendrinė kalba pradėta sparčiau kurti nuo „Aušros“ laikų, paėmus pagrindan vakarų aukštaičių tarmę. Tas kūrybos darbas suintensyvėjo spaudą atgavus ir pražydo laimėjimais Nepriklausomybės laikais.

Kas buvo tie aktyvūs bendrinės kalbos kūrėjai? Tai rašytojai, mokslininkai, spaudos darbininkai, mokytojai, žodžiu, aktyvioji šviesuomenės dalis. Kiti, nors ir nieko nerašė ir aktyviai nekūrė, buvo pirmųjų talkininkai, kuriamos kalbos mokiniai, jos platintojai, vykdytojai. Vadinasi, reikia ne tiksliai kad būtų, kas kalbą kuria, bet ir kas jos mokosi ir skleidžia. Vieni ir kiti yra lygiai reikalingi. Ir visų tų pastangų dėka turime šiandien savo bendrinę literatūrinę kalbą gryną, gražią ir tinkamą visiems kultūrinio gyvenimo reikalams. Pamažu ji ėmė daryti įtakos net liaudinei kalbai, iš kurios yra išaugusi. Net seni jau žmonės, jos veikiami, išmetė iš savo kalbos seniau vartotus žodžius, kaip **abrozdas**, **čėsas**, **čystas**, **griekas**, **kvietkai**, ir k., pakeisdami juos naujais, grynai lietuviškais žo-

džiais. Mūsų tad pridermė, ypač dabar, gyvenant svetur, išlaikyti tą savo gražią kalbą, apsaugoti ją nuo pašalinių, negerų įtakų ir dar labiau ją tobulinti. Kad ši tikslą pasiektume, **reikia visiems daugiau savo kalba domėtis**.

Kuriant, tobulinant kalbą, neužmirškime šių trijų reikalavimų: 1. ji ir toliau turi pasilikti tokia pat originali, gryna, 2. graži, 3. praktiška. Pasiaiškinkime truputį tuos tris dalykus.

Kodėl mūsų kalbą turi likti originali, gryna, yra beveik savaine suprantama. Taip kaip mes nenorime tapti nelietuviais, taip nenorime atsižadėti ir savos originalios lietuviškos kalbos. Originalas juk visuomet yra vertingesnis už kopiją ar imitaciją, grynas dalykas visuomet vertingesnis ir įdomesnis už kokią mišinį, konglomeratą.

Antras reikalavimas — kalba turi būti graži. Tai irgi savaime suprantamas reikalavimas. Grožio siekimas žmogui yra įgimtas. Tai vienas iš pagrindinių žmogaus siekimų (šalia tiesos ir gėrio). Kiekvienas žmogus stengiasi, kad jo judesiai, kalbėjimas, apsirengimas būtų estetiški, mėgsta gražiai sutvarkytame kambaryje gyventi, mėgsta būti gražioje aplinkoje. Suprantama, kad ir kalba negali sudaryti čia išimties. Kalba, ta viena iš didžiausių Dievo dovanų žmogui, negali būti vertinama vien pagal jos naudingumą ar panašų principą. Nuo ko priklauso kalbos grožis, yra jau kita tema, kuria reiktų kalbėti atskirai.

Pagaliau trečias reikalavimas — kalba turi būti praktiška, t. y. lengva, patogi, tinkama visiems praktikos gyvenimo reikalams. Tai irgi svarbus ir visuotinis reikalavimas. Visi žmonės ir visose srityse to praktikos patogumo, tinkamumo siekia. Todėl sprendžiant kurį kalbos klausimą, paprastai ir atsižvelgiama į tuos tris reikalavimus. Kaip tai daroma praktiškai, pasiaiškinkime keliais pavyzdžiais.

Jeigu, sakysime, turime du žodžius, kurie grožio ir praktiškumo atžvilgiu yra vienodi, bet skiriasi savo kilme (vienas yra savas, o kitas nesavas), tai pirmenybę paprastai duodame savam, originaliam žodžiui, pav. **krosnis** ir **pečius**, **pramonė** ir **industrija**, **nesąmonė** ir **absurdas**, **truputis** ir **biskis**, **vasarinė** ir **vila**, **sviestainis** ir **buterbrodas** ir k. Žinoma, ne visų svetimos kilmės žodžių vengiame. Nemaža, ypač mokslo srity, mes jų vartojame. Bet tik tiek, kiek reikalinga, būtina, pav. **geografija**, **atsronomija**, **medicina** ir k.

Iš dviejų vienos reikšmės savų žodžių pasirenkamas tas, kuris yra patogesnis bei gražesnis, pav. **skėtis**, **keleivis** yra patogumo ir estetikos atžvilgiu tinkamesni už **lietsargis** bei **keliauninkas**. Pirmieji yra trumpesni ir dėl to jau patogesni. Ilgi žodžiai dažniausiai nėra nei patogūs, nei estetiški. Taip pat tokie žodžiai, kaip **gerovė**, **ligoninė**, **pažanga**, **įpėdinis** estetiniu atžvilgiu

priimtesni už **gerbūvis**, **ligonbutis**, **pirmyneiga**, **papėdininkas**, kuriuos kai kas vartoja, ar dar neseniai vartojo, nekalbant jau apie jų darybos taisyklingumą. **Susidomėti**, **sudominti** yra gražesni ir patogesni už **susidomauti**, **suįdominti**, lygiai kaip **idealus**, **natūralus**, **modernus** estetiškesni už **ideališkas**, **natūrališkas**, **moderniškas**.

Žinoma, gali būti atveju, kada nelengva pasakyti, kuris žodis yra gražesnis. Vienam gali būti gražesnis vienas, kitam kitas. Nelygu žmonių išsiauklėjimas, nelygu ir skonis. Nebūtinai ir kiekvienas savas žodis turi būti tinkamesnis už svetimą, pav. naujadaras **purvabridžiai** neprigijo vietoj svetimo **kaliošai**. Bet iš to dar neišeina, kad jokios atrankos nereikia daryti. Priešingai, ta atranka turi būti daroma labai rūpestingai. Joks žmogus, o ypač inteligentas, negali laikytis nusistatymo: man vis tiek pat, ar: kaip pavadinsi — nepagadinsi. Jei mums ne vistiek, kaip sušukuoti mūsų plaukai, kaip parištas kaklaraištis, kaip pasiūtas švarkas, tai turi būti ne vistiek, kokia yra mūsų kalba. Kiek vienas žmogus yra didesnis ar mažesnis savos kalbos kūrėjas ir dėl to kiekvienas turi dalį atsakomybės. Visai klaidinga yra manyti, kad kalbos dalykais rūpintis yra tik kalbininkų priedermė. Jeigu norime, kad ir toliau mūsų kalba išliktų originali, kad ji tobulėtų — darytusi patogesnė bei gražesnė, turime ją domėtis, rūpintis, ją puoselėti visi, nes kalba yra visų jos vartotojų kūrybingumo vaisius bei rodiklis.

KA REIŠKIA ŽODIS APSIVESTI?

Norint kurio žodžio reikšmę išsiaiškinti, geriausia jį palyginti su panašiais žodžiais. Žodį **apsivesti** galime lyginti su **apsisukti**, **apsigręžti**, **apsikasti**, **apsitverti** ir pan. Sangražos priesaga si dažniausiai reiškia sau arba save. Vadinas, **apsisukti** reiškia **apsukti save**, **apsitverti** — **aptverti sau** arba **save** ir t. t. Dėl to **apsivesti** reiškia **apvesti sau** ką nors apie ką nors, pav. galima **apvesti** ką aplink stalą, aplink sodą ir pan.

Bet kaip žinoma, žodis **apsivesti** dažnai vartojamas vietoj žodžio **vesti** (= heiraten). Ar galima jį ta prasme vartoti? Negalima. Kodėl, paaiškės išsiaiškinus jo kilmę. Kaip atsirado žodis **apsivesti**? Štai kaip. Mūsų kalboj buvo įsigalėjęs svetimas žodis, barbarizmas, **apsiženyti**, paimtas iš lenkų kalbos. Lenkiškas **ożenie się**, paraidžiui verčiant, reiškia **apsipačiuoti**. Tiesa, pusė to žodžio nėra svetima, būtent priešdėlis **ap-** (= lenk. **o-**) ir sangražos žod. **si** (= lenk. **się**). Svetima tik antra žodžio pusė **ženyti**. Bet atėjo laikas, kada mes savo kalbą nuo barbarizmo ėmėm valyti. Tada ir barbarizmas **apsiženyti** negalėjo likti. Prisimintas senas lietuviškas tam reikalui vartojamas žodis **vesti**. Bet žmonės nuo jo vietomis taip buvo atpratę ir taip susigyvenę su barbarizmu **apsiženyti**, kad paties vieno žodžio **vesti** jiems atrodė per mažą. Jis dar prisikabino jam priešdėlį **apsikuris** buvo vartojamas prie žodžio **apsiženyti**. Tuo būdu atsirado žodis **apsivesti** vietoj seno lietuviško žodžio **vesti**.

Žodis **vesti** (=heiraten) yra labai seniai ta prasme mūsų kalboj vartojamas; jį pražista liaudies dainos, pasakos ir gyvoji kalba. Žinomoj senoj liaudies dainoj sakoma: Mėnuo saulužę **vedė** pirmą pavasarėlį. **Vesti** reiškia **parsivesti** moterį į savo namus. Tas vyras, kuris moterį **parsivedė** į savo namus, kad būtų jo žmona, tas jau yra **vedęs**. Čia, žinoma, nesvarbu, ar vyras turi savo namus ar ne, ar į savo namus **parsiveda**, į nuomotus ar pagaliau **nueina** gyventi į žmonos

namus, t. y. „**nueina** užkuriom“. Vistiek vyras žmoną **veda**, o ne atvirkščiai.

Jeigu moteris **vesti** negali, tai kaip pavadinti tą veiksmą, kuriuo ji tampa žmona? Moteris **išteka**. Ką reiškia žodis **ištekėti**? Pagrindinė jo reikšmė yra **eiti**, **bėgti**. Sakome: saulė **teka**, t. y. **eina**, **kyla**, vanduo upely **teka**, t. y. **bėga**, **plaukia** ir pan. Mergina **ištekėjo** reiškia išėjo iš savo tėvų namų ir nuėjo į vyro namus, kad būtų jo žmona. Vadinas, tapusi kieno nors žmona, moteris yra jau **ištekėjusi**. Bendros taisyklės negriauna tas faktas, kad moteris kartais iš savo namu neišeina, bet vyras pas ją ateina gyventi, t. y. „ateina užkuriom“. Kalbant apie vyrą ir moterį kartų, galima dar sakyti: jie **susivedė**, **susituokė**.

Iš tų pagrindinių žodžių **vesti** ir **tekėti** turime visą eilę išves tinių žodžių: **vedybos**, **vestuvės**, **jaunavedžiai**, **nuotaka**, **tekutė** ir k. Iš **susituokti** turime **santuoka**, **santuokinis**.

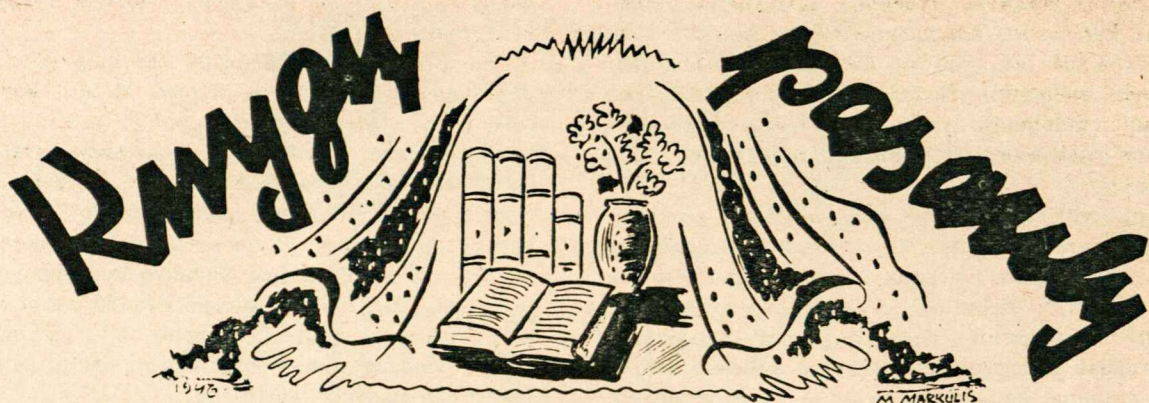
Bet iki šiol vis dar plačiai vartojamas žodis **apsivesti**. Sakoma ne tik, kad jis **apsivedė**, bet ir ji **apsivedė**, ji yra **apsivedus** ir pan. Kuo visa tai paaiškinti? Pirmiausia reikia pasakyti, kad **apsivesti** yra neišmanėlio, kokio pusinteligencio sudarytas ir tokių pat pusinteligentių paskleistas žodis, o šiandien beveik visų inteligentių nekritiškai priimtas ir vartojamas. Tai yra pagal svetimą modelį padirbtas daiktas, pav. lenkiška konfederatka (keturkampė kepurė), tik iš lietuviškos medžiagos pasiūta.

Išvada. Jei svetimas medžiagos panaudojimas gali būti kartais pateisinamas, tai svetimo modelio, svetimos formos jokių būdu, ypač kada mes turime daug geresnių ir gražesnių savo modelių. Tikrai **vesti**, **tekėti**, **susituokti** tevertotini, nes jie yra 1. seni savi žodžiai, 2. estetiškesni už **apsivesti**, 3. praktiškai patogesni, nes trumpesni ir tinka išvestinians žodžiams darytis: **vedybos**, **vestuvės**, **nuotaka**, **santuoka** ir k. iš **apsivesti** turime daryti **apsivedybos**, **apsivestuvės**, kas yra nesąmonė.

Todėl ne tik mokytojai, kaip iki šiol buvo, bet ir visi moksleiviai turi stoti į kovą su šia įsikerojusia biauaria kalbos piktžole. Visi moksleiviai turi mokyklose, namuose, susirinkimuose, gatvėje, žodžiu, visada ir kiekvienoje vietoje, neužmiršti, kad tas pitkdagis **apsivesti** yra rautinas su šaknim lauk, turi patys tai žinoti ir kiekvienam, jį vartojančiam, mokėti išaiškinti, kodėl jis mūsų kalbai netinka.

Prie Starnbergo ežero . . .

1947 m. TREMTIES GROŽINĖ LITERATŪRA

Daryti šiuo metu mūsų tremties literatūros apžvalgą ir jos įvertinimą yra gana keblu. Keblu pirmiausia jau dėl to, kad šandie patys rašytojas yra netekęs realaus ir kieto pagrindo tiek savajai egzistencijai, tiek pačiai kūrybai. Jis yra atitrūkęs, tikriausiai sakant, išplėštas iš anos gimtosios aplinkos, kurioje jis užaugo ir kuri jam padėjo formotis ir bręsti. Atsimenant, kad kūrėjas negali atitrūkti nuo gyvenamosios aplinkos ir laiko dvasios, dabar lietuviui rašytojui, atsідūrusiam visai naujose aplinkybėse, viskas dar yra

labai šviežia ir nauja. Senasis jo pa-laulėvaizdis yra sužalotas, o naujojo jis dar nesusėjęs suformuoti. Todėl ir nenuostabu, kad šandie, norint priei prie tremties kūrybos, reikia ieškoti naujų metodų ir kelių. Reikia šandie atsižvelgti ir į kūrėjo moralinį bei materialinį stovį, ir į kūrimo aplinkybes. Ir tačiau dar tai nereikia, kad literatūros kritikas turi apsilenkti su elementariausiais estetikos bei meno kūrybos reikalavimais ir tuo pačiu pateisinti ir nieko nežadančių bei analfabetinių kūrėjų „veikalus“. Šandie literatūros kritikas iš vienos pusės turi būti atlaidus, nes privalo skaitytis su kūrimo aplinkybėmis ir gyvenamąja nuotaika, iš kitos gi pusės jis turi būti kietas ir negailestingas tiems, kurie, pasinaudodami sunkiu metu, pačią literatūrą paverčia prekyviute ir iš to daro sau pasipelnymo šaltinį. O tokių turime šandie gana apščiai. Atsiminkime, kaip šis klausimas buvo aštriai keliamas mūsų periodikoje ir iš kur atsirado tokie terminai kaip „skorbutinė literatūra“. Šie terminai nėra atsitiktiniai. Su skaudama širdimi susisielojęs kritikas drįso šiais žodžiais pakrikštyti tuos „naujojo žanro“ kūrėjus ir jų kūrybą, kuri gadiną paties skaitytojo estetinį skonį ir smukdo tuo pačiu mūsų literatūros lygį. Šiuo atveju kiekvienas, turįs bent truputį meilės mūsų literatūrai, privalo kiekviena proga, pasirodžius panašios rūšies naujam „veikalui“, jį visuomenei pristatyti kaip nuodingą piktžolę ir tuo apsaugoti paties skaitytojo sveikatą ir jo kišenę. Ypatingai atkreiptinas į tai gimnazijose literatūros mokytojų dėmesys, kad jie su deramu preciziškumu išaiškintų moksleiviams tokių knygų vertę ir jų nešamą žalą. Moksleiviai savo tarpe irgi turėtų savo kuopelėse panašios rūšies nagrinėjimus įtraukti į savo darbo programas, ir literatūros

mokytojų padedami, prusintų savo literatūrinį skonį ir supratimą.

Dabar tenka peržvelgti, kokie leidiniai šiais metais pasirodė ir kokia jų vertė. „Ateities“ skaitytojas atleis šių eilučių autoriui, jei jis ne visas šiais metais tremty pasirodžiusias knygas jam pristatys, nes gal atsiras ir tokių knygų, kurių jis pats nėra matęs, o juo labiau skaitęs.

POEZIJA

Poezija mūsų literatūroje yra vyraujantis žanras. Ir tai ne nuo šandie. Jeigu su Mykolaičio veikalais „Altoriai Šešėlyje“ mes susilaukėme pirmojo lietuviško romano, tai poezijos veikalų ir tuo pačiu pripažintų poetų mes turėjome jau gana apščiai. Todėl ir nenuostabu, kad pernykščių metų mūsų dailiąją literatūrą tremtyje atstovavo beveik išimtinai tik poezija ir kaip tik jai atiteko pernai skirtos trys literatūros premijos.

Siemet šis santykis keičiasi. Ir keičiasi kaip tik poezijos nenaudai. Šiuo metu bus galima pristatyti vos kelis poezijos veikalus, kurie verti ypač paminėti. Svariausias iš jų bene bus Henriko NAGIO „Lapkričio Naktys“. Atrodo, kad šio poeto nedaug kas nepažįsta. H. Nagys mūsų tarpe jau ne nuo šandie yra žinomas ir daugelio mėgiamas. Ši jo knyga yra pernai Innsbruck'e rotatorium išleistųjų „Eilėraščių“ papildyta ir leidyklos „Patria“ premija atžymėta laida. Nagio poezijos pagrinde glūdi vienišoj žmogaus nerimas ir kančia. Jo vidaus pasaulis yra sunkios, lietingos rudens nakties gaubiamas, kurioje patys poetas, pasiklydęs tarp daiktų, lengvai duodasi suviliojamas iliuzorinės šviesos ir spalvų. Nagys lengvai valdo formą, vadovaujasi daugiausiai nuotaika, kas jam labiausiai trukdo susidaryti pasaulėvaizdį ir susirasti tikrąjį kelią.

Nobelio laureatas — jaunimo bičiulis

1947 m. Nobelio literatūros premija buvo paskirta prancūzų rašytojui **André Gide**, „Vatikano požemiuose“, išpūdžių iš Sovietų Sąjungos ir kt. knygų autoriui. Laureatas, tarp kitko, yra didelis jaunimo bičiulis. Nuo pat šio šimtmečio pradžios jis ragino Europos jaunimą išsinerti iš pseudo-idealizmo tankumyno, būti visą laiką kritišku ir iš naujo perexaminuoti esamas vertybes. Jis ir dabar viename laiške-atsakyme jaunam žmogui rašo: „Ne, negalima turėti vilties; daug labiau reikia nepaliaujamai likti neramiu. Tai yra vienintelė viltis, kurią aš laikau vertinga.“ „Jis rašo, kad dabartiniu laiku vyksta kova už žmogaus sielą. Reikia pasisakyti prieš visas pastangas, kurios siekia žmogaus dvasią apriboti ar sumažinti. Jo nuomone, jaunimas yra pašauktas išgelbėti žmogaus vertybę, kilnumą ir garbę. Taip pat mažosios tautos čia daug galinčios padaryti. A. Gide sako: „Aš tikiu mažųjų tautų jėga. Aš tikiu mažo skaičiaus jėga. Pasaulis bus keletos išgelbėtas.“ (vk)

Antroji iš mūsų jauniausios kartos poetų Vytauto MAČERNIO, deja, dar 1945 m. Lietuvoje mirusio, knyga yra Vyt. Sauliaus Italijoje išleistas „Vizijos“. Ši knyga, aišku, neapima visos Mačernio kūrybos ir tuo pačiu negali būti apžvalginė, bet duoda tik vieną vienalytį jo kūrybos pluoštą ir priede dar keletą jo paskutiniojo laikotarpio sonetų. Tačiau atsimenant, kad autorius buvo palikęs Lietuvoje, o drauge su juo ir jo rankraščiai, šis Vyt. Sauliaus darbas yra didelis autoriui paminklas. Kažin, ar Lietuvoje atsirastų kas šiuo metu Mačernį įvertintų ir jo literatūriniu palikimu susirūpintų. Teko išgirsti, kad Vyt. Saulius rengiasi išleisti šios knygos antrąją papildytąją laidą čia, Vokietijoje. Pats Mačernis ar tik nebus vienas iš pačių talentingiausių mūsų jaunosios kartos poetų. Iš pradžių pasidavęs spontaniškai kūrybai, jis vėliau vis labiau ir labiau pasineria į būties ir žmogaus dvasios paslaptis ir gelmes ir pačią poeziją pastato ant filosofijos ribos, kas ypač ryšku jo sonetuose.

Neseniai knygų rinkoje pasirodė Jurgio BALTRUŠAIČIO lietuvių kalba poezijos rinkinys „Žemės pakopos“, versta Jono Valaičio. Mūsų literatūros mėgėjų plačiuose sluoksniuose Baltrušaitis tepažįstamas iš jo išleistų lietuvių kalba knygų „Ašarų vainikas“ I ir II dalių. Tačiau jo literatūrinis lobis yra mums dar svetimas ir nedaug kam prieinamas. Yra labai džiugu, kad J. Valaitis pats pirmas bando atkelti vartus ir patį Baltrušaitį įvesti į lietuviškąją sceną. Deja, šiame vertime mes labai pasigendame paties Baltrušaičio, nebent apie jį patį liudytų vertime vartojami poetui labai būdingi žodžiai ir terminai. Pačiam vertime labai pasigendama ano Baltrušaičio žodžio grakštumo ir formos lengvumo. Tiesa, šio darbo griebėsi ne poetas, bet matematikas. Tokiu būdu ir pats vertimas yra matematišku būdu išlaikytas tiek rimuose, tiek visoj

eilėdaroj. Tačiau kada išviršinė poezijos forma yra kalte nukalama ir patys rimai tiesiog užplaukų pritraukiami, žalojant pačią lietuvių kalbą, kuri, be abejo, yra nepaprastai poezijai lanksti, tai, aišku, ir pats poezijos veidas yra neatpažįstamai skausmo iškreiptas. Čia nesinorėtų kaltinti paties vertėjo už jo gerus norus, bet pati didžiausioji kaltė krinta ant mūsų pačių poetų, kurių pirmoji pareiga būtų pasirūpinti, kad Baltrušaitis prabiltų į mus lietuviškai. O tokių apleistų darbų yra ir daugiau. Štai paminėtinas O. W. L. Milašius, Vakarų pasaulyje plačiai žinomas ir didelis, tuo tarpu pas mus, be kelių A. Vaičiulaičio išverstų poemų, jis beveik nepažįstamas.

Dar viena stambi lyrikos knyga yra Benio RUTKŪNO „Sparnus man meta paukštės“. Tai antroji pataisytoji ir papildytoji knygos „Pulsas plaka“ laida. Benį Rutkūną mes pažįstame kaip improvizatorių, giminą mūsų liaudies kūrybai ir Baliai Sruogai. Užtenka pasakyti, kad poetas nėra iš tų literatūros pionierių, kurie siekia laimėti naujų mūsų poezijai plotų, bet pasitenkina, dažnai pasigaudamas svetimų motyvų, tik savo gimtuoju kiemu, už kurio tvoros jo pasaulis baigiasi.

Tai bene bus viskas iš šių metų poezijos veikalų. Tiesa, dar šiais metais pasirodė Alės NAKAITĖS poezijos pluoštas „Be Tavęs“. Tačiau ši knyga yra lygiai tiek blanki, kaip ir blankus jos pavadinimas. Su šiuo savo debiutu autorė pasirodo daugiau negu silpnai ir neduoda jokių vilčių ateičiai.

PROZA

Jeigu pernai prozos veikalų beveik neturėjome, tai šiemet jos pasirodė gana apščiai. Svariausioji iš šio žanro knygų, be abejo, yra Vinco RAMONO „Kryžiai“. Tai romanas iš bolševikmečio Lietuvoje buities. Gerai užsirekomendavęs dar Lietuvoje, autorius su šiuo romanu išeina kaip pilnai subrendęs ir aiškus talentas. Veikalo kompozicija yra gana paprasta, patys personažų charakteriai yra truputį schematiški. Finalas yra gana keistas ir neįtikimas: Kreivėno ir Grūžto kapinaitėse nukryžiuojamas yra lyg deus ex machina. Sutrauktai kalbant, pats romanas yra parašytas dailiu ir patraukliu stiliumi ir gana vaizdžiai nupiešia suvalkiečio gyvenimą.

Balio GRAŽULIO „Brydė rugiuose“ yra autoriaus debiutas, kuris tektų vertinti gana palankiai. Auto-

rius nereiškia pretenzijų nei į novelės kompoziciją, nei į stiliaus prašmatnumą. Tiesa, su šia savo knyga jis nieko naujo neįneša, tačiau kaip d Zukas pasakorius jis yra patrauklus ir šiltas. Pats Gražulis yra daugiau realistas. Jam geriau pavyksta vaizdeliai iš kaimo buities, ir visiškai silpni yra pasakojimai iš mūsų šviesuomenės gyvenimo. Dažnai jo kūriniuose patys veikėjai yra bekraujai ir negyvi (pav., literatūros profesorius iš novelės „Pirmoji premija“ yra visiškai neįtikimas arba muzikas iš novelės „Gyvybės siuita“).

Antanas ŠKĖMA, knygos „Nuodėguliai ir kibirkštys“ autorius ateina

Nebėra Balio Sruogos

Iš Lietuvos atėjo žinia, kad Vilniuje mirė Balys Sruoga, melodingosios lietuviškos simbolizmo lyrikos kūrėjas („Dievų takais“ ir kt.), dramaturgas („Milžinų paunksmėje“, „Radvila Perkūnas“, „Apyaušrio dalia“ ir kt. autorius), teatro meno žinovas, Kauno ir Vilniaus universitetuose vedęs teatro seminarus, literatūros profesorius, išleidęs „Rusų literatūros istoriją“ ir kt. B. Sruoga buvo aukštaitis, biržietis, gimęs 1896 m. vasario mėn. 2 d. Baibokuose, Vabalninko valsč. Dvidešimtpenketis Balys džiaugsmingai paskelbia: „Todėl aš ir einu į gyvenimą, mylėdamas žemę, tą žiaurią, rūščią, drėgną. Todėl ir negailėtingai suskaitytos mano dienos man yra palaimos žemė. Ir išstremty iki dugno išsėmdamas aš mano dalį, laiminu žemės sultis ir amžinai grįžtančią dieną.“ Ir jo kūryboje daug džiaugsmo būtimi, daug saulės ir skambumo. B. Sruoga dalyvavo ir visuomeniniame gyvenime. Savo laiku yra redagavęs dienraštį „Lietuva“ ir kt. 1943 m. nacių buvo suimtas ir išvežtas kartu su prof. Yla, Lipniūnu, dr. Germanu ir kt. į Stutthofą konc. stovyklą. Ir ten būdamas, draugų raginamas ir palaikomas, nesiliovėjęs rašęs. Užėjus R. Armijai, nebeturėjo jėgų ir tį į vakarus ir bolševikų buvo grąžintas namo. Vėl profesoriavo Vilniuje. Vargo metų iškankinta sveikata nebeišlaikė. Taip įvyko jo paties žodžiai Jogailos lūpomis: „Visi mes svečiai pasaulyje: ir tu, ir vyskupas, ir aš.“ Nebeturėdami galimybės plačiau paminėti šį didįjį dainių, patariam pasiskaityti mūsų kultūrinę spaudą, kuri visa tinkamai B. Sruogą yra pagerbusi.

NAUJAS LIETUVIŲ KULTŪROS ŽURNALAS JAV

JAV pasirodė iliustruotas kultūros žurnalas „Naujoji Aušra“. Redaktoriaus Eug. Tautginas. Red. Kolegija: prof. K. Pakštas, kun. dr. J. Prunskis, rašyt. A. Vaičiulaitis, Prenumerata metams: Amerikoje ir Kanadoje 2 doleriai, kitur — 2,50 dol. Raštus ir užsakymus siųsti šiuo adresu: „Naujoji Aušra“, 10729 So. State Str. Chicago 28, III, U. S. A.

su visai skirtingu pasaulėvaizdžiu, negu Balys Gražulis. Novelių kompozicija ir situacijos aiškiai kalba, kad pas Škėmą yra dramaturgo pradų. Autorius kaip ir Gražulis yra debiutantas ir savo kūrinėliuose operuoja daugiau situacijomis, bet ne charakteriais.

Dar paminėtinas jau mums gerai pažįstamas Stepas ZOBARSKAS, kurio knyga „Savame krašte“, pasirodžiusi dar pernai metais, yra rinkinys periodikoje matytų jo novelių. Tai yra lyg savotiška Zobarsko novelių rinktinė, pradedant 1929 m. ir baigiant 1945.

Medardo BAVARSKO knygos „Klajūnas“ ir „Pilkieji namai“ didelio susižavėjimo mūsų skaitančioje visuomenėje nesulaukė. Autorius renkasi sau personažus iš tokių žmonių, kurie niekur nepritampa, kurie yra nesuprasti ir beveik nereikalingi. Tai dažniausiai destruktivūs tipai, kurių visos veiklos ir karjeros pradžia ir pabaiga yra smuklė ir degtinė. Kažkaip nenoromis peršasi mintis, kad patsai autorius savo charakterį kaip kokią kaspiną karmo ir po skiautelę lyg kokią etiketę lipdo ant kiekvieno savo kūrinio personažo. Gal būt, dėl to jie yra labai vienas į kita panašūs ir su tais pačiais palinkimais.

Daugiau gal tektų pakalbėti apie TULPĖS knygą „Kalnų dvasia“, kuri yra ne kas kita kaip visiško literatūrinio analfabetizmo rezultatas. Yra labai liūdnas faktas, kad patsai Tulpė, leisdamas šiuo metu knygą, nesiorientuoja nei stilistikoje, nei pačioje literatūros paskirtyje. Teko girdėti, kad šis jo „šedevras“ verčiamas į svetimas kalbas ir bus platinamas kaip lietuvių literatūros deimaniukas. Kiek toks veikalas pozityviai pasitarnaus pačiai mūsų literatūrai svetimųjų, akyse, tėsprendžia kiekvienas, kam rūpi mūsų tautiniai ir kultūriniai reikalai. Patsai stambiausias mūsų literatūros kapitalas tremtyje yra Lietuvių Rašytojų Tremtinių Draugijos išleistas almanachas „Tremties Metai“. Tokio veikalo savu laiku pasigedome dar nepriklausomoje Lietuvoje. Tai yra tremtyje mūsų kūrybinio gyvenimo veidrodis. Almanache dalyvauja daugiau kaip septyniolika autorių. Tiesa, iš jų ne visi yra dailiosios kūrybos atstovai, ir todėl ne visai aišku, kokia prasme suprantamas žodis „rašytojas“. Jeigu vadovautis Prof. V. Biržiškos supratimu, kad kiekvienas rašantis yra tuo pačiu rašytojas, tai almanachas šiai sąvokai pilnai atitinka. Tačiau jeigu suprasime

ši terminą kaip grynai specifinį, taikintą vien dailiosios literatūros atstovams, tai kokių būdu pateisinsime almanache Dr. M. Alseikaitės dalyvavimą? Tiesa, yra ir daugiau almanacho dalyvių, nerašančių eilėraščių bei romanų, tačiau jie yra kaip literatūros specialistai istorikai arba kritikai. Dar pabrėžtina, kad almanache dalyvauja autoriai nuo paties seniausio, ligi vos bepradedančiojo. Kažin ar tikslinga statyti greta Krėvės arba Aleksandriškio ir tokius autorius, kurie dar neturi nei vardo, nei pagrindo, kad juos galima būtų laikyti rašytojais.

Baigiant tektu dar vieną labai svarbų faktą iškelti: tai mūsų knygos kaina. Atsimenant, kokiose sąlygose ji pasirodo ir kokius sunkumus tenka nugalėti autoriams bei

leidėjams, kol knyga pamato dienos šviesą, vis dėlto tektų nusiskusti jos brangumu. Ir charakteringa, kad pačios menkiausios knygos turi aukščiausią kainą. Todėl nesunku atspėti tokių autorių ir jų leidėjų tikslus. Bet šalia to yra išleidžiama knygų, kurių autorių čia nėra (tuo pačiu atpuola jiems priklausomas honoraras), o vis tik knyga yra per brangiai įvertinta. Pav., Herlito anglų kalbos žodynas. Knyga yra gata, tereikėjo tik perspausdinti, o jos kaina RM 25,—. Tas pats yra ir su kai kuriais mūsų mokyklų vadovėliais. Šį reiškinį tektų laikyti savotišku nenormalumu. Atsiminkime, kad gyvenimo sąlygos kasdien sunkėja, ir pinigai, nors ir menkavertis, vis dėlto jis lengvai nepatenka į vargšo DP kišenę. **Spect.**

1947 m. Goethes premijos laureatas

(Heidelbergo u-to prof. K. Jaspers)

Kasmet skiriama Frankfurto miesto Goethės premija šiemet teko Heidelbergo u-to prof. Karl Jaspers, kuris šalia Heideggerio ir Weberio yra vienas iš stipriausių vokiečių egzistencializmo atstovų. Jis yra devynioliktasis iš eilės, gavęs Goethės premiją.

Jaspersas gimė Oldenburge 1883 m. Pirma studijavo teisę, vėliau pasirinko mediciną. 1908 m. tapo asistentu Heidelbergo psichiatrinėje klinikoje. 1920 m. buvo paskirtas filosofijos extraordinarinio profesoriūm. 1932 m. pasirodė jo svarbiausias veikalas „Filosofija“, sudominęs ypač prancūzus. 1937 m. kylančio nacių režimo buvo nušalintas nuo savo posto, kol 1945 m. buvo grąžintas atgal, ir užima tą pačią vietą. Jaspersas yra Dievybę išpažįstančio egzistencializmo atstovas (Prancūzuose panašią kryptį atstovauja Gabriel Marcel). Egzistencializmas yra filosofo, kuri ieško pilnutinės žmogaus esmės ir jo buvimo prasmės. Jaspersas ieško to prasingumo santyky su tuo, kas virš žmogaus, su antgamte.

Keletas jo minčių iš neseniai pa-

Jaunuomenės judėjimas auklėja jaunimą savo veikimu ir darbu — taigi, papildoma mokyklos ir šeimos uždavinį.

ALAIN BARRÈRE
Prancūzų Katalikų Jaunimo
(A. C. J. F.) Susivienijimo
Prezidentas

sirodžiusios K. Jasperso knygos „Apie Europietišką Dvasią“:

„Nežiūrint europiečių kaltės šiuose samyšiuose, jie yra vieni iš tų, kurie šiandien supranta ir atjaučia kitus. Firmykštis veržimasis kitų sąskaiton virto noru suprasti artimą ir bendrauti su visais žmonėmis.“

Toliau Jaspersas rašo: „Mes, būdami europiečiai, norime tik tokio pasaulio, kuriame Europa turėtų savo vietą ir kuriame šalia Europos galėtų klestėti ir kita kultūra, pasaulio, kuriame žmonės jaučiasi tikrai laisvi ir tarpusavio samyšyje vienas kitą užjaučia.“

Taikai sukurti Jaspersas siūlo įsteigti pasaulinę imperiją, arba pasaulinę tvarką. Savo receptą pasauliui jis siūlo šiais žodžiais: „Pasiduoti bendriesiems įstatymams, kurie tik tvarkos keliu bus pakeisti, prisitaikyti daugumai ir solidarizuotis visiems prieš pavienių jėgą, nes visa, kas atsitinka didelio, prasideda iš menkniekių. Visumos dvasia išauga iš to, ką kiekvienas individualiai, pavieniui, daro. Jeigu pavienis asmuo nepajunta, kad tai tiesioginiai jį liečia, jeigu jis daro, lyg jo veikimo principai turėtų būti ateities pasaulio principai, tada laisvė yra prarasta.“

Kas įvyks, to niekas negali žinoti, tačiau netikruose Europos ateities horizontuose kiekvienas turi teisę savęs paklausti, kur jis stovi ir ko jis nori.

Iš „Frankfurter N. Presse“
parengė A. Sabaliauskas, Eichstätto liet. gimn.

AUKŠČIAU, TOLIAU, GREIČIAU SPORTO SKYRIUS

Veda J. PABEDINSKAS

SIS TAS APIE RUTULIO STŪMIMA

Atletas stumia rutulį iš rato, turinčio 2,135 m. skersmens. Vyrų rutulys sveria 7,25 kg., moterų — 4 kg. ir jaunių 6,25 kg. Kiekvienas, kuris pamėgina nustumti rutulį šiek tiek toliau, įsitikina, kad tai nėra visai lengva. Todėl nedaugelis vyrų yra nustumę rutulį daugiau kaip 15 m., o dar mažesnis moterų skaičius atsiekia 13 m.

Jau nuo 1928 m. kai kurie sportininkai nustumia rutulį daugiau kaip 16 m. Tuometinį pasaulio rekordą atsiekė **E. Hirschfeld** (Vokietija), nustumdams 16,04. Vėliau pasekmės pamažu gerėjo, kol 1934 m. amerikietis **Jack Torrance**, kitaip dar „Elefant Baby“ vadinamas, pasiekė 17,40 m. Nuo to laiko nebebuvo naujo pasaulio rekordo, nors Torranceo tautiečiams **Delaney** ir **Hackney** ir pasisekė viršyti 17 m. Iš moterų geriausiai pasireiškė vokiečių ir, paskutiniu metu, rusės. **Mauermeyer** (Vokiet.) 1934 m. nustumė 14,38 m. Jos rekordą tik 1946 m. sumušė **Sevrjukova** (Rusija) tarptautinėse varžybose Oslo, Norvegijoje. Dar šių metų vasarą estas **Lipp**, sovietų su pasididžiavimu ir kai kurių užsieniečių su pagarba vadinamas rusu, pastatė naują Europos rekordą, nustumdams 16,73 m. Bet ir jam toli dar iki amerikiečių pasekmės.

UŽSIENIEČIAMS DRAUDŽIAMA

Prancūzų karinė vadovybė Vokietijoje 1947 m. spalio mėn. 21 d. išleido įsakymą, kuriuo užsieniečiams draudžia priklausyti vokiečių sporto klubams ir jų vardu dalyvauti varžybose. Užsieniečiai, kurie Vokietijoje gyvena dar prieš 1939 m., gali įstoti į klubus, bet ir tai su sąlyga, kad neužims vadovaujančių vietų.

TOM LAWTON BE DARBO

Tom Lawton yra garsiausias šiais laikais anglų futbolistas. Jis žaidžia tautinėje Anglijos rinktinėje. Už šį sportininką anglų klubas **Derby County** siūlė **Chelsea** klubui, kuriam **Lawton** priklauso, 17.000 sv. sterlin-

gų, t. y. apie 500.000 litų. Kitas klubas žadėjo duoti 6.000 svarų ir du geriausius savo žaidėjus. Tokių „pirklių“ atsirado net 12. Bet kadangi **Chelsea** nustatė labai aukštą kainą, niekas **Lawtono** neperka. O dėl to, kad **Lawton** pats nori pasitraukti ir to klubo, jam nebeleidžia dalyvauti rungtynėse. Tokiu būdu **Tomas** vieną gražią sekmadienio popietę, didžiausiam visų londoniečių nustebimui, dalyvavo rungtynių stadijone kaip paprastas žiūrovas. Tuo reikalu susirūpino Anglijos futbolo vadovybė, nes Tomui reikia treniruotis, kad galėtų gerai sužaisti tarpvalstybinėse rungtynėse. Kitą sekmadienį **Tom Lawton** jau žaidė, bet ne už **Chelsea I**, o už **Chelsea II** ir antros klasės rungtynėse. Nežiūrint to, rungtynių pasižiūrėti suvažiavo apie 30.000 Tomo gerbėjų. Per tarpvalstybines rungtynes Anglija—Švedija (4—2) **Lawton** pasirodė ypatingai gerai, nors pats neįkrito nė vieno įvarčio.

PASIRYŽES ANGLAS

Anglai mėgsta ilgus ėjimo ir bėgimo nuotolius. Tokie nuotoliai reikalauja didelės ištvermės ir pasiryžimo, o anglams to netrūksta. Kaip pavyzdį galima paminėti šį atsitikimą. 42 metų angliakasis iš **New-Castle** užsimanė būtinai dalyvauti Maratono pirmenybėse, kurios turėjo įvykti 128 km. nuo jo gyvenamosios vietos. Viskas būtų labai paprastai pasibaigę, jei jis būtų turėjęs pinigų nuvažiuoti. Neturėdamas pinigų bilietui, nutarė eiti pėsčias. Žygiavo vieną dieną ir naktį ir suspėjo ateiti kaip tik bėgimo pradžiai. Maratono nuotolį (42,2 km.) nubėgo per 3:58:20 val. Reiškia, pėsčias padaręs 128 km., 42,2 km. dar nubėgo. Tai bent ištvermė!

SPORTININKŲ PLAUCHIAI

Širdis ir plaučiai yra svarbiausi sportininkui. Nuo jų priklauso ir sportininko pajėgumas. Išsiplėtusi širdis didelės dalies gydytojų yra laikoma nesveika. Bet paskutiniu metu atsiranda vis daugiau specialistų, kurie tvirtina, kad išsiplėtusi

Ar žinai, kad...

— Karo tarnybai 1939 m. pašauktas Prancūzijos Karmelitų Provincijolas tėvas **Tierry d'Argenlieu** buvo paskirtas Prancūzijos karo laivyno Tolimuosiuose Rytuose vadu admiralu. Karui pasibaigus, jis valdė prancūzų Indo-Kiniją. Apdovanotas aukščiausiais karo ordinais. D'Argenlieu tėvas taip pat buvo admiralas. Du d'Argenlieu broliai ir sesuo taip pat tapo vienuoliais. Atsisakes iš karo tarnybos admiralas vėl užsilviko vienuolio abitą ir kaip paprastas tėvas **Liudvikas** gyvena dabar karmelitų vienuolyne netoli **Fontainebleau**.

— Belgijoje, Luovaine, kur 1910 m. buvo įkurta ateitininkų pradininkė Liet. Kat. Studentų Sąjunga, netoli universiteto esančioj bažnyčioj yra palaidotas misijonierius vienuolis tėvas **Damijonas**. Jis buvo misijonierium **Molokai** salos raupsuotųjų tarpe ir yra vadinamas raupsuotųjų kunigu. Išties dešimtį metų, visiškai atskirtas nuo sveikųjų pasaulio, dirbdamas, jis pats užsikrėtė raupsais ir dar po penkių darbo metų mirė. Jo kūno pervežimo į Belgiją čiena buvo visos tautos šventė. Vatikane užvesta jo kanonizacijos byla. Iš jo gyvenimo yra pagaminta filma.

— Gallupo (viešosios nuomonės tyrimo) instituto surinktais duomenimis populiariausias žmogus Jungt. Valstybėse yra Japonijos nugalėtojas gen. **D. McArthuras**. Po jo eina gen. **Eisenhoweris**, **Winstonas Churchillis**, prezidentas **Trumanas** ir gen. **G. Marshallis**.

— Vienoje yra sukama filma, kurioje artistai nekalbės, bet mimika išreišk savo mintis ir jausmus. Pagr. filmos aktoriai yra: **Paul Hörbiger**, **Theo Linggen**, **Paul Kemp** ir **Maria Eis**.

sportininko širdis yra normalus reiškinys. Nuosaikiai išplėsti plaučiai yra sportinio pajėgumo ženklas. Kiek įvairių sportininkų plaučių talpa yra skirtinga, galime matyti iš šios lentelės:

Nesportininko plaučių talpa	3350 ccm
Sunkiaatlečio	3950 „
Lengvaatlečio	4750 „
Futbolisto	4200 „
Boksininko	4800 „
Plaukiko	4900 „
Irkluotojo	5450 „

SELIGENSTADT

„Palaimintojo miesto“ gimnazija

I.

Mokyti mes — žinom Rygą,
Nes jau gimnazistai!
Niekas mums dar neprilygo! . . .
Kitaip manot? — klystat.

II.

Ar iš ryto, ar po pietų,
Eik į antrą klasę,
Čia juos visad, lyg padėtus,
„Besimokant“ rasi.

III.

Norit būti gudragalviais? —
Pasikvieskit trečią.
Jums parodys kaip be kalvio
„Taisyti“ duris, pečių . . .

IV.

— Mes ketvirta, „atžalynas“,
Esam „stropi“ klasė:
Kuolų, dvejetų, kaip blynų,
Čia, pas mus, atrasit.

V.

Ką kalbėt jau apie penktą?
— Niekas mums nesvarbu,
Prieš mus visi turi lenktis,
Ypač prieš mūs darbus.

VI.

Pamokų metu „koncertą“
Keiskit į „skaičiuotie“,
O kitaip — šeštai dar kartą
Kursą „pakartotie“.

VII.

— Kad ta pertrauka, brolyti,
Kiek ilgesnė būtų,
Tai nors spėtum nurašyti,
Dabar — turi „žūti“.

VIII.

Puikų pavyzdį mes turim,
„Saunūs“ aštuntokai!
Dėl „ramybės“ vietoj durų
Jie per langą šoka.

— pa —

OBERAUDORF

Moksl. at-kų žiemos stovykla.

STOVYKLOS DAINA

Iš A. Sabaliausko red. stovyklos ju-
moro laikraščio „Slidžių Degutas“.

I.

Sniegas tirpsta ir vėl krinta,
žėri saulė pakabinta
ir lauکه, paliai tramplyną,
broliai sprandelius mėgina.

Į kalnus, aukštaičiai,
Į kalnus, žemaičiai,
Į kalnus, visa stovykla.

Vos tik slides užsidėjus,
gabaliuką paėjęjus,
virsta tvirtas, griūva plonas,
kojos pokši, braška šonas.

Per galvą, aukštaičiai,
Per galvą, žemaičiai,
Per galvą, visa stovykla.

II.

Aukštai tupi, aukštai tupi,
Bijo nuvažiuoti.
Leiskis, ilgas ar trumputė,
Būsime subintuoti.

Aukštai tupi, aukštai tupi,
Nosim aria sniegą.
Griūki, broli, prakaituoki,
Kol dar turim vieko.

Aukštai tupi, aukštai tupi,
Žybt, ir nusileido,
Aukštai vėpso, žemai kėpso,
Nesimato veido.

Braška lazdos, linksta kojos,
Sveiko nepalieka,
Šliaužki Broli, nežiopsoki,
Nekaštuoja nieko.

III.

Ant kalno stovėjau,
Pakalnėn žiūrėjau,

Kaip ilgos ir trumpos
Zuikius varinėja.

Oi slidės, slidelės,
Kokios jūs nelemtos,
Kaip tik lygumoje —
Ir kojos ištemptos.

Oi lazdos, jūs lazdos,
Ko kliūvat už kojų?
Vos tik pasispyriau —
Ir kupra važiuoju . . .

Nurimkit, sesutės
Ir mieli broleliai, —
Jau krinta smulkučiai
Lietučio lašeliai.

Ir jūsų sezoną
Vanduo numazgojo,
Ir pliuška batukai
Ant dumblinų kojų.

Ach, varge, vargeli,
Kaip išsidžiovyti,
Kai kojine reikia
Ant pečiaus vartyti . . .
Kaip silkę . . .

ANT STARNBERGO EŽERO

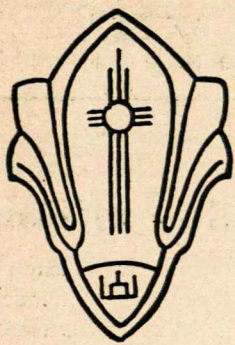
KRANTO

Per paskaitas plaukiame ir miegam,
Pieštukai ir parkeriai krenta.
Pamatę Petrulį pabėgam
Ant Štarnbergo ežero kranto.

Paliečiame meilės mes temas —
Šiam moksle daugiausia suprantam
Daug ištepam pudros ir kremos
Ant Štarnbergo ežero kranto.

Graži iš Erlangenio viena
Tau širdį kaip peilias suramto
Ir dūsauji tu mėnesienoj
Ant Štarnbergo ežero kranto.

Sudžiūsime iš meilės kaip šienas,
Kaip liepto atplyšusios lentos,
Ir liks tik Irklakotis vienas
Ant Štarnbergo ežero kranto.

Mes stetinujie žemėje

Nebeturime Pijaus Grajausko

1947 m. rugj. mėn. 25 d. Tübingene po nepasisekusios operacijos mirė P. Grajauskas, žinomas finansininkas, paskutiniu metu LRK Vyr. Valdybos narys, vienas pirmųjų at-kų. Jis buvo gimęs 1890. 12. 17. Ožkabalių km., Vilkaviškio apskr., vidutinių ūkininkų šeimoje. Mokslus ėjo Barzdukuose, Vilkaviškyje, Kaune, Maskvoje. Vėliau Berlyne baigia Aukšt. Prekybos Mokyklą. Mokslo siekdamas, pats užsidirbdavo pragyvenimui, pats savo jėgomis kalė savo laimę. Maskvoje jaunas ir veiklus Pijus iš karto įsijungia į besiformuojantį ateitininkijos branduolį. Jį mes randame šalia Pr. Dovydaičio, Z. Starkaus, El. Draugelio ir Vyt. Endziulaičio pirmojoje pilnoje stud. at-kų valdyboje. P. Grajauskas matė at-kijos gimimą, pats aktyviai prisidėjo prie at-kų, ypatingai moksleivijos, suorganizavimo, buvo pilnutiniai ištikimas didžiajai at-kų idėjai ir at-kų idealizmui. Jam yra tekę dirbti Lietuvos Ūkio Banke, nuo pat pradžios — Lietuvos Banke, kuris turėjo sukurti postovų Lietuvos pinigą-litą, ir kt. komercinėse įstaigose. Kasdien santykindamas su Mamona, jis nepasidarė jos vergu, bet atvirkščiai — išlaikė tiesų taurios ir idealistinės asmenybės būdą. Taip pat nepalūžo savo ištikimybės „Visa atnaujinti Kristuje“ idealui, kai tautininkų valdžia jį atstatė iš Kaune eitų aukštų pareigų ir provincijoje keldinėjo iš vienos vietos į kitą. Ir kai tautą prislėgė okupacijų nelaimės, P. Grajauskas neliko pasyvus, bet aktyviai metėsi į rezistencinį veikimą, ten eidamas atsakingas pareigas.

Velionis buvo kuklus, nuoširdus ir visuomenės bei jaunimo mėgiamas žmogus. Iki pat paskutinių gyvenimo valandų neprarado savo susirūpinimo Lietuvos ir katalikybės ateitimi, domėjimosi jaunimo auklėjimo klausimais. Jį randame kaip aktyvų dalyvį visuose svarbesniuose vadovau-

jančiųjų katalikų pasitarimuose. Jis nesiteisino, kaip įprasta, tremties gyvenimo sunkumu, bet ėjo visur, dirbo visur, kur jo katalikiška, lietuviška sąžinė liepė

Netekome vieno brangaus senosios at-kijos kartos nario, pavyzdžio jauniesiems savo idealizmu, ištikimybe ir taurumu. Lai naujas kapas būna ir naujas pasiryžimo ir jėgos šaltinis.

V. P.

J. E. Vysk. Dr. V. Padolskis pas moksl. at-kus

MAS C. Valdyba 28. XII. 47 — 5. I. 48 bavarų Alpėse, Oberaudorfe, buvo surengusi žiemos — slidžių stovyklą moksl. at-kams. Stovykloje dalyvavo apie 80 moksl. iš 19 kuopų. Stovyklos tikslas buvo poilsis ir slidžių sportas. Ideologinei sričiai motto buvo parinktas „Krikščioniškoji bendruomenė“. Paskaitą „Atkas — krikščioniškos bendruomenės apaštalas“ skaitė MAS C. V. pirm. Vyt. Žvirzdys. Stud. J. Šeškevičius pravedė šia tema ir diskusijas. Buvo atskiri pokalbiai su vyrais ir mergaitėmis. Stovykloje N. Metai buvo sutikti Kristaus Karaliaus himnu. Sausio 3—4 d. stovyklą aplankė J. E. vysk. dr. V. Padolskis, kuris buvo sutiktas griausmingu „valio! valio!“ Jis sausio 4 d. laikė iškilmingas pamaldas ir pasakė pamokslą.

Iškilmingame stovyklos uždarymo posėdy vysk. V. Padolskis pasakė nuoširdžią kalbą, iškeldamas moksleivių ateitininkų pareigas Bažnyčiai, tautai, šeimai ir sau. Ekscelencijai stovyklos menininkai išpildė įprastinę vakaro meninę programą. Kaip ir paprastai tą vakarą buvo skaitytas ir A. Sabaliausko (Eichstätt) ir O. Čerškutės (Seligenstadt) redaguojamas stovyklos jūmoro dienraštis „Slidžių degutas“.

(Nuskelta į 42 psl.)

Literatūros ir Muzikos vakaras

Würzburg 1948 m. sausio 6 d. įvyko amerikiečių zonos moksleivių ateitininkų literatūros ir muzikos vakaras. Tuo buvo atgaivinta senoji lietuviškosios mokyklos jungtinė jėgom rengiamų meno vakarų tradicija. Mintį vakarui rengti iškėlė ir ją pravedė MAS Eichstätto rajono vadovas stud. Pr. Joga. Vakaro programą išpildė Eichstätto, Schwäbisch Gmünd, Hanau, Augsburg ir Seligenstadt kuopų menininkai. D. Vėlavičiūtė (Eichstätt) skaitė savo novelę „Mažoji Cecė“, A. Baužinskaitė (Hanau) rimties kupinus savo eilėraščius ir novelę „Geltoną lapą“, P. Aleksandravičius (Seligenstadt) — feljetoną, A. Kasiulaitis (Augsburg) novelę „Tėtė“, O. Čerškutė (Seligenstadt) vertimą iš Romanovo „Surašinėjimas“, V. Karosaitė (Schwäbisch Gmünd) vykusį savo eilėraščių „Laišką tėviškai“. Buvo deklamauta Maironio ir Aleksandriško kūrybos. Schwäbisch Gmünd mergaitės pašoko labai puikiai keletą mokytojos A. Grinienės choreografuotų šokių: „Leiskit į tėvynę“, „Op, op Nemunėli“ ir kitus. Augsburgietės pasirodė tautiniais šokiais, P. Aleksandravičius ir Kasputis (abu Seligenstadt) pagrojo duetą akordeonais ir padainavo.

Programą pravedė A. Baužinskaitė (Hanau).

Už geriausius kūrybinius pasireiškimus buvo įteiktos Hanau moksleivių ateitininkų nuaustos tautinės juostos. Geriausiai pasirodžiusia kuopa pripažinta Schwäbisch Gmünd.

Vakaro surengimu Würzburg 6 rūpinosi vietiniai studentai ir moksleiviai ateitininkai, vadovaujami stud. A. Gražulio. Vakaras pavyko.

Būtų gera, kad visos kuopos atgaivintų savo vietovėse šias puikias meno šventes.

Stebėtojas

ATEITININKAI PASAULYJE

J.A.V.

Sveikinimas vyčiams

MAS įgaliotinis JAV Vyčių seimui
pasiuntė tokį sveikinimą:

LIETUVOS VYČIŲ SEIMUI

PHILADELPHIA, PA.

„34-to Lietuvos Vyčių Seimo proga Moksleiviai Ateitininkai Vokietijoje sveikina Jus, brangūs broliai Vyčiai Amerikoje, linkėdami Jums sėkmingų veiklos metų.

Gražiausiais žodžiais mes minime Jus ir gėrimės Jūsų laisve bei Laisvės šalim. Mes troštame tokios pat Laisvės brangiai ir mylimai mūsų Tėvų žemei — Lietuvai.

Mūsų mažytėse, bet gyvastingose širdyse, dega meilės liepsnos Dievui ir Tėvynei ir dėl to per platųjį Atlantą mes mintimis jungiamės su Jumis, broliai Vyčiai, kad bendromis jėgomis nenuilstamai kovotume už laimingą mūsų Tautos ir Vals-tybės ateitį.

Gyvuokite ir stiprėkite, broliai Vyčiai!“

**Moksleivių Ateitininkų
Vokietijoje vardu, įgaliotas
ANATOLIJUS KAIRYS**

**J. E. VYSK. Dr. V. PADOLSKIS
PAS MOKSL. AT-KUS**

(atkelta iš 41 psl.)

Ekscelencijos apsilankymas atnešė daug džiaugsmo stovyklautojams. Raštu stovyklautojus pasveikino Fed. Vado pareigas einęs Fed. Tarybos pirm. prof. dr. A. Maceina.

Stovykloje C. V. narys A. Mažiulis pravedė dainų ir gudrių konkursą. Daugiausia dainų žinanti pasirodė esanti J. Deveikytė (Augsburg) — 316. Stropiausiai stovykloje pasirodžiusiems at-kams buvo įteikta dovanų knygomis. Stovyklai vadovavo MAS C. V. narys stud. J. Norkaitis, stovyklos šeimininkas buvo C. V. narys stud. Z. Kungys, stovyklautojus gydė dr. P. Kisieliū, stovyklos kapelionas — MAS dvasios vadas kun. P. Patlaba.

(Sekančiame „Ateities“ numeryje spausdinsime A. Pūkuliū parengtą stovyklos iliustruotą reportažą, kuris dėl techniškių kliūčių į šį numerį nebe pateko. Red.)

Buvęs

KANADA

Ateitininkai kerta Kanados miškus

Kartu su daugeliu miško darbininkų iš Vokietijos į Kanadą atvyko nemažas skaičius ir moksleivių at-kų. Kadangi visi išskirstyti mažom grupėm, o, be to, reikia sunkiai dirbti, didelio veikimo nėra. Kiek daugiau at-kų susibūrė Longlac Camp. Čia yra nemaža zonos moksleivijos ir keletas stud. at-kų.

Jau iš pirmo vakaro vietiniai gyventojai atkreipė dėmesį į naujuosius emigrantus. Po pirmosios vakarienos, vadovaujant stud. Bajorinui, buvo sugiedota „Marija, Marija“. Kiekvieną vakarą po vakarienos kalbama vakaro malda „Visagalis Dieve“. Sekmadieniais ir šventadieniais 11 val. skaityklos salėje pagiedama keletas giesmių, atkalbama litanija ir malda už tėvynę.

1947 m. spalio mėn. 22 d. mūsų stovyklą aplankė kun. Kulbys. Jis išklaušė išpažinčių, atlaikė šv. Mišias ir papasakojo daug įdomių dalykų.

Mūsų stovykloje veikia anglų kalbos kursai. Juos vedė stud. Bajorinas, o dabar vadovauja patys kana-

diečiai. Turime ir tautinių šokių grupę. Jai vadovauja blombergiškis Tamošiūnas. Yra ir oktetas, dirguojamas liubėkiškio Žiobako. Mūsų maža stovyklėlė yra pasiruošusi bet kokiam pasirodymui. MAS C. Vald. nario p. Z. Kungio prisiųstos „Ateities“ keletą egz. nusiuntėme į Montrealį, Kanados lietuviams. Tikimės gauti iš jų pritarimą ir užmegsti glaudesnius santykius. Vis dėlto dauguma senųjų Kanados lietuvių yra komunistinių pažiūrų. Žinoma, komunizmo praktikos jie nepažįsta, todėl, tikimasi, pasiseks juos „atversti“.

Mūsų moksl. at-kai, kad ir toli nuo tėvynės, bet dar stipriau yra pasiryžę dirbti pradėtąjį at-kiškąjį darbą ir tikra to žodžio prasme „Visa atnaujinti Kristuje“.

P. Regina

Mūsų šauniems vyrams linkime nepalūžti. Su pasididžiavimu sekame Jūsų gyvenimą. Ir toliau būkite švėtimtaučių nuostabos verti Kristaus ir Lietuvos ambasadoriai. („Ateities“ redakcija).

Spaudoje pasižvalgus

KAIP SUPRASTI?

Neseniai išėjo iš spaudos rimtas ir įdomus žurnalas „Tėvynės Sargas“ (Nr. 1, 1947 m. rugpjūčio mėn.) Šiame žurnale yra nemažą vertingų straipsnių, jų tarpe ypatingai gerų vertimų, kuriuos visiems reiktų perskaityti. Yra ten išspausdinti ir J. E. vysk. P. Būčio atsiminimai „Prieš senajam „Tėvynės Sargui“ užgimant“, kuriuose minimi ir ateitininkai. J. E. vysk. P. Būčys, dėdamas į ateitininkus daug vilčių Lietuvos ateičiai, tarp kitko pastebi: „Kai kas jos (ateitininkijos — „Ateities“ Red.) veikloje mato stambių klaidų!“ Priešio šio sakinio „Tėvynės Sargo“ redakcija yra pridėjusi šią pastabą: „Šūkio visa atnaujinti Kristuje pakeitime į kaiką atnaujinti Kristuje“ (TS, 7 pusl.). Mums, jaunajai kartai, ši „TS“ pastaba buvo daugiau negu skaudi. Skaudi savo įtarimu, kad mes tarnauja tik

iš dalies Kristaus idealui. Mes neįrodinėjim, kokiais šūkais mes vadovaujamės. Galime pasakyti, kad tai tie patys, kuriais savo jaunystėje vadovavosi ir „TS“ žmonės ir ne per nago juodymą nepasikeitę nuo Voronežo laikų. Atsakymo vieton kviečiame „TS“ redakciją geriau pasižiūrėti, ką veikia šiandienos jaunieji ateitininkai, kaip jie auklėjasi ir yra auklėjami, kokius šūkius yra įsirašę ne tik į vėliavas, bet ir į širdis.

**JAUNESNIŲJŲ IDEOLOGINIAI
KURSAI**

1947 m. gruodžio 28—29 d. įvyko MAS Eichstätto rajono vadovo Pr. Jogos pravesti jaun. at-kų ideologiniai kursai Bamberge, kur dalyvavo apie 50 jaun. ateitininkų iš 4 kuopų, o 1946 m. sausio 3—4 d. MAS Blombergio rajono kursai Blomberge, kurių klausė 35 at-kai iš 6 gimnazijų. Plačiau sekančiame numeryje.

Iš studentų gyvenimo

ATEITININKŲ IŠKILMĖS MÜNCHENE

Bavarijos sostinės at-kija 1947 m. lapkr. 29 ir 30 d. išgyveno neužmirštamą valandą. Buvo švenčiamos Müncheno stud. at-kų draugovės įsikūrimo metinės, pašventinta draugovės vėliava ir atkurtos korporacijos. Iškilmingą posėdį atidarė ir pravedė draugovės pirm. V. Kolyčius. Garbės prezidiuman pakviečiami: šv. Sosto Delegatas kan. F. Kapočius, latvių šv. Sosto Delegatas Laurinovičius, Müncheno un-to rektorius prof. dr. A. Wenzl, prof. Meškauskas, prof. L. Dambriūnas, „Unito“ pirm. dr. Senyey, vėliavos krikšto tėvai: p.

Daugėlienė ir LRK atstovas p. Minckūnas, p. Kalvaitis, LTB apl. pirm. p. Šmulskštys, federacijos gen. sekr. V. Natkevičius, Stud. At-kų S-gos CV pirm. Pikūnas, MAS CV pirm. Vyt. Žvirzdys, Müncheno „Šviesos“ pirm. Kiznis.

Kan. F. Kapočius pašventina vėliavą. Pro vėliavą su at-kų pasižadėjimo žodžiais žengia atgaivintos korporacijos. Pirmoji — technikų „Grandis“. Įkalamos vinys į tradicinį „Grandies“ skydą, atvažiuojant iš Karlsruhes, skamba grandiečių daina. Toliau seka medikų korp! „Gaja“, menininkų ir kultūrininkų „Šatrija“, visuomenininkų „Kęstu-

tis“. Naujuosius 40 at-kų sveikina garbės prezidiumo nariai. Bavaru sostinės rotušėje skamba tautos himnas.

Po iškilmingosios dalies įvyko koncertas, kurio programą išpildė solistės Daugėlienė ir Bičkienė, smuikininkas Vosiliūnas ir pianistas Mrozinskas. Vėliau veidrodžių salėje — vakarienė ir pasilinksminimas. Kai kurie, jų tarpe ir Müncheno un-to rektorius, vėl sveikina ir linki nepalūžti.

Lapkr. 30 d. šv. Sosto Delegatas kan. F. Kapočius laiko pamaldą už tėvynę. Savo pamoksle jis ragina jaunuosius tremtinius studentus parnešti lietuvišką dvasią gyvą atgal į Nemuno pakrantes. Per pamaldą skamba smuik. Vosiliūno smuikas, solisto Žmuidzino „Viešpatie mano“ ir Müncheno liet. choras. Kan. F. Kapočius suteikia šv. Tėvo palaiminimą.

Per atsisveikinimo pietus džiaugsmo ir vilties pilni dalinamės išpuodžiais. Nepaprastas nuoširdumas jungia pažįstamus ir nespėjusius susipažinti. „Marija, Marija“ giesmės aidas išlydi išsiskirstančius.

Alfonsas Dainius

Ateitininkų suvažiavimas Grevene

Rugsėjo 6-sios dienos popietę didžiausio Vokietijos kaimo Greveno stotyje pasirodė linksmo jaunimo būreliai. Juos maloniai sutikdavo greveniškiečiai moksleiviai. Tą patį vakarą Grevenas savo jaunesiems svečiams suruošė židinį, kurio programą sudarė tautiniai šokiai, dainos, deklamacijos...

Sekantį rytą klaidžiomis Greveno gatvėmis rinkosi suvažiavimo dalyviai Greveno ligoninės koplytėlėn pradėti II-jį anglų zonos moksl. at-kų suvažiavimą. Šv. Mišias atlaikė Popiežiaus III Misiijos Tautinio Delegato Igaliotinis Anglų Zonai kun. dek. Dabašinskas. Po pamaldų visas ateitininkiškas jaunimas ir svečiai susirinko buvusios „Žibinto“ Prekybos mokyklos patalpose. Čia atidarymo žodį tarė MAS Igaliotinis Anglų Zonai mok. Laniauskas. suvažiavimo prezidiuman pakviesdamas: V. Vygantą (Gr. Hesepe), Daunytę (Blomberg) ir L. Petkevičiūtę (Greven). Kartu buvo sudaryta ir sveikinimų bei rezoliucijų komisija.

Pirmajame posėdyje paskaitą apie „Katalikų Akciją ir jos uždavinius“ skaitė MAS Centro Valdybos pirm. Vyt. Žvirzdys. Šioje paskaitoje buvo peržvelgti visi tie uždaviniai, kurie kyla moksl. at-kui kaip K. A. nariui.

Po pietų, kuriuos taip skaniai paruošė rūpestingos grevenietės, visi suvažiavimo dalyviai rinkosi į vyresniųjų ir jaunesniųjų susirinkimus. Vyresniųjų klasių moksleivių at-kų posėdyje-susirinkime skaitė „Mūsų ideologinis apsisprendimas“ MAS C. Valdybos narys stud. J. Norkaitis, kurio paskaita sukėlė gyvas ir labai įdomias diskusijas. Jaunesniųjų ber-

niukų susirinkimui vadovavo MAS dv. vadas kun. kap. P. Patlaba, o jaunesniosioms mergaitėms — MAS C. Valdybos mergaičių skyr. ved. stud. R. Šomkaitė.

Vakare prie upės, miškan, rinkosi jaunimas laužui. Šį laužą, kartu ir tautos šventės išvakarių laužą, ugningu žodžiu pradėjo MAS dv. vadas kun. kap. P. Patlaba. Jį padegė pati jauniausioji suvažiavimo dalyvė Keblinskaitė. Prie laužo meniniais pasirodymais pasireiškė beveik visos dalyvavusios kuopos, ypač šiltai buvo sutiktas Gr. Hesepe's jaunesniųjų ir Blomberg'o kuopos pasirodymas. Šio laužo pasirodymu atvyko ir kaimynai estai, kurie mus pralinksmino viena liaudies dainele ir mažųjų pasirodymu. Prigesus laužo liepsnoms, dainuodami žemaitišką Zuikelį grįžo jaunystės kupini poilsiui.

Tautos šventės dieną drauge su visa lietuviškąja bendruomene suvažiavimo dalyviai iš klausė šv. Mišių. Pasimeldę ir pasistiprinę Angelių Duona, po pietų tęsė savo darbus. Buvo išklaudyta kuopų veiklos pranešimai ir padiskutuota veikimo klausimais. Paskiau jaunesnieji susirinko pavyzdinin susirinkimui, o vyresnieji, C. Valdybos nario A. Mažiulio vadovaujami, nagrinėjo nutautėjimo problemą.

Šiats posėdžiais patys didieji suvažiavimo darbai baigti. Suvažiavimas pradeda tautos šventės minėjimą ir iškilmingą suvažiavimo posėdį, kuris įvyko Baltų salėje. Šio posėdžio Garbės Prezidiumą sudarė: paskutinis V. D. Universiteto Rektorius prof. Graurogkas, MAS Dvasios Vadas kun. kap. P. Patlaba, p.

min. Dailydė, Anglų Raudonojo Kryžiaus atstovas ir didis jaunimo prietelius p. Peterchen, MAS C. Valdybos pirm. Vyt. Žvirzdys, kun. dek. Dabašinskas ir kiti. Gimn. kap. kun. A. Račkauskui vadovaujant, 27 jaunieji greveniškiečiai pasižada gyvenime vykdyti ateitininkijos principus. Jiems at-kų ženkliukus prisega MAS C. Val. pirm. Vyt. Žvirzdys ir nuoširdžiai sveikina jaunuosius MAS narius, išeinančius gyvenime kovoti už Kristų ir Lietuvą. Labai šiltais žodžiais prabyla ir kiti G. Prezidiumo nariai. Anglų Raudonojo Kryžiaus jaunimo reikalams atstovas p. Peterchen sveikina vokiečių kalba, pabrėždamas, kad mes kaip broliai Kristuje sudarome vieną šeimą, todėl jam mūsų kova esanti sava ir suprantama. „Mes visi kovosime, kad ir jūsų tėvynė būtų laisva“, — pabrėžė, baigdamas savo sveikinimą p. Peterchen.

Vakare bendra vakarienė, kurioje dalyvavo visi suvažiavimo svečiai, jų tarpe ir visi Grevene reziduoją Anglų Raudonojo Kryžiaus atstovai ir visi moksleiviai ateitininkai. Vai-

(keliami į 44 psl.)

Iš kuopų veiklos

AUGSBURG

Kuopos šventė. Mūsų kuopos šventė, įvykusi 8.—9. 10., buvo skirta 35 metų ateitininkijos, vienerių metų mūsų kuopos veikimo sukaktims paminėti ir kuopos šefo prof. Pr. Dovydaičio 60 m. gimimo jubiliejui pagerbti. Šventė buvo pradėta šeštadienį, 8. 10. 47, vakare pamaldomis Haunstetteno kolonijos koplyčioje. Turiningą pamokslą pasakė SAS (Studentų Ateitininkų Sąjungos) dvasios vadas kun. V. Pikturna. Po pamaldų atgiedotas Libera už at-kus ir kitus žuvusius dėl tėvynės laisvės.

Sekmadienį pontifikalines šv. Mišias laikė ir pamokslą pasakė J. E. vysk. V. Brizgys. Prieš Mišias Ekscelecija pašventino mūsų kuopos vėliavą, kurios kūmais buvo prof. dr. J. Meškauskas ir p. Šapokienė. Vysk. V. Brizgys savo pamoksle iškėlė daug gražių minčių. „Mes nesame nudraskyti nuo medžių lapai ar nulaustos šakelės“, sakė jis, „mes esame gyvojo žmonijos medžio gyvi lapai ir gyvos šakelės“ ir ragino visus nesusitingti, bet įsijungti į kovojančios Bažnyčios eiles. Po pietų įvykusį

Ateitininkų suvažiavimas

(atkelta iš 43 psl.)

šių metu visos moksleivių at-kų kuopos pasirodė su savo programomis, buvo daug dainuojama lietuviškų liaudies dainų ir jauki lietuviška jaunimo nuotaika visus svečius su p. Peterchen sulaukė iki vėlos nakties.

Suvažiavimo dalyviai priėmė eilę rezoliucijų lietuviškumo ir organizaciniais klausimais, pasveikino mūsų Ganytojus, Šv. Sosto Delegatą, Švietimo Valdybą ir t.t. Nebuvo paminėta padėkoti ir šio suvažiavimo rengėjams: kun. kap. A. Račkauskui, p. Keblinskienėi ir visiems Greveno at-kams sendraugiams.

Rugsėjo 9-sios rytą paskutinį kartą nuaidėjo lietuviškojo jaunimo būrių pilna jaunatvės ryžto daina, o širdyse ir toliau plaka didis jaunųjų pasiryžimas: **būti visur ir visada Kristaus ir Lietuvos ištikimais vaikais.**

Dalyvis

iškilingą aktą-akademiją atidarė kuopos pirm. A. Kasulaitis. Į garbės prezidiumą buvo pakviesti: J. E. vysk. V. Brizgys, Jo Prakilnybė šv. Sosto Delegatas kan. F. Kapočius, einas Federacijos vado p. prof. dr. A. Maceina, MAS C. Valdybos atstovas A. Mažiulis, MAS dvasios vadas kun. P. Patlaba, SAS C. Valdybos pirm. J. Pikūnas, Sąjungos dvasios vadas kun. V. Pikturna, At-kų Sendraugių S-gos C. Valdybos vicepirm. prof. L. Dambūnas; vėliavos kūmai: p. Šapokienė ir prof. dr. J. Meškauskas, Augsburgio skautų tunto tunt. vyr. skt. A. Saulaitis, L. T. B. Augsburgio apyl. kom. pirm. Šestakauskas, Haunstetteno kolonijos kom. pirm. Savickas ir gimn. dir. doc. dr. Vasiliauskas. Sekė kuopos narių kandidatų iškilingas pasižadėjimas. Po to garbės prezid. nariai sveikino naujuosius MAS narius. Iškilingojo akto pirmoji dalis buvo baigta nepaprastai turininga dr. A. Šerkšno paskaita apie prof. dr. Pr. Dovydaičį.

Meninėje dalyje dalyvavo klarnetistas Ambrozaitis, muzikas J. Kačinskas, aktorius H. Kačinskas, solistai: Bičiūnienė, Daugelienė ir St. Baranauskas. Augsburgio kuopos mergaitės sušoko stilizuotą tautinį šokį (tik tiek patys at-kai moksleiviai? Red.). Menininkai buvo labai šiltai sutikti. Vakare įvyko bendra vakarienė, kurią atsilankymu pagerbė visi garbingieji svečiai. Vakarienės metu vyko toliau sveikinimai. Atvykusių į šventę Memmingeno, Scheinfeldo, Kempteno, Eichstätto, Weideno, Würzburgo ir Seligenstadto at-kų kuopų vardu sveikinimo žodį tarė mokyt. V. Radžius. MAS C. Valdybos vardu kalbėjo Mažiulis ir Sadauskaitė. Gauta nemaža sveikinių raštu. Šventės proga nutarta pasveikinti: J. E. Arkivyskupą J. Skvirecką, at-kų vadus: prof. K. Pakštą ir doc. dr. A. Damušį Amerikoje, Lietuvos Vyčius Amerikoje, Kunigų Vienybės Sąjungą Amerikoje ir ateitininkus kovojančius tėvynėje.

Vakarienė praėjo labai jaukioje nuotaikoje: dainos sekė žaidimus ir žaidimai dainas. Gražiai pasilinksminę, šventės dalyviai skirstėsi pailsėti prieš prasidedantį darbą.

A. Kasulaitis

BLOMBERG

ALF. LIPNIŪNO VARDO KUOPA

Metinės. 1947 m. spalio mėn. 19 d. kuopa šventė savo 2 metų veiklos sukaktuves.

Vietinėj vokiečių bažnytėlėj įvyko iškilingos pamaldos su bendra šv. Komunija. Iškilingame pasėdy sveikino: dvasios vadas kun. Jursėnas, stovyklos klebonas kun. Demikis, sendraugių vardu — mokyt. Bagdonas, skautų tunto tuntininkas mokyt. Prekeris ir buvęs pirmasis kuopos pirmininkas stud. V. Laniauskas. Taip pat buvo gauta sveikinių raštu: iš MAS Centro Valdybos ir Greveno at-kų kuopos.

Trys narės: Vida Dumbrytė (IV kl.), Judita Matulionytė (I kl.), Sigita Matulionytė (I kl.) davė at-ko pasižadėjimą.

Gerų šeiminių dėka buvo surengta arbatėlė, į kurią buvo pakviesti skautai ir visi kiti mokiniai, be to, pasižadėjimą davusių at-kių tėvai ir keletas mokytojų.

Arbatėlės metu taip pat buvo pasakyta daug gražių kalbų ir sveikinių.

Kalbėjo gimnazijos direktorius A. Rinkūnas, stovyklos viršininkas prof. Jucaitis ir mokyt. A. Matulionis.

Prie arbatėlės paruošimo ypač prisidėjo ponios: p. Jucaitienė, p. Jankauskienė, p. Karosienė ir p. Prunskienė.

Pabaigoj daug šokta tautinių šokių ir žaidimų, padainuota dainų. Visi skirstėsi kupini naujų jėgų, žengdami į 3-us veikimo metus.

Ta proga buvo atsilankę buvę mūsų kuopos nariai iš Göttingeno.

WEIDEN

Atidaryta ramovė. Prieš Kalėdas buvo iškilingai atidaryta ateitininkų ramovė. Atidaryme dalyvavo stovyklos vadovybė, progimnazijos mokytojai ir kiti svečiai. Šiuo metu ramovė naudojasi ir skautai.

Bendros Kūčios. Šv. Kazimiero moksleivių ateitininkų kuopa surengė bendras Kūčias su atitinkama programa. Kūčiose atsilankė pora žmonių iš rajono tarybos, progimnazijos inspektorius, stovyklos vadovo pavaduotojas ir dar keletas svečių.

Dalyvavome kursuose. 10 jaunesniųjų ateitininkų aktyviai dalyvavo ideologiniuose kursuose, kurie įvyko gruodžio mėn. 28—29 d. d. Bamberge.

GROSS HESEPE

Mūsų pastogėje. Netoli Olandijos sienos, plačioje lygumoje, tūno Gross Hesepės lietuvių stovykla. Nors daug dirba stovyklos šviesuomenė, bet maža kas apie ją žino; atkampioje vietoje, mažai kas užvažiuoja, tai stovykliškai, patys ką susiruošę, pasižiūri, pasigėri ir tiek.

Negarsi nei Gross Hesepės mok. at-kų kuopa, nors taip pat dirba ir yra ne iš jauniausių. Ji įsteigė 1947. VII. 21. Kuopos valdyba, padedant kap. kun. Petreleiviui, nuo pat įsteigimo ryžosi dirbti. Jau 1947. VII. 23. įsteigė mokiniams skaityklą kurios sienas papuošė sieniniu laikraščiu — „Jaunystės keliu“. Laikraštis atitinkamais laiko tarpais ejo toliau.

Padaugėjus narių skaičiui, kuopa suruošė M. N. P. garbei akademią su turininga programa. Su skautais nesipyksta, bet dirba bendrai. Pav., 1947. III. 4. Sv. Kazimiero minėjimą suruošė bendrai su skautais.

1947. VIII. 18. kuopą lankė dvasios vadas kun. Patlaba. Ta proga valdyba sušaukė kuopos susirinkimą, kurio metu svečias pasakė šiltą kalbą. Vakare buvo at-kų suruoštos Tėvynėje likusiems paminėti pamaldos, kurios, o ypač kun. Patlabos pamokslas, žmones jaudino.

Dabar daug žmonių išvažiuoja į kitus kraštus. Jų tarpe labai reta kunigų. Todėl Gross Hesepės at-kai numato ruošti religinę savaitę, kurios metu numato vakarines pamaldas atlikti be kunigo, kad žmonės matytų, kaip viešai galima melstis, neturint kunigo. Taip pat kuopa stropiai ruošiasi atšvesti M. N. P. (gruodžio 8 d.) šventę: ruošia minėjimą su paskaitomis ir religinio turinio vaidinimu.

Kuopos korespondentas

HANAU

PR. DOVYDAIČIO VARDO KUOPA

Dovana popiežiaus vizitatoriui. Hanau stovyklą lankiusiam Sv. Sosto Vizitatoriui Vokietijai vysk. A. Muench savo adresą ir lietuvišką kryžių įteikė Hanau ateitininkai. Ekscelencija at-kais labai domėjosi ir pažadėjo apie mūsų organizaciją painformuoti Sv. Tėvą.

Antrosios metinės. Kuopa jas minėjo spalio mėn. 25 d., Kristaus Karaliaus Sventę. Iškilmingame akte gražiai paskaitą skaitė mokyt. F. Kudirka.

Ekskursuojam. Hanau moksl. at-

kai yra surengę Hanau stovyklai dvi ekskursijas — į Taunus kalnus ir į Frankfurte viešėjusio Freiburgo Kristaus Kančių teatro vaidinimus. Pirmoje dalyvavo apie 400, antroje — virš 600 hanaviškių.

„Ateities Spinduliai“. Anksčiau kuopa leido savo rotatorinį laikraštėlį „Spindulius“, kurių išėjo aštuoni numeriai. Pagal Augsburgės įvykusio kuopų pirmininkų suvažiavimo nutarimą šie „Spinduliai“ virto „Ateities Spinduliais“ ir, platesniu tiražu leidžiami Kasselio „Giedros“ leidyklos, sušvito visam III-jam MAS rajonui. „At. Sp.“ žada išeiti kas mėnesį.

Kuopos branduolys yra kuopos taryba, nuoširdžiai remiama kun. kap. L. Jankausko ir globėjos mokyt. Z. Jonynienės. Ji aptaria kuopos veiklą ir prižiūri būrelių veikimą. Suformuota kuopos bibliotekėlė, kurioje renkamos knygos, lietuviški žurnaliai ir visa tremty išeinanti at-kiškoji lektūra.

Sportas. Iš Frankfurto Amerikiečių Katalikų Mišijos gauta šiek tiek priemonių žaidimams, sportui. Nariai todėl gražiai ir naudingai gali praleisti laisvalaikį.

Ramovė. Kuopos valdyba su kapelionu rūpinasi įsteigti Hanau ateitininkų ramovę. SŽ.

STADE

ADOMO JAKŠTO VARDO KUOPA

Ateitininkų skyrius spaudos parodoje. Lietuviškosios knygos 400 metų sukakties proga š. m. spalio mėn. 15—21 d. suruoštoje spaudos parodoje moksl. at-kai kartu su vietos sendraugiais atskirame skyriuje atvaizdavo at-kų tremties spaudą. Negalėjom papuošti savojo skyriaus „Ateities Spinduliais“, „Ateitimi“ ar kitu kuriuo leidiniu-žurnalu, moksl. at-ko draugu laisvoje tėvynėje. Jų prisiminimą kėlė vienintelė spalvotoji, jubiliejinė tremties „Ateitis“. Šiame skyriuje rado vietą kiekvienas leidinėlis, pradedant rotatorinėmis trumpomis paskaitomis („At-ko Biblioteka“), baigiant laikraščiais ir knygomis. Veikimas ir spaudos platinimo tinklas buvo paryškintas schemomis. At-kams skirtas tarpelis sienos buvo papuoštas simetriškai išdėstytomis nuotraukomis, vaizduojančiomis at-kų veikimą Lietuvoje ir tremtyje.

Ateitininkiškasis pasižadėjimas. Nuo seniai pradėtas jaunesniųjų at-kų pasiruošimas pasižadėjimui buvo suintensyvinamas per savaitines atosto-

gas. Kiekvieną dieną buvo skaitomos paskaitos. Jas skaitė sendraugiai: adv. B. Plokštys, mokyt. S. Paulionienė, S. Pusvaškis, kun. J. Čeponis, kun. J. Adomavičius ir Baltijos Unto stud. at-kė M. Kežinaitė. Vėliau įvyko patikrinamieji kandidatų egzaminai. Nors buvo labai gaila, bet keli kandidatai negalėjo duoti pasižadėjimo, kadangi silpnai mokosi gimnazijoje (vis tie nelemti dvejetukai!).

Po visų vargų sekė iškilmingoji dalis. Kristaus Karaliaus Sventės dieną buvo atlaikytos šv. Mišios už mirusius at-kus. Paskum sekė pamaldos. Šių pamaldų pradžią sudarė maldos. Pradžią šių pamaldų sudarė dvasios vado kun. J. Adomavičiaus padrašinantis žodis, skirtas naujiesiems at-kams, ir vėliau pats pasižadėjimas. Po to naujuosius kuopos narius pasveikino ir ženklelius prisegė kuopos pirm. M. Jurgutis ir vicepirm. A. Jasaitytė. Pasižadėjimo iškilmes užbaigė „Aušrinės“ choras at-kų kimnu. Tą dieną visi at-kai priėmė Sv. Komuniją, o vakare įvyko jaukus pobūvis, į kurį atsilankė keletai dienų stovykloje apsisutojęs nuoširdus jaunimo prietelis gen. T. Daukantas, gimn. dir. Vede-gys, komiteto pirm. Kriščiūnas, stovyklos komendantas Čaplinskas, skautų atstovė mokyt. Čilvinaitė, „Aušrinės“ choro dirig. Liuberskis, visi sendraugiai, at-kų tėveliai ir visi moksl. at-kai. Pobūvio metu buvo daug ir nuoširdžiai linkėta jauniems at-kams, o jie atsilygino dainomis ir deklamacijomis. Pobūvis, ypač jauniems palikęs malonių prisiminimų, pradėtas ir baigtas malda. Va.

HANAU RAJONAS

Hanau suvažiavo kuopų pirmininkai. Hanau kuopos valdybos iniciatyva š. m. lapkričio mėn. 2 d. buvo sušauktas MAS Hanau rajono kuopų pirmininkų pasitarimas — posėdis. Jame dalyvavo rajono vadovas su taryba, du Scheinfeldo, du Kasselio atstovai ir Hanau kuopos taryba su kapelionu ir globėja. Seligenstadto ir Würzburgo kuopų atstovai neatvyko, nes jų stovyklos tomis dienomis galėjo būti perkeliamos kitur.

Šio pasitarimo svarbiausias tikslas — aptarti rajono laikraščio „Ateities Spindulius“ leidimą. Jo pirmasis numeris išleistas beveik vien Hanau kuopos jėgomis. Taip pat skatinta glaudžiau bendradarbiauti tarp kuopų. Rajono vadovas pasiūlė tarpkuopinį referatų konkursą, tačiau šis projektas liko dar nerealizuotas. SŽ.

BAMBERG

Kuopos šventė. 1947 m. gruodžio mėn. 7 ir 8 d. d. Bambergio moksleivių ateitininkų kuopai buvo gana reikšmingos. Gruodžio mėn. 7 d. 12 kandidatų išlaikė atitinkamus egzaminus ir baigė kandidatavimą. Vakare bendrame kuopos susirinkime vienbalsiai priimtas Dr. Jono Puišio kuopos vardas.

Gruodžio mėn. 8 d. po pietų įvyko iškilmingas ateitininkų kuopos susirinkimas, kuriame dalyvavo apie 250 stovyklos gyventojų. Šio susirinkimo metu išlaikiusieji egzaminus iškilmingai prieš Dievą, tautinę vėliavą ir žmones pasižadėjo likti ištikimi ateitininkiškiems idealams. Naujuosius narius sveikino visa eilė kalbėtojų.

Ideologiniai kursai. Daug darbo įdėjo vietos ateitininkai priimdami Eichstätto rajono jaunesniųjų ateitininkų ideologinius kursus. Šiame darbe ypač pasireiškė vietos sendraugiai ir kuopos pirmininkė Akytė Kavaliauskaitė.

SELIGENSTADT

Atšventėme metinės. Š. m. spalio mėn. 2 d. mūsų kuopa atšventė savo veiklos metinės. Iškilmingame susirinkime, į kurį buvo pakviesti gimnazijos moksleiviai, mokyt. K. Kleiva paskaitė trumpą paskaitėlę.

Buvo duota metų darbo apyskaita, išpildyta kukli programėlė. Ten pat mergaičių at-kių būrelis atsisveikino su savo globėja mokyt. P. Stočkute išvykstančia už jūrų narių, palinkėdamas jai ištvermės sunkiame tremties gyvenime.

Mūsų darbo vaisiai. Nė nepastebėjom, kaip prabėgo vieneri metai nuo steigiamojo susirinkimo.

Ir jis įvyko. Sąrašuose atsirado apie 20 pavardžių. Pradėjome darbą. Nelengvi buvo pirmieji žingsniai — teko susidurti su įvairiomis kliūtimis.

Vyresniesiems, kurie gal kiek ir suabejojo mūsų tvirtumu, teko visgi nuomonę apie mus pakeisti. Jiems nesinorėjo tikėti, kad vos 20, daugiausia jaunesniųjų klasių mokinių, įstengs išsilaikyti ir su tokiu noru dirbti organizacijoje, kurią daugumas stengėsi šmeižti. Mes pasistengėm įrodyti, kad norime ir galime dirbti.

Kuopos valdybos pirmininku tapo P. Aleksandravičius (VIII kl.), kuris ir dabar tebevadovauja kuopai.

C. Valdybos pavesti, sausio 3—4 d. kun. kap. V. Katarskio ir sendraugių pagalba surengėme ideologinius kursus.

At-ko pasižadėjimas. Visai kuopai teko laimėti dalyvauti Federacijos suvažiavime ant Reino. Ten padarėmė rimtą ir reikšmingą žingsnį — davėmė ateitininkiškąjį pasižadėjimą. Tada jau drąsiai žengėme pirmyn, tvirtai paslryžę visa atnaujinti Kristuje.

Kuopa turėjo 15 bendrų, 10 mergaičių būrelio ir 7 berniukų būrelio susirinkimus. Kuopos atstovai dalyvavo kitur rengiamuose kursuose, šventėse, vasaros stovykloje Obere Kalle ir t. t.

Tikime, kad ir toliau, padedant vyresniesiems, skinsime sau kelią per at-kių organizaciją į šviesią, laimingą ateitį.

O. Č.

SCHEINFELD

STASIO ŠALKAUSKIO VARDŲ
KUOPA

Statėm veiklą. Pasiryžimas ir noras dirbti, pasitikėjimas ir ištvermė nenuėjo niekais! Rugsėjo 2 d. pasiryžėliai įžengia scenon su St. Lauciaus scenos vaizdėliu „Paslaptingoje zonoje“. Čia pasirodė teisingi Mirabeau žodžiai, kad „nieko nėra negalima žmogui, kuris moka norėti“.

Šį spektaklį režisavo Z. Kučinskas. Pastatymui nuoširdžiai talkininkavo ir Scheinfeldo gimnazijos mokytoja

A. Rimienė,
flekoracijas.

Laikraštėlis. Neperseniai išleidom kuopos laikraštėlio „Ateities keliu“ antrąjį numerį. Nors laikraštėliui medžiaga buvo paruošta anksčiau, bet dėl techniskų kliūčių gan ilgai užtruko pats laikraštėlio išleidimas.

Rendradarbiavimas su kaimynais. Š. m. spalio 19 d. kuopos atstovai lankėsi Augsburgėje Pr. Dovydaičio vardo moks. at-kių kuopos šventėje.

Š. m. lapkričio 2 d. kuopos atstovai buvo nuvykę į trečiąjį Hanau rajono pirmininkų suvažiavimą. Ten buvo aptarti aktualiausi klausimai.

Naujas pirmininkas. Buvusiam kuopos pirmininkui Juozui Navickui (VIII kl.) išvykus į U. S. A., kuopos pirmininku išrinktas Rimkus Raimundas (VII kl.)

D. Ž. J. P.

EICHSTÄTT

MAIRONIO VARDŲ KUOPA

Spalio mėn. 29 d. įvyko vyresniųjų kuopos narių ideologinio subrendimo patikrinimas. Patikrinimą pravedė kuopos dvasios vadas, rajono vadovas ir kuopos globėjas. Rezultatai gana geri.

**MUSŲ
PASTAS**

A. Kasulaičiui. Ačiū. Sunaudosiu sekančiam numeriui.

A. Naslaidiui. Eilėraščių dar silpnas. Neišlaikytas minties vienumas. Daugiau koncentruok žodį.

Visiems. Rašykime. Raštus siųsti: (14b) Tübingen, Karlstr. 11. Lit. Komitee, „Ateičiai“. Nuolatiniai bendradarbiai gaus dovanų knygomis.

ATEITIS

MOKSLEIVIŲ ATEITININKŲ ŽURNALAS

Išėina kas du mėnesiai.

Redakcijos pašto adresas: 14b Tübingen, Karlstr. 11,
Lit. Komitee, „Ateitis“.

Redaguoja REDAKCINĖ KOLEGIJA.

Redaktorius VYTAUTAS ŽVIRZDYS.

„ATEITIS“ leidžia „ŽALGIRIS“ Würzburge.

FUTURE

Magazin of Lithuanian Catholic
Youth

90.725.676